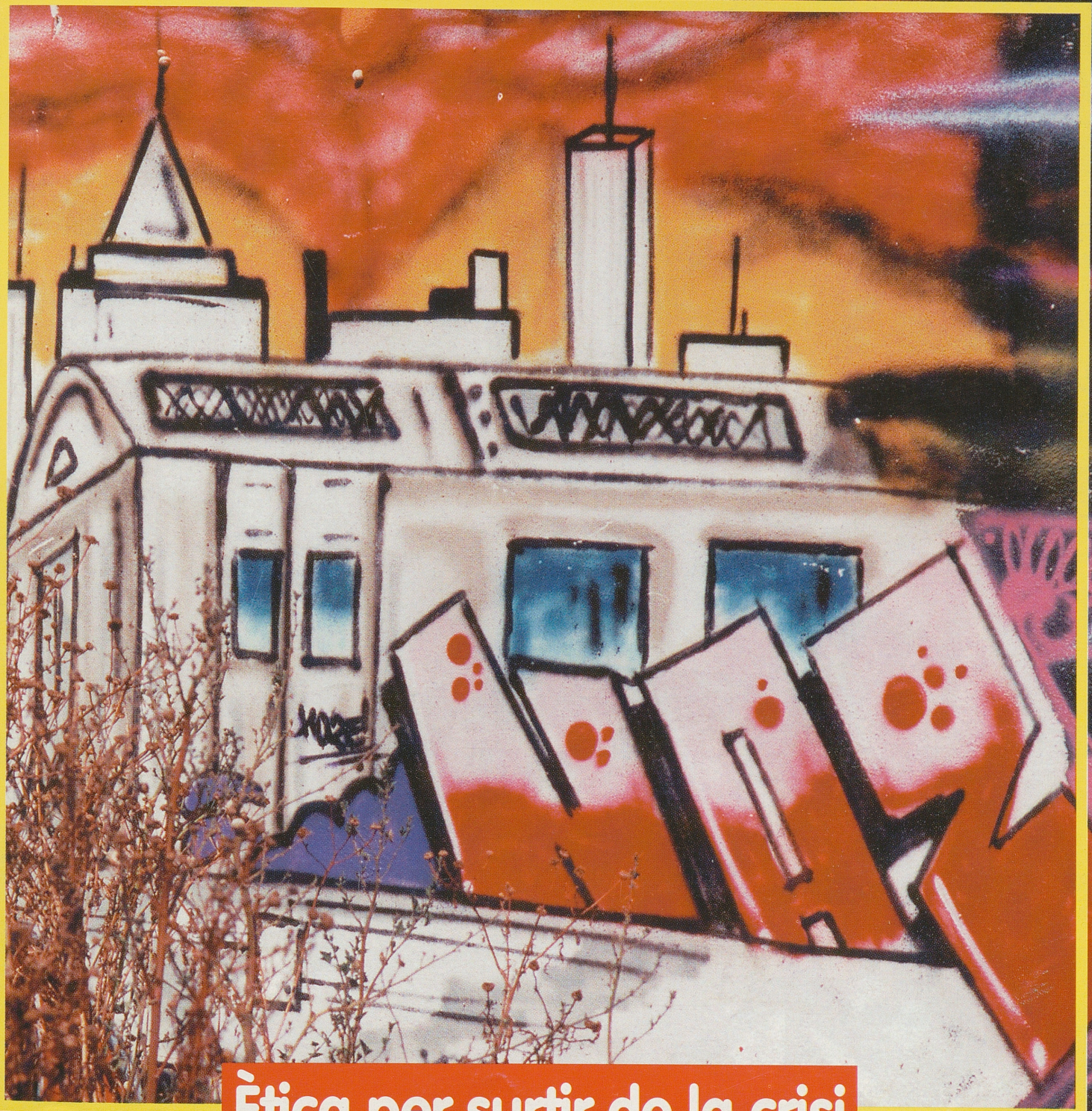

ona

Quadern de debat

22 - estiu 1994 - 400 ptes.

Ètica per sortir de la crisi

MAJORICA[®]

Joyas y Perlas
Jewellery & Pearls

ona

Quadern de debat

nº 22, estiu 1994

Edita: Fundescoop - Balears.

Directora-delegada: Sinfo García Gómez.

Assessor jurídic: Juan A. González.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Pedro Calvo (administratiu).
Miquel Capellà (advocat).
Mateu Carrió (arquitecte).
Antoni Fleixes (economista).
Josep Forteza Rey (empresari).
Jaume Garau (psicòleg).
Sinfo García (directora Fundescoop).
Juan González (advocat).
Pere Mascaró (economista).
Francesc Obrador (tècnic turístic).
Empar Rocabruna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Constanza Forteza.
Gina Garcías.
Antoni Llompart.
Miquel Massutí.
Caterina Ortega.
Joana M. Roque.

Disseny: A. Caro.

Impressió: Grafinsa. Tel. 29 32 61, Palma.

Administració i Publicitat: Fundescoop-Balears.
Sant Miquel, 68 A, 5.
Tel. 72 72 58. Fax 71 40 21.
07002-Palma de Mallorca

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 400 pessetes

Subscripció: 3.500 ptes. per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Ètica per sortir de la crisi

La societat travessa una profunda crisi de valors i de confiança. Els recents escàndols (Rubio, Roldán, cas Calvià) han provocat l'alarma social, però això no pot restar, ans tot el contrari, credibilitat als polítics i als partits democràtics perquè depurin les responsabilitats que els corresponguin.

Al cap i a la fi la corrupció no és només a la política. Hi ha un sector de la societat corrupta, que cal denunciar i erradicar. ONA ha volgut fer en aquest número un recorregut pel món de la justícia, i també pel de la injustícia. Ha entrevistat, igualment, membres distingits del món econòmic i del periodisme, així com un catedràtic d'ètica, perquè l'ètica és, sens dubte, l'única forma de sortir d'aquesta crisi.

Í N D E X

Les Illes Balears versus Europa 4

Editorial

Mans netes 6-11

Ángel Reigosa

Hem perdut la innocència 12-17

Albert Saoner

Vicis públics, virtuts privades 18-23

Jeroni Albertí, Antoni Alemany, Antoni Serra i Ladislao Roig

Col·locat i guanyador 24-29

Miquel Nigorra

Contra el frau! 30-35

Antoni Miralles Bauçà

Des del Tercer Món 36-40

Miquel Parets

La clau d'Ona 41-50

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copieu aquesta tarja i adreçau-la a FUNDESCOOP:
Sant Miquel, 68 A, 5. 07002-Palma de Mallorca, o telefonau al 72 72 58 (Fax 71 40 21)

Les Illes Balears versus Europa

Els set milions i mig de turistes europeus que enguany passaran les seves vacances a les Illes Balears són el millor testimoni de la dependència de la nostra economia de la prosperitat europea. La societat balear viu sobre el fonament del benestar de la Unió Europea, sobretot de dos dels seus principals estats, Alemanya i Gran Bretanya, sense que aquest fet s'hagi reflectit a les darreres eleccions europees. L'alt índex d'abstenció, més del cinquanta per cent, demostra una despreocupació dels assumptes europeus que contrasta amb la simple lectura dels panells de Son Sant Joan, on aquests dies s'enlaira un avió cada tres minuts rumb a Europa. És evident que els empresaris de les Illes mantenen una estreta relació amb els seus col·legues continentals o, si més no, amb els tot poderosos majoristes i que, progressivament, el Govern balear és present a les institucions europees, tant des de la perspectiva de la pertinença a l'Estat espanyol com per si mateix: fa només unes setmanes que Palma era l'escenari d'una nova i important reunió del consell de regions. Tot això, però, sembla com si no arribàs al carrer, com si els estrangers que s'hostegen als nostres hotels o compren a les nostres botigues no fossin res més que dígit a la caixa registradora que, al final de la jornada haurà de suposar un balanç de pèrdua o de guany.

De fet, amb l'avanç dels corrents neoliberals a tot el món occidental, Europa és de cada vegada més un simple, encara que gegant, hipermercat. El Mercat Comú, però, va néixer com a garantia de la democràcia i la llibertat, amb una vocació política en el més noble sentit de la paraula, a un continent que havia sofert dues grans guerres civils en menys de mig segle. Aquesta vocació política, però, s'ha anat transformant progressivament en un projecte cada vegada més exclusivament econòmic, on es parla en funció d'interessos mercantils i de competitivitat. L'Europa dels setze és, sens dubte, un espai econòmic capaç de liderar el món, però per això és menester arribar a la unió política. Aquesta va ser la principal aportació del tractat de Maastricht. La idea inicial reneix avui, per tant, com a conseqüència d'una necessitat del propi mercat. Els grans valedors de la Unió Europea no pensaven, segurament, que aquest fos el camí ideal, però al cap i a la fi l'objectiu és el mateix: construir un espai no només de relació econòmica sinó també de convivència i de benestar social. Un espai del qual ningú no se'n pot excloure, ni tan sols les Illes Balears per molt petita i perifèrica que sembli la nostra situació insular dins d'Europa, perquè també ens hi jugam els nostres interessos, com qualsevol altre país i també tenim el dret i l'obligació de participar a la presa de decisions.

L'abstenció registrada a les Illes Balears davant la consulta europea és, al nostre entendre, molt preocupant. Europa és encara un fet massa llunyà per a la majoria dels electors, fins i tot de països tan "europeus" com els Països Baixos, però en el nostre cas -on la consciència de pertànyer a la Unió Europea hauria de ser molt més forta del que no és- resulta especialment vergonyós el trist balanç de presentar els índexs de renúncia a les urnes més alts de tot l'Estat. Sobretot si tenim en compte que l'escassa participació un de cada dos electors va restar materialment a ca seva o va anar a prendre el sol a la platja) es va mobilitzar més per qüestions domèstiques o estatals que per altra cosa. Els electors de les Balears varen reaccionar davant la crisi política i de valors que pateix el conjunt de la societat espanyola amb un fort vot de càstig cap els socialistes i, per contra -per molt paradoxal que pugui semblar a tots els detractors del model de desenvolupament de les Illes o dels comportaments polítics de la majoria conservadora de la Comunitat Autònoma- amb un suport de reforç cap aquesta majoria del Partit Popular. Hom diria que la societat balear és conformista o que entén que és, per imcompresible que ens resulti a molts de nosaltres, en el bon camí, fins el punt, al capdavant, que la major part dels possibles votants es permeten el luxe de renunciar a la construcció de la Unió Europea, ignorant l'existència d'eleccions al seu Parlament.

Dit això, quin és el nostre projecte de país per funcionar dins d'Europa? Fins el moment, com hem esmentat abans, les nostres illes han fonamentat la seva relació amb Europa en el fet de ser receptors dels seus turistes. En vint-i-cinc anys les Balears han passat de rebre un milió de visitants (xifra no massa llunyana a la que registren alguns dels països no europeus del nostre entorn geogràfic, com és Tunísia) a més de set milions, amb una

oferta de places turístiques que sobrepassa amb escreix els quatre-cents mil llits. El Parlament Europeu va reconèixer fa escassos mesos el pes del turisme com a motor de desenvolupament econòmic i social, aconsellant a la comissió europea la reserva de fons per contribuir a l'expansió turística o, en el seu cas -és a dir en el nostre cas- a la reconversió d'una indústria turística que ha envellit notablement en els darrers deu anys. A partir d'ara Brussel·les i Estrasburg, tan se val, ens poden obrir les portes a la col·laboració per dissenyar un nou projecte econòmic, però és evident que Europa no dona res de franc i que, a canvi, ens exigirà un desenvolupament sostingut. Europa exigeix, per exemple, tenir cura del medi ambient i això, dissortadament, és quelcom que encara no s'ha acabat d'incorporar a la nostra cultura política.

Pot ser que els nostres lectors ens acusin de ser pesats i de reiterar els arguments, però assumint aquest risc hem de confessar no tenir notícia de cap projecte europeu majoritari per a la societat balear. Més risc és, encara, deixar que la Unió Europea ignori la nostra existència dins del seu àmbit polític o que, en el pitjor dels casos, ens consideri un simple lloc d'esplai o, arribat el cas, un territori de frontera. I això és un fet que no evitarà la presència, per molt entusiàstica que sigui, de dos eurodiputats de les Balears (en realitat, hem perdut presència a les Institucions europees perquè abans ja n'havien tengut d'eurodiputats i, fins i tot, un comissari) sinó que serà en funció de disposar o no d'aquest projecte de país per ara inexistent. Aquest hauria d'haver estat l'argument de la passada campanya que, això no obstant i pel que fa als dos principals partits, va transcórrer entre desqualificacions personals que res no ajuden a l'elaboració d'un projecte que per la seva pròpia essència ha de comptar amb el major suport social possible. No n'hi ha prou amb un quasi cinquanta-u per cent de vots (sobretot si només signifiquen una quarta part de l'electorat) per fer un projecte de país. Altra cosa és governar o, si així ho preferiu, el simple desig de comandar a ca nostra.

Les Illes Balears, cadascuna d'elles, necessita saber quin és el seu paper a Europa en aquests moments. És evident, a hores d'ara, que l'especialització turística ens reserva un protagonisme indiscutible en els serveis, que és a la vegada el sector econòmic més dinàmic a tot el món actual gràcies a la revolució de les telecomunicacions que ha significat el trànsit cap a la societat post-industrial. Com tantes vegades s'ha dit, la nostra situació geogràfica ens permet no només ser receptors de turisme de masses, a l'empara de l'especulació sobre el territori i d'un colonialisme amagat per part dels primers majoristes de viatges, sinó aspirar a disposar dels nostres propis destins com a societat moderna que, malgrat tot, ofereix qualitat de vida als visitants i a tots els que decideixen integrar-se a la vida dels nostres pobles. Les condicions hi són, el territori -inclosa, evidentment, la bellesa del paisatge que encara resta inalterada- també. L'única cosa que ens falta és la consciència de formar part d'una societat solidària amb el món però que, sobretot, ha de començar per ser solidària amb ella mateixa.

La nostra societat és absolutament dependent d'Europa. Necessita de la seva prosperitat i de les seves regles del joc (per exemple en la regulació de l'espai aeri que eviti els retards als nostres aeroports) però sobretot necessita ser conscient de la seva capacitat de protagonisme, de la seva identitat cultural i nacional com a punt de partida per participar en una Unió que s'ha de fonamentar amb la convivència, amb la igualtat i, alhora, amb la diversitat de pobles que la formen. De les Illes Balears hem de fer no només un producte diferent, un producte turístic s'ha d'entendre, sinó una societat diferenciada, amb personalitat pròpia, que pugui competir amb la resta de comunitats, regions o estats d'Europa en un pla d'absoluta igualtat. D'Europa se n'ha parlat molt, però no el suficient. Durant la campanya electoral ens hem cansat d'escoltar, entre les desqualificacions domèstiques esmentades, la llarga llista de programes europeus i subvencions als quals ens podem acollir o, pel contrari, les discriminacions de què som objecte, ara per part de Madrid, ara per part de Brussel·les, com a justificant de tot els nostres mals. El que fa falta ara és començar a parlar d'allò que nosaltres podem oferir en el concert dels pobles d'Europa. D'allò, en definitiva, que volem ser.

Contra la corrupció

La societat espanyola en general i la balear en particular han sofert en els darrers anys una pressió constant contra la credibilitat del sistema democràtic que regeix la vida col·lectiva des de fa ja més de tres lustres. Els escàndols per corrupció política, es diguin Roldán, Rubio, Filesa o aquí el "cas Calvià" han sensibilitzat una opinió pública que cada vegada sembla recelar més de la classe política i que, per tant, corre el perill d'oblidar que, malgrat tot, la grandesa de la democràcia és poder denunciar - i que els culpables siguin castigats - allò que durant el franquisme va ser pràctica habitual i indenunciable.

Les Illes Balears conserven la memòria històrica dels primers anys del "boom" turístic, entre 1960 i 1975, quan es cometeren les grans malifetes urbanístiques. Llavors, els batles eren designats a dit d'acord amb el poder econòmic de torn. Varen ser, sens dubte, els anys més pròspers de la "cultura de l'especulació" en la qual s'arrodoniren moltes fortunes, algunes inconfessables. Una "cultura" que s'ha mantingut viva fins ara sense que, dissortadament, la democràcia s'hagi bastat per erradicar-la. El pagament de comissions per llicències d'obres o per favors urbanístics era, i potser és encara, un secret a veus que molt poques vegades ha pogut ser denunciat amb proves, almenys fins que esclatà l'escàndol Deià-Bordoy-Ginard de Calvià

Ha succeït el mateix que passava amb el contraban. A Mallorca hi va haver una indubtable "cultura del contraban" que era

acceptada per amples sectors de la societat, fins que, a poc a poc, amb la liberalització dels mercats i amb l'aparició del tràfec de drogues, aquesta activitat econòmica va començar a ser impopular i tractada com el que és: un delict. És el mateix que qualche dia passarà amb l'especulació sobre el territori i això serà gràcies al sistema democràtic que al capdavant dóna la darrera paraula a la societat. En aquest sentit els escàndols poden afectar la nostra credibilitat en determinades persones, però mai no ens poden fer perdre la fe en el sistema.

Mentrestant, aquesta societat viu la ressaca dels grans processos contra la corrupció que s'han iniciat a Espanya. Els casos Roldán i Rubio han provocat una forta alarma social perfectament justificada per les acusacions de les quals són objecte els inculpats. La societat -fins i tot aquells sectors que negaven l'evidència- ha començat a reaccionar contra els corruptes a través, precisament, de les institucions de la democràcia. Aquesta reacció no pot ser mai dolenta, ans el contrari: és necessàriament bona per separar els comportaments il·lícits de la política. No s'han de fer parts i quarts. Tots els agents socials, el poder polític i també els poders econòmics, han de treballar conjuntament per evitar la proliferació de la corrupció i els seus principals gèrmens, la denominada "cultura de l'especulació" i el seu conseqüent fals miratge d'un enriquiment fàcil.

Mans netes

Entrevista a Àngel Reigosa

per Gina Garcías

El nomenaren president de l'Audiència Territorial fa vuit anys i , a la primera pregunta de rigor va contestar: "La mayoría de los Juzgados están hechos una cuadra" i quedà tan tranquil.

Va ser un gest que sorprengué tothom, acostumada la gent que els càrrecs públics emprin bàsicament un llenguatge ampulós i triomfalista. Reigosa romp tots els esquemes, no només perquè diu la veritat, sinó també perquè és feliç d'adobar-la amb sucoses paraules que acaben de confitar el pastís. Des de llavors no ha deixat de fer una diagnosi afinada i desmitificadora, crítica i reivindicativa, de la situació de l'Administració de Justícia a les Balears.

Àngel Reigosa és un jutge vocacional, un poc mestre de poble, un poc parroquià, bon conversador, flexible, bonhome, liberal d'esperit, funcionari de butxaca. S'ha guanyat bons amics en els cinc anys que duu com a president del Tribunal Superior de Justícia de les Balears. També alguns silencis i distàncies institucionals imperdonables.

És més discret del que la seva loquacitat fa pensar. I perquè és discret, i perquè li han encomanat que sigui president del T.S.J. durant cinc anys més, passa de puntetes sobre els llocs més tenebrosos on emergeix el perfil de la corrupció a les Balears.

-Com pot esser que una persona que sempre ha dit llisament i plana el que ha pensat, que no ha tengut cura del llenguatge subtil i astut dels polítics, continuï ostentant un càrrec de confiança, jurídica i política, com el que vostè detenta?

-Bé, això de confiança política es pot interpretar malament. El meu càrrec no és de confiança política. És de confiança jurídica, o de confiança judicial. Està malament que jo em tiri floretes, és una pedanteria que ho digui jo, però les tres vegades que he estat nomenat ho he estat per unanimitat. Tal vegada perquè duc molts anys aquí... I és una pedanteria que jo ho digui, però és la veritat: tu saps que el Consell General del Poder Judicial és integrat per 21 persones proposades pels diversos partits polítics. Realment es pot dir que aquesta composició garanteix la pluralitat. Quant a les coses que jo pugui dir o denunciar, és que són veritats palpables, són objectives. Però no és veritat que digui totes les coses que pens. N'hi ha moltes que call... Vaja! Mare meva! S'han de temprar moltes gaites, com diuen a Galícia. No és veritat que digui tot el que pens.

-Per exemple?

-Moltes coses. Observa que jo no he criticat mai cap partit polític.

-Però vostè no ha tengut mai problema a denunciar les

deficiències de l'Administració de Justícia, mentre que n'hi ha d'altres que s'estimen més el triomfalisme fàcil i adulator.

-Ah, sí... Record que a un ministre no li agradà un dia una cosa que jo vaig dir... Però amb això jo no em puc casar amb ningú. Des del meu càrrec, si ocultàs les deficiències que veig per temor a la reacció d'un partit, o d'un govern... llavors me n'hauria d'anar. No tendria sentit per a mi continuar. A més, jo he cregut sempre que l'única forma d'arreglar els problemes és treient-los a la llum. Amb això no he callat mai, i continuu dient que tal jutjat és una "quadra" o posant de manifest els problemes que veig.

-Això no és molt freqüent, ara que sembla que el poder premia més la fidelitat que l'honestedat i la valentia. Vostè no ha tengut mai por a les represàlies?

Àngel Reigosa va néixer l'any 1933 al Valle del Oro, província de Lugo. Es va educar a La Corunya. El 1963 es va fer càrrec de l'únic jutjat que llavors hi havia a Eivissa. Allà es casà amb una ciutadana suïssa i tengué dos fills. El mes de gener del 86 va ser nomenat president de l'Audiència Territorial. El 23 de maig del 89 ocupà el càrrec de president del Tribunal Superior de Justícia de les Balears, que s'acabava de constituir per completar les institucions autonòmiques de les Illes després de set-cents anys d'uniformització estatal de l'Administració de Justícia. El Consell General del Poder Judicial li ha renovat ara, per unanimitat, aquest càrrec durant cinc anys més.

-En absolut. Fitxa't que m'han renovat els càrrecs. Primer de president de l'Audiència Territorial, després com a president del Tribunal Superior de Justícia. No, no he tengut por de dir les coses. Jo crec que tots han d'entendre que el meu càrrec no és una figura decorativa, i que s'ha d'emprar per dir les coses i intentar arreglar-les, sinó els ciutadans poden pensar, aquest és un cínic o un pilota.

LA CORRUPCIÓ

-Ara hi ha un cert desànim moral de la societat, a causa dels casos de corrupció que s'han destapat. La seva experiència als Tribunals, li permet dir si ara hi ha més corrupció que abans?

-No t'ho puc dir. Per una raó. Perquè jo he viscut bona part de

la meua activitat de jutge en el règim anterior, on no hi havia llibertat de premsa. I si no hi ha llibertat d'expressió no surten a la llum les corrupcions. Jo em puc imaginar que als anys 40 hi havia corrupció. Però no ho puc assegurar, perquè ningú no va tenir llibertat per denunciar-la. I com a jutge, jo tramitava els meus assumptes i punt.

-Però sembla que un jutge té els elements per detectar el pols de la societat.

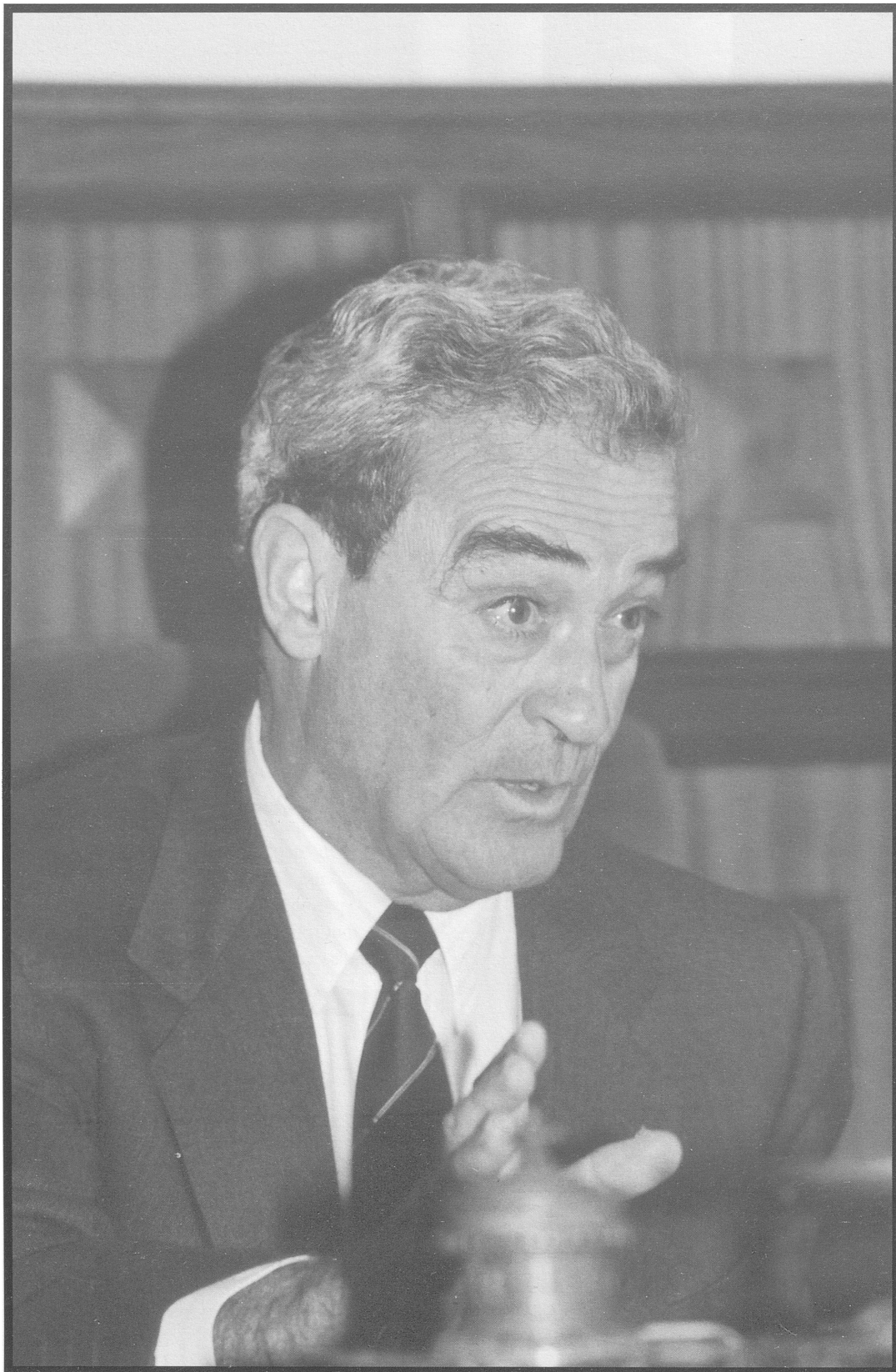
-Igual que qualsevol altre ciutadà. Amb l'excepció dels seus temes. Un jutge d'instrucció sabrà detectar l'estat de la delinqüència. Un jutge civil podrà detectar si hi ha o no crisi econòmica, però quant a les altes esferes, les altes finances... corrupció com la que ara s'ha destapat... un jutge se sorprèn igual que qualsevol altre ciutadà.

-Vostè quina corba d'evolució de la corrupció intueix, als anys que ha viscut a les Balears?

-Jo estic convençut que sempre hi ha hagut els mateixos nivells de corrupció. És el gènere humà que la provoca, i el nivell d'educació, i el nivell de pobresa. Hi ha més corrupció a un país pobre de l'Amèrica Central que a Suïssa o a Suècia.

-A les Balears han sortit i s'han sentenciat ara tres casos d'irregularitats i corrupcions. El cas Calvià, on s'ha demostrat que hi va haver un intent de suborn per part de dos militants del Partit Popular i un empresari, per llevar la batlessa socialista; el cas Simarro, on es va demostrar que responsables autonòmics cometeren irregularitats en les proves per a la contractació de funcionaris, i el cas Vidal, on es demostrà prevaricació per part de l'ex-batle de Marratxí. Vostè creu que ha sortit tota la corrupció que hi ha a les Illes?

-No puc contestar aquest tipus de pregunta. Com a president del Tribunal Superior de Justícia he de callar. Només podria

contestar com a ciutadà, i llavors, sense micròfons. L'únic que et puc dir és que si ens arriben més denúncies, altres querelles, les investigarem i les jutjarem.

-L'ex-conseller de Turisme, Jaume Cladera, va dir públicament que les Balears han viscut fins ara la "cultura de l'especulació". Això és ètic?

-A mi no m'agrada. Em repugna. També em podrien dir que és que jo no he tengut mai la possibilitat de fer-ne. Però no m'agrada... "cultura de l'especulació"... si fins i tot sona malament.

LES DENÚNCIES

-Quan els mitjans de comunicació són els que han de denunciar els casos de corrupció, significa que han fallat altres instàncies que realment haurien de vigilar i denunciar tot això?

-En part sí, però també s'ha de dir que la premsa és essencial a un país democràtic. A vosaltres no vos agrada molt que es parli del quart poder, però en realitat és que aquesta és la funció de la premsa. Mira. A mi m'arriba a vegades gent per protestar contra una sentència, perquè la consideren injusta, i si jo els dic que no puc fer res, tot d'una amenacen d'anar als mitjans de comunicació a denunciar-ho. La gent creu que la premsa li solucionarà els problemes. Fins i tot crec que han mitificat el paper dels mitjans de comunicació.

-Però si concretam el tema als casos de corrupció que varen sortir els darrers mesos, com el de Luis Roldán o les irregularitats de Mariano Rubio, si han sortit perquè els ha denunciat la premsa és que altres instàncies han fallat prèviament?

-Sí, és clar, és evident.

-I per què han fallat?

-Per la manca d'organització o d'eficàcia, dels organismes responsables. Sempre hi ha qualche cosa que falla, quan hi ha un element corrupte a alguna instància. Imagina't en el sistema judicial. Si aquí hi hagués un funcionari corrupte, per ventura a mi no em seria fàcil detectar-ho. També s'ha de dir que és més difícil que hi hagi corrupció al sistema judicial. Han desaparegut "las astillas" i seria estrany que hi hagués altres tipus de corrupció. Seria clandestina i de poca importància econòmica, però difícil de detectar. D'altra banda et puc dir que a la carrera judicial jo he conegut molt pocs casos, només quatre o cinc casos de corrupció des de l'any 58. I per què? No perquè siguem més bons que els altres sinó perquè a aquesta carrera hi ha pocs motius i poques oportunitats per a la corrupció, i també perquè som tremendament vigilats i criticats. Jo, a les Balears, no he rebut cap denúncia.

-Però, tornem als casos dels quals hem parlat abans, sembla que el poder judicial també té l'obligació de controlar que l'Executiu compleixi la legalitat.

-No, no. Per a això hi ha el Parlament. És el Parlament que ha de controlar el poder. Nosaltres només podem actuar prèvia denúncia d'una part en els casos civils i contenciosos, i d'ofici en els casos penals. Nosaltres actuam, a través de denúncies, per aplicar la llei, però no hem de controlar el Govern.

"ELS DOSSIERS"

-En molts de casos, les denúncies per corrupció que es fan a través dels mitjans de comunicació provenen d'un "dossier" que qualche persona interessada ha enviat. Aquesta guerra de "dossiers", que sempre són interessats, afavoreix o perjudica l'ètica del comportament públic?

-Els judicis paral·lels que es fan a través dels mitjans de comunicació són perjudicials per a la democràcia i per a la correcta administració de la Justícia. Jo crec que quan actua un jutge d'Instrucció, aquest periodisme "d'investigació" ha de cessar perquè pot influir molt en el processament del cas. Imagina't en els casos del Jurat. El judici paral·lel de la premsa o aquests linxaments morals que ara es fan, són molt perjudicials per a la investigació. Això és un periodisme groc que pot conduir els ciutadans a dictar ells mateixos una sentència que no és la que dictarà després el jutge. I també condicionarà els jurats, que són més sensibles al fenomen d'opinió pública, perquè no són professionals.

EL PAPER DE LA PREMSA

-De quina forma es pot obligar els mitjans de comunicació perquè compleixin el precepte constitucional de la presumpció d'innocència?

-No se'ls pot obligar a callar. Només es pot actuar contra un mitjà de comunicació o un periodista quan comet un delictes, com pot esser atemptar contra la independència d'un Tribunal. Però en els altres casos no. Si, afortunadament, tenim llibertat de premsa, no podem actuar per coartar-la. Seria una actuació completament arbitrària. Jo no puc, com a jutge, intentar fer callar unes informacions o unes opinions dels mitjans de comunicació perquè no m'agradin.

-Ja sabem que no pot. Però, hauria de poder?

-Jo crec que no. Coartar les llibertats no és bo. Les lleis actuals basten. Només s'ha de poder actuar quan hi ha un delictes tipificat pel Codi Penal. No s'han de fer noves lleis de premsa. Només les fan les dictadures.

-Llavors, com es restitueix l'honorabilitat de les persones que han estat linxades injustament pels mitjans de comunicació?

-Molt malament. No es pot restituir mai del tot. Per la via civil es poden obtenir indemnitzacions. Però és clar que els doblers no restitueixen mai del tot l'honorabilitat d'una persona, igual que les indemnitzacions en cas de mort tampoc no serveixen per restituir la vida a ningú. Només són un alleujament. Des que els fenicis inventaren els doblers... s'han fet servir per moltes coses.

-Vostè creu que la llibertat d'expressió és un valor més alt que l'honor de les persones?

-Hi ha un munt de sentències del Tribunal Constitucional que així ho asseguren. Normalment predomina la tesi que és més important la llibertat que l'honor. Hi ha unes altres sentències, d'altres tribunals, del Tribunal Suprem, on es vacil·la, i se situa al mateix nivell la llibertat i l'honor individual. Cada cas és diferent. És difícilíssim contestar d'una forma concreta. Però socialment és més important la llibertat d'expressió que l'honor individual. Naturalment, sempre que la informació sigui veraç, sinó seria un delicte.

"MANS NETES"

-A Itàlia, la premsa, i després els jutges, varen emprendre una campanya anomenada "de mans netes", que ha acabat provocant canvis molt importants a la vida política. Podria passar el mateix a Espanya?

-Bé, jo no sé com es va iniciar aquella campanya. No sé com es pot planificar una campanya d'aquest tipus. Jo crec que si els jutges actuen correctament no fa falta emprendre campanyes. Si cada un compleix la seva obligació, i la societat també i denuncia els casos que detecta, i testifica quan és necessari, no fa falta emprendre campanyes per lluitar premeditadament contra res. Bé, clar, amb la màfia és diferent o en la persecució del narcotràfic. Aquí també es fan campanyes de persecució policial. Això és una altra cosa. Però si tothom compleix, si la policia persegueix al delinqüent, si els fets es denuncien davant els Tribunals, si la gent col·labora i va a testificar quan el Tribunal investiga, ja basta. I això que jo entenc que hi hagi gent que no vulgui testificar, perquè és lliure. La por és lliure. La por és un problema molt seriós, que s'ha de respectar. La pobra al·loteta que té por d'enfrontar-se amb el seu violador a la Sala de l'Audiència... Però no és necessari dir "La judicatura espanyola emprèn una campanya contra la corrupció!" No és necessari. Quan arribin totes les denúncies la judicatura actuarà com s'ha de fer. A l'àmbit penal de la judicatura espanyola li és molt difícil intervenir d'ofici, perquè en la majoria d'ocasions, si no hi ha una denúncia prèvia no ens podem assabentar dels casos que succeeixen.

-Per això necessiten de la Policia Judicial.

-Sí. Per això li donam tanta importància a una policia que depengui exclusivament de nosaltres. Si no fos per la Policia Judicial, determinats tipus de delictes no arribarien mai a un jutjat. No dic que passi, però podria succeir. Nosaltres no tenim encara una autèntica Policia Judicial. Però, tornant al tema de la campanya anticorrupció, qui pot ordenar a un jutge que actuï de determinada manera? Ni tan sols el Consell General del Poder Judicial no ho pot fer. Existeix la independència judicial i cada jutge té sobirania al seu àmbit. El jutge és absolutament independent.

POBRES PER INVESTIGAR

-De totes formes, els límits de la independència vénen imposats pels mitjans materials per investigar i jutjar. El fet que un

jutge tenguí una Policia Judicial suficient i preparada pot condicionar tota la seva feina d'instrucció. Hi ha casos que els jutges no tenen suficients mitjans per confirmar unes sospites certes. El fet que la justícia continuï sent el parent pobre dels poders de l'Estat, té causes polítiques?

-Jo crec que no. Tot i que sembli una ingenuïtat dir-ho. L'Executiu no té una prevenció maniquea contra la Justícia. Aquí és el parent pobre perquè sempre ho ha estat i duim una rèmora de molts d'anys. Ara bé, sí que podríem dir que des de sempre el poder Executiu és absorbent. No li agrada que ningú li digui que ha actuat amb excés o que s'ha equivocat. En aquest sentit, podem dir que al poder Executiu mai no li ha acabat d'interessar tenir un aparat de justícia vigilant. Jo veig que quan un Tribunal de la Sala Contenciosa Administrativa falla en contra d'una decisió de l'Administració, l'Administració es molesta. S'incomoda, perquè el poder voldria, per pròpia inèrcia, concentrar tots els poders.

-La Justícia és injusta perquè els ciutadans que poden pagar bons advocats obtenen millors sentències que els que contracten advocats menys preparats o es resignen als d'ofici?

-No et pensis. El jutge té més tendència a fallar en contra del poderós que fer-ho a l'enrevés, sempre dins dels límits del que creu just. Hi havia un advocat a Eivissa que, quan jo era jutge allà, de vegades em deia, home, jo sent molt que siguem amics, perquè la gent es pensa que tu, per dissimular-ho, sempre falles en contra meua. Jo crec que la societat no pensa que els jutges siguem parcials, ni que estiguem devora del poderós. Els Tribunals ja tenen molta experiència i veuen quan una persona té la raó, tot i que el seu contrari se sàpiga defensar molt bé.

LA CONFIANÇA POPULAR

-Els ciutadans confien en vostès?

-Bé. Hi ha moltes enquestes en les quals la majoria de la gent diu que no creu en la Justícia. Però jo no sé fins a quin punt són fiables, aquestes enquestes. Perquè a continuació es pot comprovar com la gent acut als Tribunals al mínim problema. Hi ha una allau de reclamacions que s'han de resoldre als Tribunals. Precisament aquest és el nostre problema. És una paradoxa. Perquè la gent diu que no creu en la Justícia i després hi acut per qualsevol problema. Ahir mateix, va caure una senyora aquí davant, al carrer. Pobra senyora, idò, tot d'una va amenaçar de denunciar l'Ajuntament per haver deixat la pedra amb la qual va trevalar. Tothom acut als Tribunals de Justícia, contra l'Administració, als Jutjats de Civil. A Palma en tenim 12 i cada un té 1.300 assumptes pendents de resoldre. Que no em diguin que la gent no hi creu, en la Justícia! Ara, que la nostra Administració no és bona. És clar. És evident. Com totes. Cony! Seria un miracle que l'Administració Pública no funcionàs i la de Justícia sí. Tots els ministres diuen que l'assignatura pendent és la reforma de l'Administració. És clar. Però no hi ha Déu que la reformi. L'única que funciona és l'Administració Tributària. La Hisenda és l'única que funciona bé. Cony, si funciona!

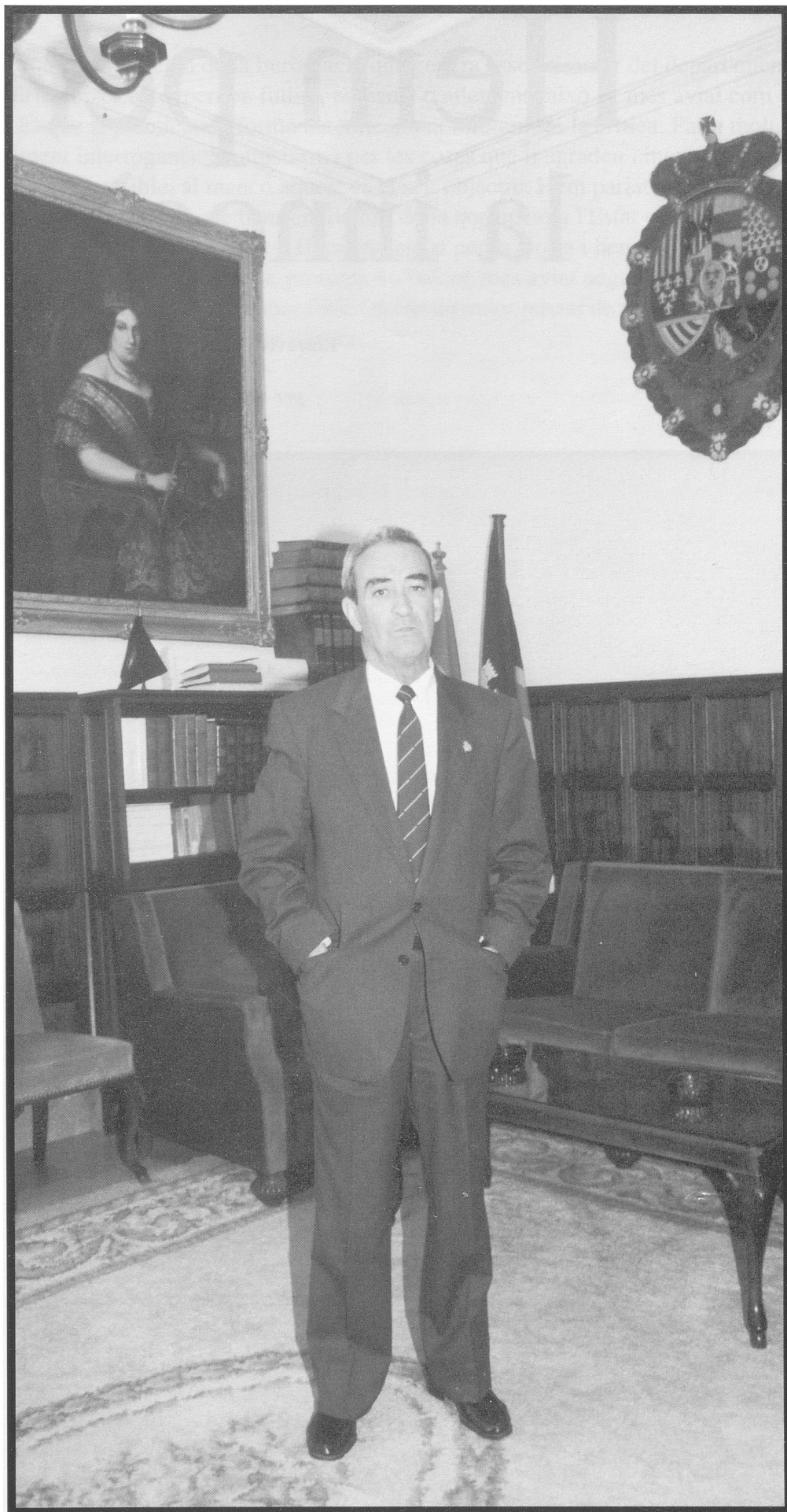
GARZÓN

-Què opina de l'experiència que ha viscut Baltasar Garzón?

-Bé. A mi ja no em va agradar que entràs al joc de la política. No em va agradar en absolut. Ja no m'agradaven abans les seves actuacions una mica... exhuberants. A mi m'ensenyaren que els jutges han de ser més discrets. Jo crec que els jutges han de ser vocacionals i no han de voler entrar a fer política. Pot ser una ingenuïtat, però s'ha de recordar que els jutges havíem de passar unes oposicions molt fortes per fer una feina que sabíem que estava mal pagada. Estudiant amb igual intensitat haguéssim pogut aconseguir una ocupació molt més ben remunerada. Llavors els jutges teníem una vocació. I per això consentíem estar mal pagats i ocupar un jutjat que estaven en runes. A mi no m'agrada l'estil de super-jutge. Si un jutge estima la seva feina, llavors, per què ha d'abandonar-la per fer política?... A més, es veia venir com acabaria Garzón. Bé. "A toro pasado" és molt fàcil parlar. Però la política és una art difícil. Jo crec que Garzón va ser una mica ingenu. Hi ha molts entrebancs a la política. És un món difícil i hi ha polítics professionals. Garzón no ho era.

-Ell es va presentar com a la persona que des de l'aparat judicial no tenia suficients mitjans per perseguir la corrupció i confiava que a través de la política ho podria fer. Garzón va denunciar, quan va dimitir, que havia estat utilitzat i no li havien donat aquests mitjans.

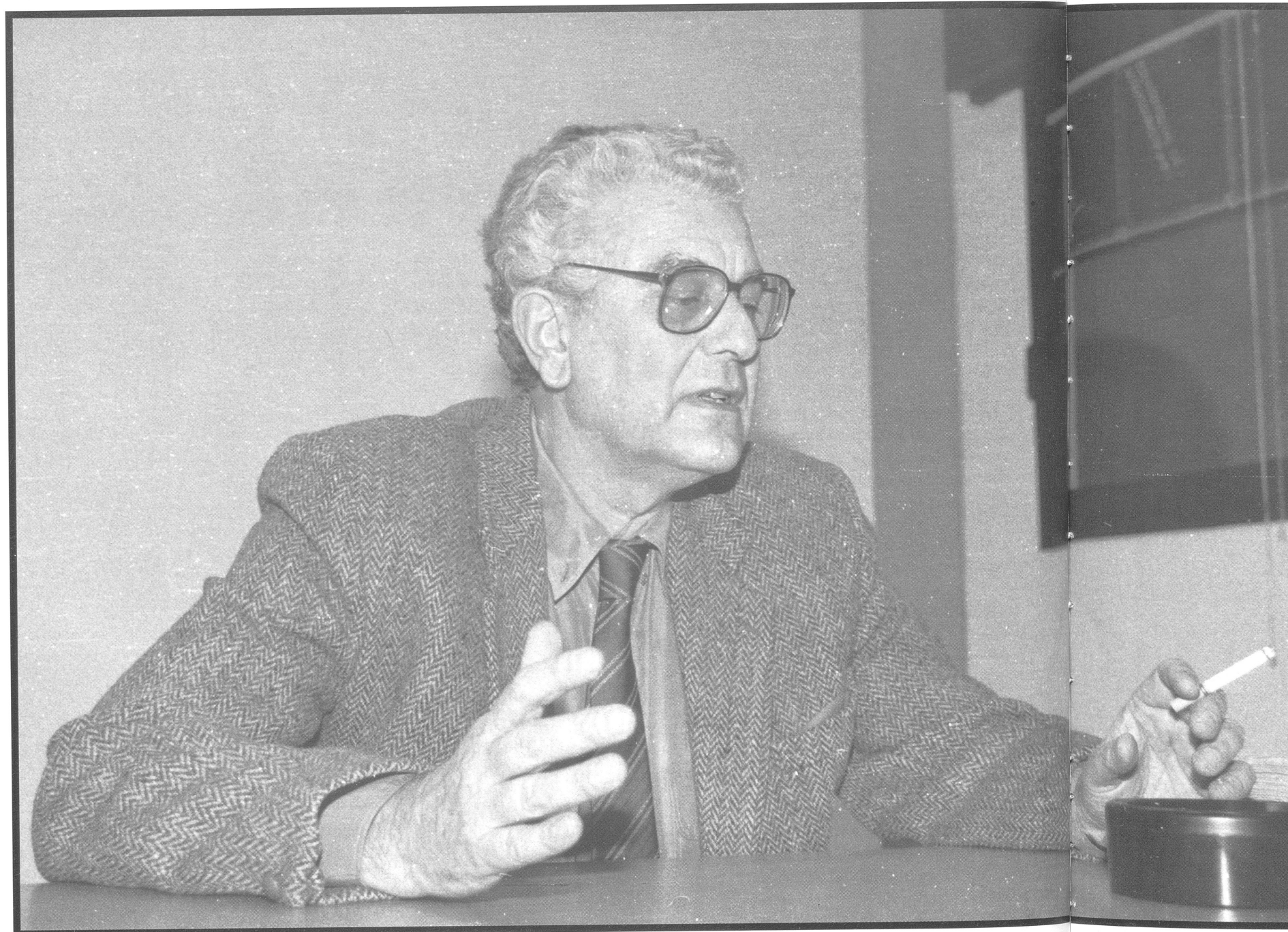
-Clar. Altres diuen que hi ha una segona versió. Que ell era molt ambiciós i que no li donaren el que volia. És la paraula d'un contra la d'uns altres. És més agradable creure el que tu has dit. Però va ser una equivocació molt gran, la de Garzón. Pensa per un moment: tu creus que a altres persones que duen molts d'anys fent feina al Partit Socialista, una feina intensa, els va caure bé que a Garzón, tot just acabat d'arribar, el col·locassin de número 2 a la llista socialista de Madrid? Però ha estat ell el que ha fracassat... Quant va durar? Un any...?

Hem perdut la innocència

Entrevista a Albert Saoner

per Caterina Ortega

Assegura que no té gaire temps lliure, que és un esclau de la burocràcia que genera esser director del departament de Filosofia de la Universitat, però afirma esser un expert en futbol, ciclisme o atletisme, això sí, més aviat com a espectador que no com a practicant. El que sí practica, de forma autènticament militant, és la crítica. Parla molt, ho qüestiona tot i es planteja constantment interrogants. S'entusiasma per les coses que li agraden i intenta que les coses que no li agraden l'afectin el menys possible, al manco aquest és el seu objectiu. Hem parlat amb Albert Saoner d'ètica, de valors morals, del que feim i el que hauríem de fer, de la corrupció a l'Estat espanyol, d'operacions "mans netes", de guerres i de societats injustes. Hem començat per la teoria i hem aterrat a la pràctica de valors morals i ètics, una pràctica que, de moment, presenta un balanç més aviat negatiu que positiu, però que millora progressivament. I és que per a Albert Saoner l'ètica no és un valor passat de moda tot i que vivim en una societat injusta.

- Supòs que ja s'ho imagina, però m'agradaria que m'explicàs en primer lloc què entenem per ètica?

- Era d'esperar una pregunta d'aquest tipus, el que passa és que la resposta és complicada. En primer lloc perquè hi ha un àmbit molt ample de coses que es podrien incloure sota aquest concepte i per tant s'hauria de fer una distinció. Per exemple s'hauria de distingir entre les normes que una persona té o amb les quals creu per comportar-se i el fet de com es comporta en realitat. Hi ha gent que utilitzaria la paraula "moral" en el primer cas i la paraula "moralitat" en el segon cas. Per tant, la moralitat és una qüestió sociològica, és veure què fa realment la gent però això no coincideix necessàriament amb el que la gent creu que s'ha de fer, que seria el seu codi moral o les seves normes morals... I després la paraula ètica s'utilitza en un tercer nivell,

més filosòfic, que és la justificació d'aquestes normes morals. Així hi hauria en realitat tres nivells: com es comporta la gent realment, com creu que s'ha de comportar i en tercer lloc per què creu que s'ha de comportar d'aquella manera, la justificació que fa d'aquesta moral, i els filòsofs ens dedicam bàsicament a aquest tercer nivell. També s'hauria d'afegir que l'ètica és un tipus determinat de relacions, de comportaments que sempre tenen un component social i per tant sempre fan referència a relacions amb altres persones. En aquests moments alguns parlen d'ètica ecològica, comportar-se bé amb la flora i la fauna però de fet i en darrera instància hi ha relacions entre persones a través d'aquest concepte: la gent pensa que s'ha de conservar el medi ambient perquè les noves generacions trobin una terra acceptable on hi puguin viure, etc...

- Deia el professor Aranguren que la moral es pot definir com a "moral vivida" mentre que l'ètica es pot entendre com a "moral pensada". Està d'acord amb aquesta afirmació?

- Bé, cal destacar que ni Aranguren ni jo ni ningú no empra paraules unívokes. No sé si Aranguren, quan es refereix a la moral com a "moral vivida", vol distingir entre normes que un creu i comportament que realment un té perquè les dues coses són viscudes. Així, hi ha gent que creu que s'han de fer certes coses i després, per debilitat o per conveniència o pel que

*Nascut a Palma el 9 de juny de 1934, **Albert Saoner** és llicenciat en Ciències Polítiques i doctorat en Filosofia. Durant l'època franquista va desenvolupar una intensa activitat política estudiantil que el va dur a la presó al 1958 on hi va romandre un any. La seva activitat política l'ha dut també a pertànyer al Partit Comunista. Després s'ha relacionat amb Esquerra Unida i fins i tot ha estat candidat per aquesta formació al Senat i al Parlament Europeu. Director des de fa alguns anys del departament de Filosofia de la Universitat de les Illes Balears, Albert Saoner s'interessa per la política i per la filosofia per tal d'entendre millor l'home i la societat. Ha publicat alguns articles sobre el filòsof anglès Hume i sobre Maquiavel. També ha escrit sobre filosofia política contemporània. Actualment prepara articles sobre la justícia per a l'Enciclopèdia de Filosofia Política Hispanoamericana. Entre els seus projectes destaca la publicació d'un llibre sobre la justícia i també s'interessa molt per la teoria de la igualtat.*

sigui, no les fa però en moltes ocasions no s'arriba a convèncer que el que fa és realment el que està bé. Sempre hi ha una espècie d'esquizofrènia. Jo crec que, normalment, la gent té uns criteris i unes normes i creu en allò que està bé o que no ho està. El que passa és que no sempre ho aplica, però això ho feim tots... és com deixar de fumar, un pot pensar que no està bé fumar per motius higiènics però continua fumant. Mira, el que vull dir és que jo he utilitzat les paraules "moralitat", "moral" i "ètica" per distingir tres nivells però hi ha gent que utilitza els mots moral i ètica per designar el mateix i el tercer nivell, el de la justificació, el denominen "filosofia moral", o "meta-ètica"... No hi ha un acord universal sobre la paraula ètica perquè n'hi ha que utilitzen aquesta paraula per referir-se al codi moral de cadascú i n'hi ha que l'usen per justificar aquest codi moral.

CODIS MORALS INDIVIDUALS O SOCIALS?

- Per què ve determinat aquest codi moral? Podem parlar de codi moral individual o de codis morals socials?

- Mira, s'ha d'aclarir una cosa sobre el terme "individual". Hi ha un sentit d'allò que és individual que és tan tòpic que quasi no significa res, però quan s'utilitza la paraula "individual" per assenyalar que és distint o diferent de cadascú, aleshores el terme ja és més discutible. Hi ha una tendència general, sobretot entre els joves, a pensar que cadascú és diferent, és un mateix, però això en part sembla xocant perquè mai el món no ha estat tan uniformat com ara, tothom menja el mateix, vesteix de forma molt semblant, quasi pensen el mateix. Ara bé, la pregunta anava més enllà, d'on vénen aquests codis ètics? Jo de vegades he plantejat una qüestió preocupant: nosaltres som el producte, per una part, de la genètica i en aquest sentit nosaltres hem rebut una manera d'esser, un caràcter, un tipus, un físic i probablement una estructura mental. Per un altre costat una vegada que hem nascut i començam a viure ens movem dins un ambient que ens transmet un llenguatge, una manera de veure les coses, unes normes, etc... Així som el producte d'un determinant genètic, per una banda, i d'un determinant social per una altra i clar, hi ha gent que es demana on és la seva llibertat individual... però això ens duu a un altre plantejament.

- I quin és aquest altre plantejament?

- Mira, hi ha gent que pensa que a més dels determinants genètics i socials existeix una altra cosa que és el "JO" i que al llarg de la història ha rebut el nom d'ànima, d'esperit, de ment... Fins i tot si això és cert, el problema que es planteja des d'un punt de vista ètic és que tu hauries d'esser responsable del que fas però en quin sentit tens dret a sentir-te responsable o que els altres et facin responsable? Suposem que, per una part, som el producte d'una determinada evolució física, que també som un producte social i que finalment ens han posat una ànima, però, per què he d'esser responsable? Per què no m'han posat una ànima millor? Tot això podria crear un problema: on se substenta aquesta responsabilitat o llibertat, d'on surt? També hi ha un altre problema que trob molt interessant i que es refereix a les normes morals. Hi ha un problema individual, però el problema més important és com una societat determi-

nada té un codi moral determinat. Hi ha persones que han cregut que les normes morals, igual que les normes jurídiques, existeixen a la natura i s'han de descobrir. Per tant, tot està fet i només és una qüestió d'anar-ho descobrint. Altres, en canvi, pensen que les normes morals són producte d'una evolució social i no és que hi hagi res establert des de sempre i de manera eterna sobre com s'han de comportar, sinó que són les pròpies societats, homes i dones, les que creen i construeixen un codi ètic. Pensar per exemple que l'esclavitud està bé o malament és fruit d'una consideració social feta a un moment determinat.

ÈTICA, MORAL I PODER

- Creu vostè que l'ètica i la moral són compatibles amb el poder? Molta gent pensa que els polítics només compleixen quan estan a l'oposició però una vegada accedeixen al poder comencen els problemes i els conflictes d'interessos entre el que es fa i el que s'ha de fer...

- És una bona pregunta. Mira, jo, en un moment determinat, he estat a punt de dir que la causa de la corrupció és el poder fonamentalment. Però hem de fer una matisació important, poder no és només poder polític i jo diria que un dels principis fonamentals que ha arribat a establir l'ètica és el principi d'igualtat entre els éssers humans i en conseqüència la participació en el poder ha de tendir a ésser igual per a tothom. En la democràcia grega aquest principi era més considerat perquè tothom participava per igual en la vida política, fins i tot se sortejaven els càrrecs. Si feien això és que pensaven que tothom que es presentava tenia la mateixa capacitat per desenvolupar correctament aquell càrrec, però si no ho pensaven no feien aquest sorteig. Aquest era el mecanisme per fer vida política en el temps dels grecs, però cal destacar que en la societat actual hi ha esferes distintes d'activitats i en aquestes esferes hi ha unes regles de justícia. El problema es planteja quan unes esferes determinen les altres, i aquestes esferes determinants són la política i l'economia. Quasi tots estam d'acord a pensar que l'esfera que influeix més sobre les altres és l'economia encara que hi ha algun cas de supremacia de poder polític. I si pensam que l'esfera econòmica pot determinar la distribució de poder a les altres esferes, aleshores és aquesta la que concentra tot el poder. Jo crec que una de les fonts de corrupció fonamental és que el poder estigui mal repartit i sobretot controlat per una esfera que imposa les seves regles del joc a les altres. Si ja és injusta l'existència d'un repartiment de poder desigual dins una àrea, encara és més injust que aquesta àrea colonitzi les altres i aquí és on la corrupció pot sorgir fàcilment.

"HEM PERDUT LA INNOCÈNCIA"

- Quines conseqüències socials pot provocar l'aparició de casos de corrupció? Es pot generar una situació de desencís?

- Jo crec que, de moment, es perd la innocència encara que algú ja l'havia perduda fa temps. M'ha meravellat la reacció que s'ha produït amb els darrers casos de corrupció encara que no m'ha sorprès gaire que passin coses com aquestes perquè jo seguia el cas italià i tot això s'ha fet i molt més aviat. Per

ventura amb una diferència: a Itàlia i durant els darrers anys ficaven a la presó un promedi de 2,7 persones per dia, mentre que aquí han anat a la presó dues persones per deu anys i aquesta és una diferència notable. Encara s'hauria de fer molta feina en aquest sentit perquè l'operació que a Itàlia es coneix com "mans netes" encara no ha començat aquí. Per una altra part pens que en una societat que està organitzada, fonamentalment, de manera desigual és pràcticament impossible que no hi hagi corrupció, amoralitat o manca d'ètica. Pot no haver-hi injustícia si la gent té una certa igualtat i participació, però si les diferències són molt notables la injustícia és automàtica i forma part de la mateixa estructura de la societat.

- Els casos de corrupció a l'Estat espanyol tenen alguna cosa a veure amb l'escassa tradició que tenim?

- És un tema molt complicat i a més a més he de matisar que m'agrada més parlar d'injustícia que de corrupció perquè la corrupció només és una part de la injustícia. Aquí, durant molts d'anys hem passat per una dictadura on el poder estava, de tal manera, no-repartit, que es podria dir que la corrupció i la injustícia formaven part del sistema. I la gent s'havia acostumat a aquestes coses, tothom sabia que hi havia senyors que tenien avantatges, que aconseguien beneficis i el que és més terrible, la possibilitat que aquesta situació es convertís en una cosa acceptada, en una espècie de norma... fins i tot hi havia gent que deia "beneït qui no ho fa, qui no se n'aprofita". Ara quan la

situació ha canviat i s'ha imposat un mecanisme democràtic formal encara no ha canviat del tot la mentalitat de la gent i en el fons encara es pensa que s'ha d'esser viu i aprofitar-se'n de la situació... i això és el que ha passat. També ha passat a Itàlia i amb més motius perquè era més difícil però han començat a investigar i no sé on arribaran.

"HAURÍEM DE FER UNA AUTÈNTICA OPERACIÓ MANS NETES ESTIL ITALIÀ"

- *Des del punt de vista ètic i moral què hauria de fer un govern davant una situació semblant a la del cas espanyol, amb problemes de corrupció?*

- Mira, hi ha situacions fetes que s'han d'acceptar de moment i s'ha d'esser realista. Una resposta radical seria que s'ha de desmuntar el país i tornar-lo a muntar i fins i tot sortejar els càrrecs i les fortunes, però això és una qüestió utòpica i absurda. S'ha de partir d'una situació determinada... Jo crec que s'hauria de donar absoluta possibilitat a la justícia per poder netejar tot el que es pugui, fer una autèntica operació "mans netes" a l'estil italià.

PODER I SOCIETAT EN SITUACIÓ DE DIVORCI

- *En l'aspecte polític quina lectura moral i ètica es pot fer del fenomen del transfuguisme? Es pot dir que existeix un divorci entre allò que es decideix en el poder i entre allò que la societat demana i exigeix?*

- És totalment obvi que existeix aquest divorci. Tenim un tipus d'organització política muntada sobre un sistema de partits polítics i el transfuguisme és un fenomen que opera entre partits polítics però l'arrel del problema és que el sistema és aquest. Se suposa que els partits polítics són una manera pragmàtica, pràctica i tècnica d'organitzar la representació popular, el que passa és que, de vegades, s'oblida que el poder de dret el té el poble que nomena uns representants perquè exerceixin aquest poder en el seu nom. És inevitable que no sempre hi hagi una perfecta afinitat perquè no triam els nostres representants cada dia, però entre això i donar un xec en blanc hi ha una diferència ben notable. I un exemple de tot això és el cas de l'OTAN quan es va produir un desfasament entre el que la majoria de la gent pensava i el que pensaven els representants. És comprensible que no es pugui fer un referèndum cada dia però això és una dificultat tècnica no ha d'esser una dificultat teòrica ni una justificació... ni els polítics poden dir que els referèndums no són democràtics. Jo crec que un sistema de partits i de representació és democràtic però menys que la realització de referèndums.

- *I quina seria la solució ideal?*

- Mira, és possible que en un futur pròxim la tecnologia i la informàtica facin que tothom tenguí un ordinador personal connectat a una xarxa de manera que cada dia es puguin votar per ordinador els problemes polítics i econòmics d'un país al igual que es fan enquestes d'audiències de televisió. Així la gent podria dir el que pensa a cada moment i els representants haurien d'actuar en base a aquestes opinions. Això per ventura

sembla ciència-ficció però pot ser possible. El que vull que quedi clar és que el poble és el que té legítimament el poder, mentre que els representants el tenen delegat. Per tant si hi ha discrepàncies no s'equivoca mai el poble, s'equivoquen els representants, que moltes vegades pensen que els han transferit aquest poder i que poden fer el que vulguin. Com els partits polítics han muntat aquest mecanisme, aquesta situació es torna a repetir en el si dels partits quan els militants de base, de vegades, no estan d'acord amb les decisions que adopta la cúpula del partit... i dins aquest panorama el problema del transfuguisme és "pecata minuta" i una qüestió pràcticament formal o de reglament de les institucions públiques.

"L'ÈTICA NO ÉS UN VALOR PASSAT DE MODA"

- *Casos de corrupció a l'Estat espanyol, operació "mans netes" a Itàlia, guerra a l'ex-Iugoslàvia, diferències abismals entre el denominat primer món i Tercer Món, desenvolupament armamentístic per una banda i països on la gent es mor de fam... creu que l'ètica és un valor passat de moda?*

- No. Mira, hi ha una diferència important entre aquest moment històric i situacions que es varen produir fa segles. Ara es fan les coses malament fonamentalment perquè el món és injust però existeix el criteri que allò que es fa està malament. Jo crec que l'avantatge actual és que s'ha arribat a un acord de consciència que certes coses estan bé i d'altres estan malament i aquest fet indica que ha millorat la consciència moral, però també indica que aquesta consciència no és suficient si no hi ha circumstàncies que permetin que es posi en marxa. Si ho comparem amb altres èpoques jo crec que ha millorat molt el pensament i és clar que les idees no basten perquè hi ha coses més fortes que la consciència i el pensament que dominen el món i mentre això continuï serà difícil trobar una solució.

- *Finalitats d'un punt de vista ètic i moral, la finalitat justifica els mitjans?*

- Ha, ha, aquesta és una pregunta típica dels meus alumnes. Bé, aquesta frase té un error perquè no hi pot haver contraposició ètica entre fins i mitjans: els mitjans són bons si aconsegueixen la finalitat però el problema es produeix quan hi ha finalitats contraposades. Un exemple d'aquestes finalitats que s'oposen és el fet d'haver de mentir per salvar una vida. Has de valorar el que és més important per a tu: no mentir o mentir i salvar una vida. Quan això es planteja com un problema moral realment no és una qüestió de mitjans, el que feim és subordinar un principi moral a un altre perquè és superior i més important. A més a més sempre que es planteja aquesta pregunta hem de pensar que hi ha fins que tenen un valor moral i uns mitjans que poden suposar cancel·lar altres fins morals. Mira, si el fi moral més important és el que s'aconsegueix, aleshores això pot ser totalment ètic i just. Si, en canvi, per aconseguir un fi en trepitges un altre que té un valor moral superior això ja no és ètic.

- *I en el cas de conflictes bèl·lics?*

- Jo som totalment contrari als conflictes bèl·lics. Em sembla

molt irònic que es creïn polèmiques sobre l'avortament i la vida quan després s'accepta una guerra. Per a mi no hi ha guerra justa, però això no vol dir que no hi hagi situacions injustes que en un moment determinat t'obliguin a haver de matar algú per sobreviure... però totes aquestes situacions parteixen d'una injustícia radical de base.

INDEPENDENT I CRÍTIC

- En passades eleccions vostè s'ha presentat com a candidat d'Esquerra Unida al Senat i al Parlament Europeu. Què creu que pot aportar a Esquerra Unida?

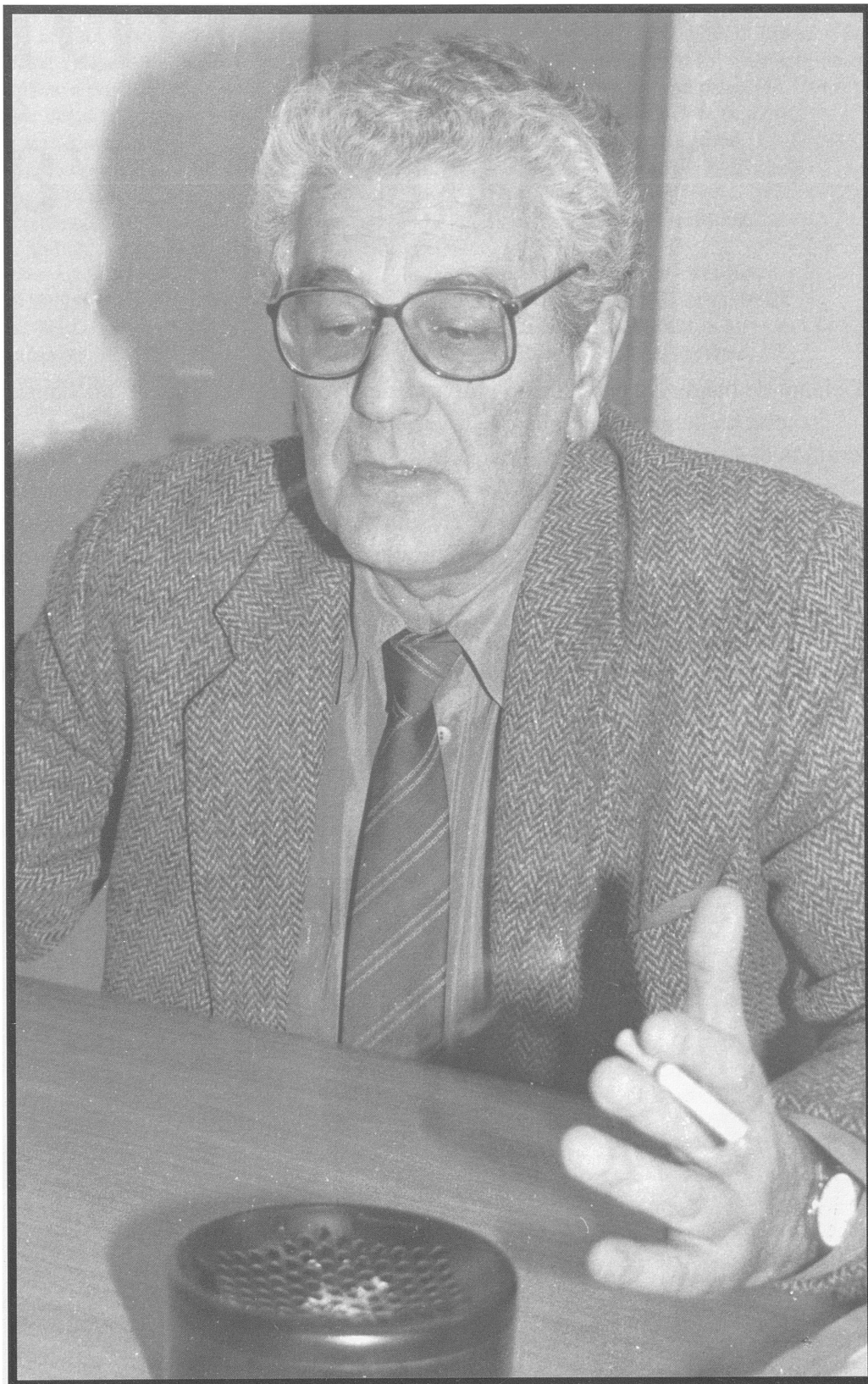
- Per ventura la meua aportació és teòrica. Com ja he dit en alguna ocasió crec que en aquest país hi ha un dèficit teòric en qüestió política. S'ha dit moltes vegades que tal volta Espanya és el país que té menys teòrics polítics i jo crec que és perquè hi ha una certa devaluació del valor teòric dins el camp polític. Pensa que s'ha de fer alguna cosa perquè sense una base teòrica l'activitat política és cega. A més a més, vull matisar que Esquerra Unida no és un partit i per això hi som com a independent. També crec que en aquests moments no podria pertànyer a cap partit en la mesura que pens que la teoria s'inventa cada dia i evoluciona i canvia, mentre que una estructura de partit es caracteritza perquè hi ha una ideologia determinada que s'ha de respectar i no qüestionar. A mi em seria difícil aquest estatus perquè vull ésser independent i criticar qualsevol cosa.

"SOM EN FUNCIO DE LES CIRCUMSTÀNCIES"

- Finalment pensa que "tothom és bo" o que "l'home és un llop per a l'home" com deia Hobbes?

- Cap de les dues coses. Jo crec que en gran part la gent és en funció de les circumstàncies en què es troba. I això ho podríem veure fins i tot en les relacions familiars. Són bons els components de família? Si miram família per família trobaríem probablement que, segons siguin les relacions que s'han establert entre ells, la gent es comporta més o manco bé o malament. Ens feim més

bons o més dolents en funció de les circumstàncies en què ens trobam. Ara bé, és més fàcil ésser bo a una societat justa que a una societat injusta i això ho deia ja Plató, que era un utòpic. En resum, jo crec que la gent és un poc en funció de la circumstància en què es troba però també hi ha una tradició de pensament i d'educació que procedeix de defora d'aquestes funcions.

Taula rodona entre **Jeroni Albertí** (ex-president del Consell Interinsular), **Antoni Alemany** (periodista), **Antoni Serra** (escriptor i periodista) i **Ladislao Roig** (fiscal de l'Audiència de Palma de Mallorca)

Vicis públics, virtuts privades

Els que creuen que amb doblers es pot fer tot seran capaços de fer qualsevol cosa per doblers (Benjamin Franklin)

Deixant de banda l'anècdota d'un grapat d'escàndols que han actuat, que haurien d'actuar, com a revulsiu en una societat en la qual semblava que tot era permès, el moment obliga a una reflexió i hem volgut plantejar el rerafons de l'actual situació política del país i veure si els afers que cada dia ens sorprenen des de la tribuna de la premsa responen a una moral o a una amoralitat nova. Com es relacionen a l'actual sistema ètica i política? És possible sancionar les actuacions èticament reprovables?, és necessari dictar lleis per evitar que l'home sia el llop per a l'home? Són, som, perquè l'home del carrer no és substancialment diferent dels seus governants, nans, moralment parlant o la nostra societat avança cap a comportaments més responsables?

ONA: *Que el moment actual sia políticament invivable, justifica o possibilita la falta d'ètica a determinats estaments? Quin sentit pot tenir l'ètica avui?*

Alemanya: Aquest és un plantejament seriós, es tracta d'un tema important de calat profund, hem de partir d'un pressupost bàsic, el poder sempre té un component demoníac, sempre, perquè el poder implica sempre la força d'uns sobre els altres, el que passa és que a les societats democràtiques aquest fet es racionalitza, és a dir, és un fet necessari però en democràcia és controlat. Però per la seva pròpia naturalesa té unes mancances insanes que s'han de controlar i s'han de contemplar amb reserves: la democràcia neix com a conseqüència de la desconfiança. Històricament és un procés de desconfiança que duu a crear tot un sistema de pesos i contrapesos per poder-lo controlar, en la mesura que aquest poder sigui controlable, i sembla evident que a les societats modernes hi ha un problema seriós de control de poder per raons de prepotència de l'Estat, de força, de tecnologia, etc. Les coses són molt complicades, però és evident que els parlaments ja no exerceixen aquest control com fa 50 anys i per tant l'ètica del poder polític és indissociable d'una cosa que és fonamental: hem d'aspirar que aquest poder sigui com més petit millor i això pot explicar aquest ressorgir del liberalisme que no és un ressorgiment només per raons de la mort del marxisme, sinó també perquè és un mecanisme de defensa de les societats davant d'un poder que ha crescut i que és molt difícil de controlar, per això avui s'aspira que es comandi en la mesura imprescindible, per evitar les temptacions de corrupció.

ONA: *Sense comandar és possible organitzar la societat? Quin serà el grau de "poder imprescindible" per organitzar la societat?*

Alemanya: La societat té tendència a organitzar-se de forma espontània, és a dir, hi ha superestructures artificials que hem creat, sobretot totes les doctrines polítiques que han cregut exercir qualche tipus de poder messiànic, i jo tenc pànic a qualsevol plantejament polític que tenguí tendència a "modelitzar" la societat. Perquè els models volen esser imposats a la resta. S'han de mantenir tota casta de reserves quan qualcú vol "organitzar la societat". La societat ha de tenir unes normes però les imprescindibles i el gran debat del segle XX jo crec que és precisament la gran quantitat de poder o d'Estat que les societats estan disposades a suportar.

ONA: *Quines seran aquestes normes imprescindibles?*

LES REGLES DEL JOC

Roig: Estic d'acord amb el que s'ha dit fins ara. D'entrada crec que quan es parla de corrupció lligada a la democràcia hi ha un motiu clar: al nostre país la democràcia està ben parida però mal desenvolupada, perquè el que és clar és que el sistema democràtic, el nostre sistema democràtic, es fonamenta en dos pilars bàsics: votar i partits polítics, però la democràcia en la meua opinió és quelcom més. És la participació del ciutadà en el poder i aquesta societat des del poder ha eliminat totes les vies de participació ciutadana al poder, per exemple associacions de veïns, les mal anomenades "corporatives", jo he viscut el despreci del poder cap aquest tipus d'associacions a les quals es nega la participació.

S'han desvertebrat les vies, els camins de participació. D'altra banda de manera progressiva s'han eliminat els mitjans de control del poder, des del Tribunal de Comptes, a nivell nacional, fins a la manca del Defensor del Poble en aquesta comunitat, passant per un fiscal general d'Estat com el que desgraciadament hem tengut. Alguns pensen que a Heligi Fernández li telefonava cada dos per tres un ministre i això no és així perquè no feia falta. Col·locaren un senyor que s'avançava a les intencions del Govern, no fan falta cridades de telèfon, amb això es destrueix un punt bàsic de control. I endemés hi ha un punt a la corrupció que és molt importat: la sensació d'impunitat. Quan es destapa qualsevol assumpte de corrupció al cap i a la fi no passa res, mai no passa res. Hi ha exemples molt clars, aquí també. El que ara és senador, Guillem Vidal, condemnat per un delictes de tràfic d'influències, amb unes crítiques ferotges...

Albertí: També hi ha el cas d'un altre parlamentari.

Roig: Sí, sí, pos aquest exemple perquè és significatiu. Aquest senyor té una condemna per un delictes de tràfic d'influències de sis anys i un dia d'inhabilitació especial i la reacció immediata és nomenar-lo senador nacional.

Albertí: I fer-li un homenatge.

Roig: Això de l'homenatge ho podem deixar a gust de cada qual, però des del punt de vista institucional em sembla que és riure-se'n dels tribunals i la sensació d'impunitat queda pal·lesa. Altres casos: el comissari Ballesteros és un senyor que està encausat i condemnat encara que la sentència no sia ferma i continua dirigint el terrorisme i hi ha guàrdies civils condemnats per tortures als quals se'ls donen medalles després de la condemna. La sensació és d'impunitat i quan un jutge o un fiscal, que té pocs mitjans i al qual posen a parir des que comença la investigació, perquè el cas Naseiro es convertí en cas Manglano, per posar un exemple, aconseguix qualche cosa el que fa és donar mèrits a l'encausat.. perquè pugui ascendir. Per resumir, crec que el que passa és que a aquesta societat hi ha una falta de participació ciutadana clara i una falta de mitjans de control dels organismes del poder i endemés, la sensació d'impunitat que tenen els "peixos grossos".

CONTROLAR/CONTROLAR-SE

Albertí: Hi ha una problemàtica que es deriva un poc també de l'herència que tenim dels poders unipersonals, en línia amb el que s'ha dit fins ara. Nosaltres veiem que la democràcia es limita a unes eleccions, elegim un senyor que comandarà i realment no desenvolupam els sistemes de control que la pròpia democràcia té programats dins la Constitució. La primera condició "sine qua non" que hi ha d'haver és l'ètica dels personatges que tenen la responsabilitat al nivell que sia. La corrupció passa perquè els primers que han d'estar interessats que no n'hi hagi siguin els mateixos que tenen la possibilitat de fer-la. Les temptacions hi són contínuament. Comences per la corruptela i acabes per la corrupció. Els mateixos polítics haurien de propiciar l'existència de tots els mecanismes de control possibles que els impedeixin caure a la temptació perquè hi és. Fa falta cobrir l'entramat democràtic, tot sabent que democràcia és precisament participació i control

i no només votar cada quatre anys. Estic d'acord que hi ha impunitat, i encara diré més, premis, no passa res! Però la primera condició és que les persones que tenen responsabilitat i manegen fons públic se sentin administradors d'aquests fons públics, es tracta d'invertir els plantejaments que sembla que hi ha ara, "com que no són meus puc gastar els que vulgui", no senyors, "com que no són seus els han d'administrar tant bé com puguin", primer punt. Segon punt, "com que puc tenir temptacions i ho sé, m'he de defensar de mi mateix tot establint i activant tots els mecanismes de control possibles que impossibilitin caure en la temptació", i lògicament es parteix d'una concepció ètica que és que l'actuació és per damunt de tot encaminada a administrar com millor possible els afers públics, perquè també es poden demanar responsabilitats per mala administració encara que no t'en duguis cap cèntim.

Serra: La meua posició difereix de la vostra, evidentment, encara que al fons pugui coincidir en qualche cosa. És divergent perquè jo sempre em present davant la societat com un agnòstic civil i religiós i quan parlem d'ètica vull dir que és la gran perseguida, en el sentit de desitjada i anhelada, a qualsevol societat. Desitjam i perseguim l'ètica, però no existeix, és un invent fet pels homes, per la filosofia, i les persones són el gran fracàs de la humanitat històricament, basta llegir els primers llibres de la Bíblia per veure que l'ètica no ha existit mai, sempre ha estat subordinada a les condicions imposades per l'home, bé sia interessos personals o col·lectius. Ara a causa de les circumstàncies de l'Estat espanyol, Roldans i companyia, la gent s'ha alarmat, però al meu parer de forma aparent, al fons tothom admira Roldan i el que voldríem és ésser ell, enriquir-nos ràpidament i anar pel món. Al llarg de la història s'ha demostrat que els pocavergonyes són els que triomfen, a tots els terrenys: literari, econòmic, social, laboral, periodístic... és viu el que s'imposa. I a l'època del franquisme passava igual, l'única diferència substancial és que vivíem a una dictadura, que després es va descafeïnar estil Fraga Iribarne i totes les corrupcions de llavors no eren ventilades, però les corrupcions i corrupteles són sistemàtiques a qualsevol tipus de societat. La democràcia el que fa és defensar-se d'aquesta manca d'ètica natural. Els mateixos problemes tenen les grans democràcies històriques tipus la nord-americana perquè els interessos de fons sempre són econòmics i a la llarga sempre hi ha corrupció.

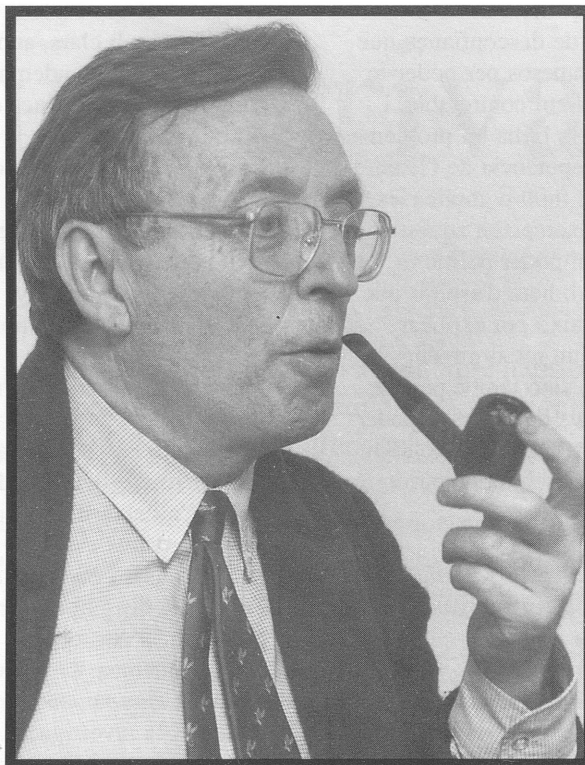
ONA: Però existeix la consciència, si l'ètica és un concepte abstracte, podem confiar en la consciència de les persones individualment?

Serra: L'ètica la va inventar el professor Aranguren, però mai no ha tengut èxit.

Alemanya: Aquest pessimisme gairebé nihilista és estèticament interessant emperò poc creïble.

Hi ha una línia conductora de la humanitat des del pensament grec fins a l'actualitat. Des de Pericles, hi ha un component moral, hi ha una diferència entre Esparta i Atenes.

Serra: Aquestes actituds només poden dur al suïcidi.

Antoni Alemany

Alemanya: Hi ha una línia conductora de millora de la humanitat que comença si vols als grecs, continua al cristianisme que fa un acte de fe en la persona humana i crec que hi ha un procés... Serra parla d'un procés que és intel·lectual, és possible, però la persona humana és essencialment artifici. Es tracta d'un sistema de creences en el sentit orteguïà del terme.

ONA: El Sr. Serra ha apuntat un tema que hauria d'ésser central a aquest debat, quan deia que al darrer sempre hi ha uns interessos econòmics. Es tracta de les relacions entre poder polític i poder econòmic. L'economia té neutralitat moral. S'ha allunyat l'economia dels preceptes morals?

Alemanya: Jo crec que existeixen uns principis bàsics al món de l'economia. Max Weber parla d'una ètica protestant i l'esperit del capitalisme descriu unes ètiques.

L'economia no és moralment neutra, hi ha una moral específica, almanco una ètica de les societats burgeses que ens agrada o no però que hi és. Una societat sense ètica no pot viure, hi ha d'haver uns codis morals, uns referents.

Serra: Les societats sempre moren.

Alemanya: Però al marge, mentre viuen... El gran pecat que ha comès el PSOE, no és tant haver governat bé o malament, no ho ha fet ni millor ni pitjor, però ha comès un pecat greu: ha confós el que és una majoria absoluta amb una espècie de poder constituent. El PSOE ha alterat de qualche manera les regles del joc. És a dir, han desfet tots els sistemes de control, la qual cosa ens ha dut aquesta situació actual. En això estic completament d'acord amb Roig, si es penetra la societat, el poder judicial, si es suprimeixen els recursos previs d'inconstitucionalitat, si es pensa que una majoria absoluta concedeix una mena de capacitat constituent que permet crear unes noves relacions, passen aquestes coses que passen. A això endemés s'ha d'afegir el greu problema que suposa la crisi de representativitat que és evident no només al nostre país sinó a totes les democràcies amb els partits polítics. Fernando Suárez deia, amb molta raó, jo no em dec als meus electors sinó a

l'executiva del meu partit. Les eleccions són cada quatre anys i després un taló en blanc.

DE CORRUPCIIONS

Endemés, el fet de premiar els corruptes, polítics em refereix, és una falta de respecte a les institucions judicials. Una descortesia entre els pilars de l'Estat que n'han d'esser el suport. Això també és una forma de corrupció perquè ésser corrupte no només és endur-se'n doblers.

Serra: Quan parlem de corrupció no només s'ha de parlar dels corruptes, sinó també dels que corrompen dels quals ningú no en parla. I són tant o més preocupants, perquè corruptors ho són tots els individus de la societat.

Alemanya: Però hi ha una diferència fonamental, qui té el poder té més possibilitats d'esser corruptor. El pastís sempre s'ha repartit entre els mateixos, perquè acceptam una cosa tan elemental i disgregadora de la societat com és el fet de les llistes electorals tancades, aquí tenim la primera gran crisi de la societat democràtica.

Roig: Sense ésser tan depressiu com Serra, jo vull dir que realment té raó, i vull contar una anècdota que li va passar a una companya de Palma quan hi va haver la denúncia contra el batle de la Pobla per falsificació de vots a les eleccions.

Alemanya: Fou condemnat per delictes electoral.

IMPUNITAT

Roig: Bé, però el que vull contar és que entre que s'inicià el procediment i hi hagué el judici es tornaren a fer les eleccions i aquest senyor va sortir elegit novament batle, i al judici li va dir a la fiscal que no entenia per què l'acusava ja que de totes formes havia estat elegit novament malgrat totes les acusacions. Això va ruboritzar la fiscal.

Hi ha per tant una certa tolerància social per a tot aquest tipus de delictes, però jo no crec que tothom vulgui ésser Roldán. No, molts podrien haver estat Roldans i no ho han estat, això també mereix un respecte. Hi ha molts de ciutadans i de polítics que podrien...

Endemés també vull apuntar una altra cosa: darrerament només es parla de l'estat de benestar, concepte difús del qual no es parla a la Constitució per a res, a la constitució es parla d'Estat Social, que no és el mateix. Sembla que estat de benestar vol dir estar bé, i això és greu, hi ha hagut una mena de cop d'estat constitucional i hem passat d'esser un país que es defineix com un Estat Social a un país en el qual tothom vol estar bé. Són coses distintes.

Albertí: Això és la instal·lació de la "Cultura del pelotazo", de l'especulació.

Roig: Aquest és un canvi que s'ha produït a tots els nivells, de partits polítics, institucions i societat.

Albertí: Jo entenc que l'Estat democràtic social i de dret és Estat en majúscules i l'estat de benestar és estar bé. Jo estic d'acord que l'estat de benestar és una entelèquia que s'ha creat que cadascú interpreta a la seva manera, això de "si jo estic bé ja no m'importa res més" és el que ens duu al tema que avui

tractam. Insisteix, perquè no puc compartir les opinions de Serra, perquè no som agnòstic.

Alemanya: Es tracta d'exageració més que d'agnosticisme.

Albertí: L'únic fre pot ésser el de la pròpia persona, diguem-li ètica o el que vulgueu, certes coses no es poden fer.

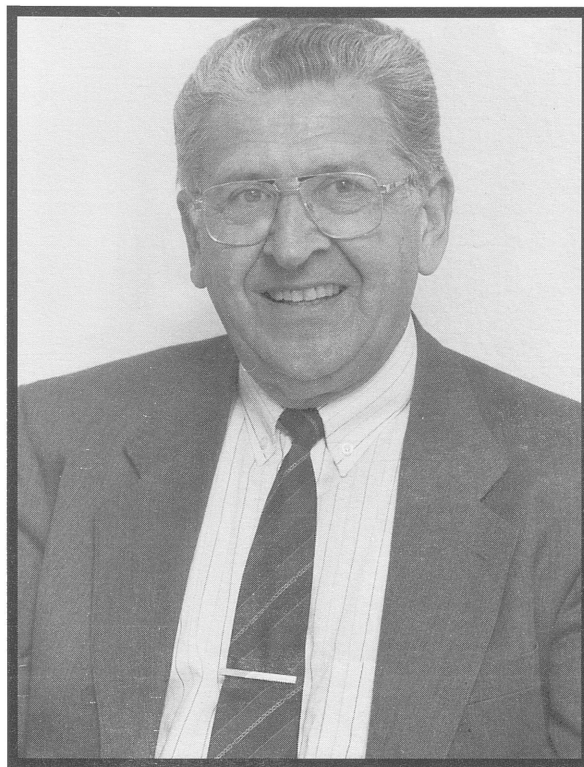
D'acord que molts tenen l'oportunitat d'esser Roldans i no ho són, però es comença per les coses petites i s'acaba en corrupció. És una dada aquest exemple que posàvem de persones amb delictes electorals que continuen essent votades, tot això duu a una confusió de l'electorat que converteix la democràcia en una cita a les urnes cada quatre anys i res pus. El que primer hem d'analitzar és per quina raó el senyor que té poder, el primer que fa és eliminar els controls de qualsevol tipus, el raonament és si tenc majoria absoluta puc fer el que vull sense retre comptes. Però precisament n'ha de retre a més gent,

i endemés molt més perquè tenen més oportunitats de fer el que vulguin.

Falla aquí el mateix concepte de democràcia, que no és votar cada quatre anys sinó preocupar-se perquè la societat funcioni i si funciona i tots els mecanismes de control funcionen disminueix la temptació.

Alemanya: Hi ha una cosa que no funciona a la societat: és la moral dominant, Acusam els anglesos, així ho comentava Anthony Burgess a un article magnífic, d'hipòcrites perquè exhibeixen una intransigència en els vicis públics mentre que toleren qualsevol cosa en la vida privada, a Espanya, assenyalava aquest escriptor, no s'entén res d'aquesta moral anglesa, perquè del que es tracta és que els càrrecs públics són els referents morals i les seves actuacions han d'esser, així ho exigirà la societat, impecables. A Anglaterra les virtuts són públiques i els vicis privats, al nostre país sembla passi tot al contrari, som més "morals" a la vida privada, mentre que els vicis són públics. Els referents públics són més viciosos que la realitat social.

Serra: Tot això és teoria, els que han cregut que han de dur una actuació ètica han acabat malament o suïcidant-se, Sócrates,

Jeroni Albertí

Petroni, o assassinats...

ONA: Podem centrar el tema a l'actualitat, a la nostra realitat més immediata.

Serra: No, és necessari fer valoracions globals. Endemés vull dir que els polítics el que han d'esser és magnífics administradors.

ONA: Els polítics han d'esser tècnics o han d'incloure en els seus programes valors morals?

Serra: Aquest és el parany. Si la societat ha de crear moltes lleis, i això es coerció, perquè no hi hagi corrupció, etc... és perquè la humanitat no té uns valors ètics, l'ètica no existeix. Endemés la coerció resta llibertat.

Alemany: Les lleis són sempre coercitives.

ONA: Quins han d'esser doncs els referents del comportament?

Serra: El que no vulguis per a tu no vulguis per als altres.

ONA: Però això és precisament una etapa del creixement moral superior a la coercitiva. Es tracta d'una reciprocitat que implica acceptar l'existència de l'altre.

Alemany: No està malament per a un agnòstic.

Roig: Les lleis són coercitives però necessàries. Amb el que sí estic d'acord és que en tenim massa. Però a aquest país el mal funcionament, la mala gestió i els mals resultats se solucionen dictant noves lleis. Cada vegada que una cosa no funciona surt una nova llei i així es multipliquen. Bastaria un llibret petit per escriure totes les lleis. Necessitam lleis clares.

TRANSFUGUISME

Albertí: Tant de bo aquest no vulguis per als altres el que no vols per a tu fos la moral de tots els polítics i de tots els que governen! Fins ara hem parlat d'ètica relacionant-la amb el tema dels doblers públics, però hi ha un altre aspecte, avui molt vigent que també fa referència a l'ètica dels polítics i em refereix al transfugisme. Vivim escàndols per aquesta qüestió que responen a una falta d'ètica més que evident.

Roig: Es tracta una vegada més d'un tema relacionat amb la moral imperant, hi ha trànsfugues i aquí no passa res. Des d'un punt de vista legal no hi ha res a fer tal i com estan les coses.

Serra: Una vegada més el problema és de rel perquè començam per llistes electorals tancades i això afavoreix que després passin aquestes coses. Bastaria que tots els partits es posassin d'acord per no admetre aquests subjectes.

Alemany: Sí, però això no passarà. A altres països no es produeix aquest fenomen que instaura la desconfiança entre els electors perquè es voten persones i no llistes tancades.

Albertí: Si les persones no són responsables, conseqüents en si mateixes no podem parlar d'actuacions ètiques. Quan jo me'n vaig anar, vaig dimitir de totes les presidències, perquè ja no creia en el meu partit, va esser una decisió necessària per esser conseqüent.

LA PREMSA COM A MECANISME DE CONTROL

ONA: Els mecanismes de control democràtic inclouen la premsa, el protagonisme de la qual és molt evident als moments que vivim. La premsa és actualment un mecanisme de denúncia dels abusos de la democràcia, serveix per a la seva defensa o també és subjecte a les servituds del poder?

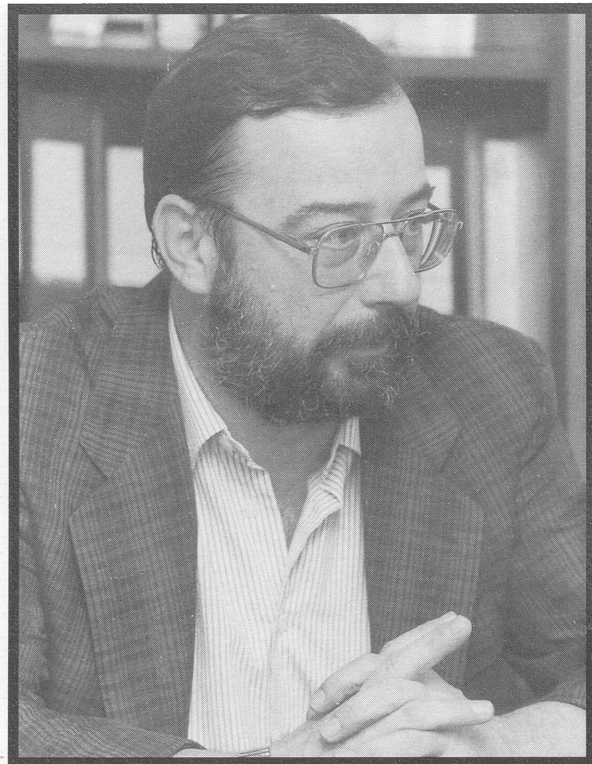
Alemany: No s'ha d'exagerar el poder de la premsa com a instrument i mecanisme de control. Si a un moment determinat aquest és el paper que li toca jugar és perquè els altres mecanismes que preveu la democràcia no funcionen com toca. No s'ha d'exagerar ni en

un sentit ni en l'altre: ni és l'únic mecanisme, ni tampoc com afirmen alguns no és totalment dependent dels diferents grups de pressió.

Serra: El poder de la premsa, les seves vinculacions al poder sempre han estat les mateixes, les coses no han canviat tant. Abans hi havia tres censure, la política, la militar i la religiosa, ara també n'hi ha tres, l'empresarial, l'econòmica i la de la moda i no em refereix a la moda del vestir, òbviament. Aquesta darrera ningú no la té en compte i és molt important. La funció de la premsa és per tant la mateixa de sempre, tot i que jo vaig esser periodista progressista amb Franco, no crec, des de la perspectiva d'ara, que la cosa fos tan ferasta, com tampoc no crec en el paper que se li atorga ara mateix. Tots tenim les nostres servituds.

La funció d'ara de la premsa...?, un diari és una empresa que es mou segons els beneficis a llarg termini, de parcel·les de poder.

Alemany: És veritat el que dius però jo no som tan radical. Això, que és veritat, no impedeix que circulin les idees, els periodistes poden escriure el que vulguin.

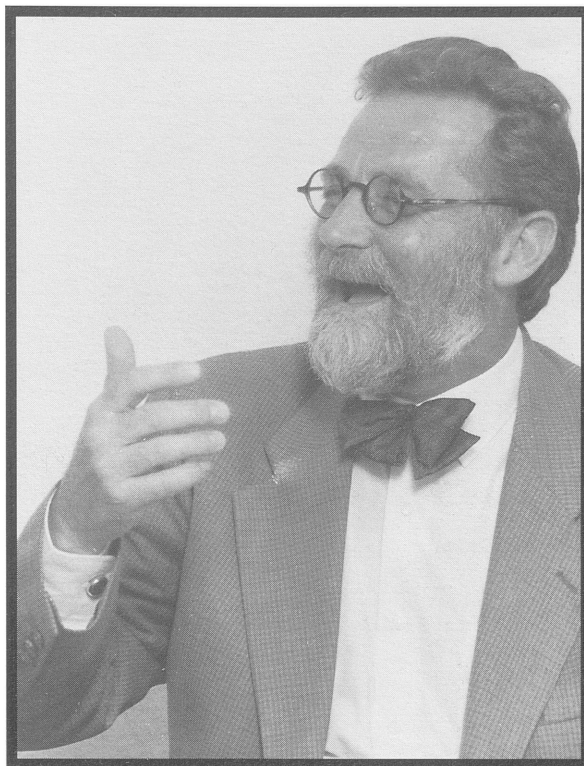
Ladislao Roig

Serra: Jo sí perquè som un foll i això també és una estratègia del diari. Justifica unes actituds.

Albertí: Hi ha un component econòmic que juga, l'empresa periodística ha de guanyar doblers i ningú no és tan purità que per esser totalment independent es cuini. Són empreses. Parlàvem de l'empresa i de l'ètica d'empresa i hem de dir que hi ha moltes maneres d'influir. Perquè en acabar el mes s'ha de pagar la nòmina i jo crec que això condiciona qualsevol tipus d'empresa, no el periodista però sí l'empresa periodística, igualment que condiciona l'ambient social.

Alemanya: És clar que no hi ha estats purs, el que passa, jo ho defens, és que dins tots aquests condicionaments que existeixen efectivament hi ha retxilleres en les quals hi cap la llibertat i la pluralitat i això més important perviu. És a dir, hi ha coses que El Dia no podrà dir, però les dirà el Diario de Mallorca o la Última Hora... les coses són més complexes.

Roig: Jo vull fer un comentari sobre això que ha dit Serra de la censura de moda, perquè té molta raó i no n'estam exclosos a cap professió. A rel de l'ambient de corrupció que hi ha ara l'altre dia ho comentava amb uns companys: la querella de Banca Catalana, per exemple: què hagués passat si s'hagués presentat fa un mes en lloc de fa cinc anys, jo no ho sé, però el que sí és evident és que la reacció no hagués estat igual. La censura de moda també afecta els jutges i fiscals.

Antoni Serra

ONA: Podem acabar amb un tòpic: els joves. Les generacions futures, des d'aquest punt de vista que hem tractat, creixeran moralment i èticament?

Serra: Només hi ha tòpics, la resta no serveix per a res.

Alemanya: Els tòpic solen esser encertats.

Serra: Els joves tenen inquietuds que perden quan s'integren als mercats, als segments de la societat: professional o universitat. La societat és coercitiva i ofega la capacitat de creació dels joves.

Alemanya: Hem de pensar en termes sociològics i veure que la tribu instal·la els nous elements a la societat i això fa que la expressió "això ho he mamat" no sia només una dita popular sinó una realitat perquè els adults heretam una cultura, es tracta d'un procés d'endoculturació, és la transmissió d'una sèrie de valors que estan al codi genètic i que perviuen a través dels segles.

I els joves quan deixen de ser-ho tendeixen a reproduir les creences de la societat que els acull.

Roig: Dos apunts, jo tenc contacte a través de la facultat amb els joves i a mi el que em preocupa és la frivolitat que impera. Jo crec que és per l'estat de benestar. Quan plantejes temes seriosos no interessen ningú. No vull entrar en valoracions d'aquesta frivolitat, però és un fet entre els joves.

Albertí: Hi ha hagut una època a Mallorca en la qual els pares han fet feina perquè els fills no n'haguessin de fer. És

necessari que els joves tornin a responsabilitzar-se de les seves pròpies actuacions perquè amb això, prescindint d'ètiques i grans plantejaments, els joves responsables podran esser més solidaris i plantejar-se qüestions de bé comú.

Roig: Els que som al poder, i amb això no vull dir que jo tenguí poder.

Alemanya: Sí, som al poder.

Serra: Jo no.

Alemanya: Per l'amor de Déu no em diguis que un diari no és una parcel·la de poder!!

Roig: Bé, el que vull dir és que és evident que el futur per una raó purament generacional és de la joventut; però si no aconseguim i amb això torn al tema del principi que el poder doni participació als ciutadans, i evidentment al jove, cada vegada hi haurà més frivolitat amb tot el que això implica. El buit

de poder, la falta de credibilitat del poder em fa por perquè tornam als feixismes.

Alemanya: Els joves són manco democràtics que nosaltres.

Albertí: Jo vull afegir una cosa, hi ha un tema que em preocupa molt tant pel que fa als joves com a la tercera edat. Fa uns anys els padrins es preocupaven pel futur dels seus néts i avui els poders públics intenten que sols s'interessin per menjar xocolata amb ensaïmades. I al jove se l'envia a la neu. El plantejament de com més còmode ens facin la vida millor, és molt buit i poc constructiu, aporta molt poc a la societat.

Alemanya: Falta l'ètica protestant: treball ben fet, responsabilitat...

Serra: Que dius!, avui no hi ha professionalitat, això que predicau és justament el contrari de les actituds que vivim actualment.

PLAZA DE ESPAÑA
AGENCIA
MATRIMONIAL
Tel. 710087

Col.locat i guanyador

Entrevista a Miquel Nigorra

Per Joana Maria Roque

És molt liberal, tant que pensa que si hi ha gent que vol viure sense fer feina, ho ha de poder fer ja que "així ho han triat". I quan em demana si la revista ONA està escrita en català o en mallorquí i jo li responc que en la llengua que parlem i d'una manera que procuram que sigui correcta, amb el corresponent servei d'assessoria i correcció lingüística. Respon que bé, però que ell no ha dit mai "el" i "la", que sempre ha dit "es" i "sa" i que el mallorquí és, fins i tot més antic que el català. Li promet que transcriuré les seves paraules amb l'article salat. Quan ja hem acabat l'entrevista i en el context del comiat, em torna demanar si, de veritat escriuré el que ell m'ha dit amb les seves paraules, aprofit per preguntar-li com creu que es va formar la llengua que parlem: "hi ha qui diu que vostè pensa que el mallorquí ve de l'àrab, senyor Nigorra," coment. Respon que ell no ha dit mai això. La seva teoria és que, abans de la conquesta catalana, aquí ja es parlava una llengua romànica que venia del llatí i de moltes navegacions. I diu que els catalans no varen "importar" un nou llenguatge per la qual cosa a Mallorca hi ha hagut una evolució diferent del llatí. Afegeix que ara no ens poden fer creure que la llengua catalana és més correcta que el parlar mallorquí. Arribam a un acord : jo escriuré les preguntes segons els criteris generals d'ONA i a les respostes respectarem l'article salat i les formes de parlar de l'entrevistat.

- Tenia una fortuna familiar quan començà la seva carrera?

- Tant mon pare com ma mare ja tenien una posició, encara que mon pare realment no la tenia, ja que son pare, que era guàrdia civil només va arribar a "cabo". Els seus pares li varen poder donar ets estudis de batxiller i després va guanyar sa carrera de farmàcia fent feina a una apotecaria de Barcelona. Ma mare tenia una posició millor com a pubilla de poble, de Santanyí, on encara tenim finques des meus ascendents. Després mon pare també se va aficar en negocis. Se va introduir en es Crèdit Balear l'any 52- 53 i va anar pujant sa seva posició. I jo vaig poder fer ses oposicions de registrador gràcies que també tenia l'esquena guardada per ca nostra.

- Això ens duu a parlar de les oportunitats que tenen els joves d'avui en dia per obrir-se camí, si és que en tenen. Creu que ser fill d'una família, diguem-ne amb una posició és un avantatge?, un inconvenient? Pensa que avui en dia tots els joves de devuit o vint anys tenen les mateixes oportunitats de projecció social ?

- Jo no crec que tenir una posició prèvia se pugui considerar sempre un avantatge. I confiar massa en aquesta posició pot arribar a ser un inconvenient perquè pot evitar s'esforç propi. Pens que tota persona en el món, a sa vida, té oportunitats (a no ser que un agafi una postura de passar de tot, que també és

respectable). I també se pot donar es cas d'una persona amb una posició que tenguí s'inconvenient que s'ho cregui i ja no faci cap esforç. És molt respectable que a un sistema de llibertats –perquè tot això s'ha de relacionar amb ses llibertats– aquesta persona se basi en sa llibertat per triar, però també està demostrat que moltes persones que han arribat dalt ho han fet p'es seu propi esforç, tant

Miquel Nigorra va néixer a Santanyí el 1929. Va estudiar el batxillerat a Barcelona i la carrera de misser a Deusto. Després va preparar oposicions a Notaries i a Registres. Va treure les segones. Va entrar al Banc de Crèdit Balear, l'any 1963. L'any 1965 va esser nomenat conseller del banc i a 1970 va arribar al lloc de president. Fa compatible la seva dedicació al banc amb la seva professió de registrador de la propietat i amb negocis immobiliaris vinculats especialment a Santa Ponça.

si tenien un suport anterior com si no el tenien. A un que no fa cap esforç, no li serveix de molt sa posició anterior, però això és una cosa relativa, que depèn de ses aspiracions de cadascú. Si una persona no vol esforçar li resulta més còmode partir d’una posició anterior, però tampoc no arribarà més amunt que aquell que amb intel·ligència o sentit comú s’esforci. Jo dic que sa societat d’avui en dia és suficientment fluïda i amb prou llibertats perquè el que vulgui aprofitar ses oportunitats, ho pugui fer en termes generals. Ara que, hi ha factor sort, factor salut... i altres que també influeixen. No crec que se pugui dir rotundament que sa posició econòmica prèvia sigui un avantatge, però tampoc no crec que hi hagi igualtat d’oportunitats en termes absoluts ja que sa posició de partida sempre és diferent. Hi ha uns avantatges i uns inconvenients, però es resultat final, depèn de s’esperit de superació de cada persona.

ELS ESPORTS

- No sé qui em va comentar que vostè o algú de la seva família és molt afeccionat als cavalls...

- Ho és un fill meu.

- Bé, jo li volia demanar si creu que això que es fa a les carreres de cavalls que donen uns metres d’avantatge als que tenen menys possibilitats, també s’hauria de fer a la societat.

- No. Jo no crec molt amb sa planificació de s’Estat. Això en es "deport" està molt bé, ja que hi ha d’haver unes regles i s’ha de saber exactament qui guanya i qui perd. És una cosa que ha d’esser matemàtica i que també succeeix en es golf i o sa vela, però crec que a sa vida això no seria correcte. Suposaria una intervenció, i un control de sa llibertat que tendria més inconvenients que avantatges. Sa llibertat, en conjunt, és tan bona, provoca una dinàmica de creació de riquesa que fins i tot permet que els que no vulguin fer feina puguin viure sense fer-ne i a costa d’aquest funcionament social. Si se pretén establir una regla, probablement anirà en contra de sa llibertat. I aquesta dinàmica de creació de riquesa que no sols serveix a es que està damunt, sinó també a es que està davall, quedaria anul·lada.

SALARI SOCIAL

- Això ens duu a un tema bastant actual que és el del salari social. El Govern balear o el partit majoritari, el PP, pensa que a aquesta comunitat no s’ha d’aplicar ja que seria, sobretot per indigents i gent que no viu a Mallorca, mentre que els partits socialistes diuen que aquesta és l’única comunitat que no en té i el troben necessari per a la gent amb més dificultats econòmiques. Vostè què en pensa?

- A mi, es mateix terme de "salari social" ja no m’agrada, perquè pens que dóna a entendre que se cobra un sou sense fer feina i això és fatal. Crec que en general ja hi ha una Seguretat Social i una Assistència Social que serveixen per aquests casos. De fet ja hi ha una assistència per a es que estan en una situació d’indigència o necessitat, ja que sa societat –com deia abans– ha de crear sa suficient riquesa per atendre aquestes

deficiències. Ara bé, es salari social me pareix contrari a ets interessos generals i no sé si hi ha altres comunitats que el tenen però hi ha molts de països que aquest tema no se’l plantegen perquè va en contra d’es "desarrollo" de sa societat.

- A vegades es diu que els empresaris, com vostè són els que, en realitat manegen la política que fan els partits, per dir-ho d’alguna manera "de dretes", creu que això és cert? o que ho pot ser en certs casos?

- No. Jo no crec que sigui cert. A més, has dit una cosa: "empresaris com vostè" i jo no pretenc comandar a sa política i a més a més em pareix que no seria bo. Segons sa meva opinió es sector públic ja té un pes a s’economia massa gros. Ets partits polítics i s'Estat tenen uns mitjans que en es meu entendre s’haurien de reduir. A aquest país encara puja es sector públic, quan a Europa ja estan de tornada d’aquesta tendència. En resum pens que ets empresaris han de fer empresa, no s’han de ficar en política, encara que també entenc que si un empresari vol fer política n’ha de poder fer. Jo crec sobretot en sa llibertat.

- Però troba lícit que els empresaris es facin polítics o es vulguin ficar en el món de la política com a empresaris ? Són dues coses diferents?

- Que facin lo que vulguin. Jo crec que tothom ha de fer lo que vulgui. És com si me demana si un obrer ha de fer feina o s’ha d’afiliar a un sindicat. Sa meva visió general és que ets empresaris no s’han de ficar en política, però si hi ha una persona que ho vol fer sense deixar s’empresa o vol deixar s’empresa i ficar-se en política, ha de fer lo que trobi millor segons sa seva visió, sa seva oportunitat, sa seva vocació o lo que entengui com a dedicació en es bé general.

DRETES I ESQUERRES

- No li demanaré qui vota. Seria una pregunta improcedent, però sí que li voldria demanar quina diferència veu entre els partits de dreta i d’esquerra d’aquest país, si és que en veu que cregui importants.

- Abans ses diferències entre dretes i esquerres eren més pronunciades. Ara ets condicionants de s’economia inter-

regional, europea i mundial fan que hi hagi una sèrie de coses bastant clares. Per mor d’ets seus estudis o perquè saben una sèrie de coses de com va el món, moltes persones que estan a un partit de dretes i altres que estan a un partit d’esquerres pensen lo mateix. Lo que passa és que si parlen des d’un partit de dretes o esquerres no diuen ses mateixes coses, per condicionants des mateix partit, per oportunitat i perquè s’han de diferenciar. Però crec que ells saben lo que és bo i lo que és dolent en general. Una altra cosa és que ho puguin practicar.

- I per què no ho han de poder practicar?

- Per ventura segons què ho podrà practicar un d’esquerres que estigui vinculat per sa imatge, per ses bases o per lo que sigui. I altres coses, les podrà practicar un de dretes. De totes maneres ses diferències se van diluint.

- En termes general, on hi hauria la frontera?

- Quan se vol criticar, se diu que un partit de dretes fa una política d’esquerres i a s’enrevés, però jo pens que hi ha unes zones on hi ha dubtes i llavor lo que definiria sa política de dretes o d’esquerres és quin principi influeix més, ja que tot és una economia mixta. Però hi ha un matís: podríem definir com a d’esquerres ets que favoreixen més es "gasto" i es dèficit públic. I ets que defensen més sa reducció d’es "gasto" i dèficit podríem dir que són més de dretes.

- I a vostè quina opció li sembla millor?

- Crec que es sector públic ara mateix és massa gran i que s’hauria de reduir es "gasto" i es dèficit. També pens que això no sols seria favorable a ets empresaris –que es poden implicar més en ses dretes– sinò també per a ets treballadors, ja que pens que es sector públic és un lastre que impedeix sa creació de riquesa i això fa que hi hagi una tendència a passar sempre sa factura a ets empresaris o a ets treballadors. Se diu que aquests darrers han de cobrar més poc i, a sa vegada, no s’incentiven ets empresaris per crear llocs de feina o per fer inversió i si es treballador "s’han d’estrènyer el cinturó" i ets empresaris han de pagar molts d’imposts a un sistema fiscal totalment absurd, sobretot per a ets petits, sa pregunta per a s’Estat és: i voltros què feis? Ah!, idò S’Estat augmenta es "gasto" un dotze, un tretze, un catorze per cent i a canvi diu que sols se poden augmentar ets salaris en un tres per cent. O sigui que, en es fons s’Estat és bo per repartir factures. Però pens que si s’aplicàs una política més correcta, ets treballadors i ses empreses podrien estar millor. No crec que un dos o un tres per cent més de salaris sigui molt important per poder reduir sa inflacció. Lo més inflaccionari és es "gasto" públic.

DRETS I VIDA QUOTIDIANA.

- Ara hem parlat gairebé de "macro–economia". Anem a "sa botigueta."

- Ja li he dit que pens que ets petits empresaris són ets que tenen més problemes fiscals i d’haver de complir certes exigències.

- Bé, anem a una altra part de la pregunta. A vegades es diu que els treballadors tenen por a exigir o demandar els seus drets per una certa por a les possibles represàlies dels empresaris. I que puguin arribar a dir coses com " t'he fet un contracte de set hores, però n'has d'estar vuit" Segons vostè què hi ha de cert? Els empresaris respecten o haurien de respectar el paper d'àrbit de l'Administració?

- Jo crec que sa llei s'ha de respectar i quan més gran és una empresa més ho ha de fer, encara que sols sigui per raons internes i de pròpia organització. Però també entenc que ses empreses petites se troben ofegades per sa pressió fiscal, sa Seguretat Social, etc, i que han d'intentar continuar endavant sense haver de tancar ses portes. I no dic que això sigui just o injust, però des d'una consideració purament pràctica, se pot donar es cas que empreses petites hagin de fer certes coses per salvar-se, en benecifi d'ets empresaris i d'ets treballadors. Pens que s'hauria de donar més llibertat a ses relacions laborals per acostar-nos més a sa legislació europea i per ser més competitius. Actualment veim que moltes d'empreses tanquen i no és sols perquè ets empresaris siguin més bons o més dolents, sinó també per factors externs. Hem de pensar sobretot amb ets empresaris i ets treballadors i "con estos mimbres tenemos que hacer el cesto". Ara resulta que crida s'atenció que empreses com Gilet que haurien de complir sa llei tanquin i diguin "és que ens surt més barat fer aquesta feina a Alemanya o a un altre lloc". I no se'n van per simpatia o antipatia cap a Espanya. És què encara estam a un sistema massa regulat que duu una sèrie d'inconvenients. Si se donàs més llibertat a aquestes empreses, per ventura hi hauria qualche treballador que estaria pitjor, però se salvarien molts de llocs de treball. De totes maneres, això no vol dir que jo defensi una espècie d'economia salvatge.

SANTA PONÇA

- Quan m'ha explicat el seu "curriculum" m'ha parlat dels negocis immobiliaris derivats de Santa Ponça. Com veu les negociacions entre IMISA i l'Ajuntament de Calvià per a la recepció de les devers 500 hectàrees urbanitzades per IMISA?

- Hi ha unes diferències de valoració tècnica: que si ses faroles, que si es gruix de s'asfalt... Tenim dos plans parcials amb devers 500 hectàrees. I no ho sé. Si s'Ajuntament diu "jo vull una urbanització que no me plantegi cap problema durant vint anys", també se pot arribar a pensar que deuen voler s'asfalt d'acer inoxidable. I jo admet sa discussió tècnica, però si hi ha polítics que la volen polititzar, es produeix una altra cosa i podem arribar a sa conclusió que no convé cap acord. Si noltros creim que ses deficiències se poden valorar en 58 milions de pessetes i a s'Ajuntament hi ha una persona que diu que són 150 i una altra que diu que són 200, crec que val més deixar-ho fer, ja que, fins i tot, hi podria haver males interpretacions: se podria interpretar malament que arribàsim a un acord. I així com ho tenim de moment, no passa res: noltros continuam mantenint s'urbanització i ells continuen cobrant ets impostos, plus-vàlues, llicències d'obres, etcètera

- Però creu que es podran arribar a posar d'acord o no?

- Ja li he dit que si tot això se polititza, val més no arribar a cap acord o dur-ho a un tribunal que a través d'un procés contenciós—administratiu i, en benefici de tots, faci les seves avaluacions econòmiques. De moment, no passa res greu, encara que potser se plantegin problemes molt específics com si hem de fer repercutir a ets particulars ets "gastos" del llum, cosa que no hem fet fins ara. Hi pot haver opinions diferents: un pot dir que s'estima més no pagar res i que es llum estigui a la meitat, un altre que prefereix que es llum estigui sempre encès i pagar, un altre que, per no pagar, s'estima més que ses faroles estiguin apagades.

- Deixem-ho fer. No crec que haguem d'anar a qüestions tan concretes, però manca parlar d'un tema molt actual. Li voldria demanar en aquest context general de relacions entre polítics i empresaris, què definiria vostè com a corrupció des d'un punt de vista ètic i moral?

- Jo crec que la corrupció fonamentalment és emprar béns públics o doblers dels contribuents en un benefici privat. Bé m'ho pareix...

- I vostè, com a persona que maneja molts de negocis i

d'activitats, on posa la barrera del que podria ser un comportament ètic o moral?

- Crec que a ses actuacions públiques s'ha de posar en es compliment de sa llei, perquè s'etica pot servir com a referència subjectiva i en lo públic hi ha d'haver una llei, un punt de referència clar. Parlar massa d'etica no me convenç, ja que pot ser un refugi per justificar no arribar a sa línia o per exigir a ets altres que compleixin més de lo que sa mateixa llei exigeix. Per tant pens que lo pràctic és sa llei i sa seva interpretació, però no crec molt en aquestes grans formulacions d'"ètica pura" o "ètica empresarial". No sé si serveix més d'"adorno" que d'una altra cosa.

ENCONTRE INTERNACIONAL

- Passem a un altre tema. Vostè va reunir a ca seva Bruno Kreisky, Felipe González i Gadaffi. Si els hagués de puntuar o situar d'un a tres, com ho faria? Per dir-ho d'alguna manera, amb quin se sentia més identificat?

- Ses persones se senten identificades per sa confiança que se tenen. Jo he parlat molt de política amb Bruno Kreisky. I rèiem

plegats. Així que, per una raó de tracte i simpatia és amb qui me sent més identificat. En segon lloc posaria el president del Govern, Felipe González i, en tercer, Gadaffi, ja que havíem de parlar en anglès i era una altra cosa, encara que no era tan "raro"com se presentava a sa premsa o com han dit que era. Vaja, crec que no hi ha més remei que admetre que cadascú en el món juga un paper, ses coses canvien i el que era més extremista a vegades torna d'una altra manera.

- Hi ha grups no governamentals, cívics o ecologistes que parlen del que s'ha de fer per mantenir una natura, uns valors...Vostè, com ho entén? I, més en concret, què pensa de l'ecologisme?

- Jo crec que l'ecologisme militant per tenir èxit com a moviment s'ha de mostrar molt negatiu, ha d'estar en contra de tot, perquè sinó no tendria èxit, encara que també hi pot haver un moment en què "se mueran de éxito" i que sa gent "passi" del que fan. Han de donar un missatge molt simple i per no embullar-se, han de dir que no a tot. I, com se veu, mai proposen res. No tenen alternatives, sols estan en contra.

- En algunes coses, els ecologistes parlen de reaprofitar recursos: paper, residus, aigua., parlen d'estalviar i, per exemple, diuen que val més dutxar-se que banyar-se per mor del greu problema d'aigua potable que tenim a aquesta illa.

- Sí però si s'arribàs a això que ells diuen, llavors dirien una altra cosa. Sempre sa batalla se planteja d'acord amb sa realitat pròxima i amb uns objectius que són il·limitats, i, per dir-ho de qualche manera: sense solució. Primer va ser sa Dragonera, després s'Albufera, es Trenc, Cala Mondragó. I això són teories militars, militars. Un exèrcit no pot plantejar una batalla a tots els fronts, ha de tenir objectius immediats. Ets ecologistes, a vegades, diuen dois. I a sa nostra indústria turística, no podem dir per les bones que tothom s'hauria de dutxar en lloc de banyar-se, ja que donaríem una mala imatge de Mallorca. Jo pens que vivim a una illa i estam envoltats d'aigua per tot, tenim tota sa que volem.

- Però no la podem beure, senyor Nigorra. I què podem fer amb tota aquesta aigua que ens envolta? Serveix per a altres coses com els camps de golf? O, en tot cas, qui hauria de pagar les dessaladores corresponents?

- Tot depèn de sa societat que volem i de com s'organitzen ses coses. Ja hem parlat d'aquests temes i crec que ho hem dit quasi tot. Vol un café? Vostè me va dir que aquesta entrevista no seria molt llarga...

Contra el frau!

Entrevista a Antoni Miralles Bauçà

per Constanza Forteza

Va costar una mica que Antoni Miralles es deixàs entrevistar ja que, segons argumentava, el seu paper és estrictament el d'un tècnic a qui no correspon fer valoracions. El delegat de l'Agència Tributària a les Balears va voler remarcar la funció positiva, el caràcter de servei públic, de l'organisme que encapçala a les Illes. Però també, i sense que això signifiqui cap contradicció amb l'afirmació anterior, no va estalviar cap paraula contundent a l'hora de deixar clar que l'Agència Tributària utilitzarà totes les eines que té per lluitar contra el frau. Al llarg de l'entrevista Antoni Miralles indicava que "el contribuent comença a saber, si no ho sap ja, que

defraudar surt caríssim" o que "la possibilitat que detectem els defraudadors és total". Per si algú no se n'havia assabentat, l'Agència Tributària actua seriosament, i, a més a més, en un moment psicològicament propici.

- Amb tot el que ha passat, amb tots els exemples de corrupció en general i frau a la Hisenda pública que hi ha hagut, s'ha notat una reacció del contribuent, tot això ha contribuït a un canvi en la mentalitat del contribuent?

- Bé, jo entenc que el contribuent veu clarament que hi ha hagut uns comportaments individualitzats d'unes persones que, en un moment donat, s'han aprofitat de la seva situació o de la

seva informació privilegiada o, simplement, que no han complit la normativa en temes fiscals o en temes d'altres tipus. Crec que el contribuent distingeix clarament entre el que han fet unes persones determinades i el que fan en general els administrats, que és complir les seves obligacions amb la Hisenda pública

- En qualsevol cas, sembla normal que hi hagi una reacció, és a dir, que la gent hagi interioritzat el que ha passat, que ho agafi com a un exemple sobre el que pot ocórrer si engana la Hisenda pública.

- Bé, això significa que jo m'hauria de posar a pensar què és el que passa per dins del cap de molta de gent molt distinta. I bé, jo el que pens, almenys és el que he detectat conversant amb

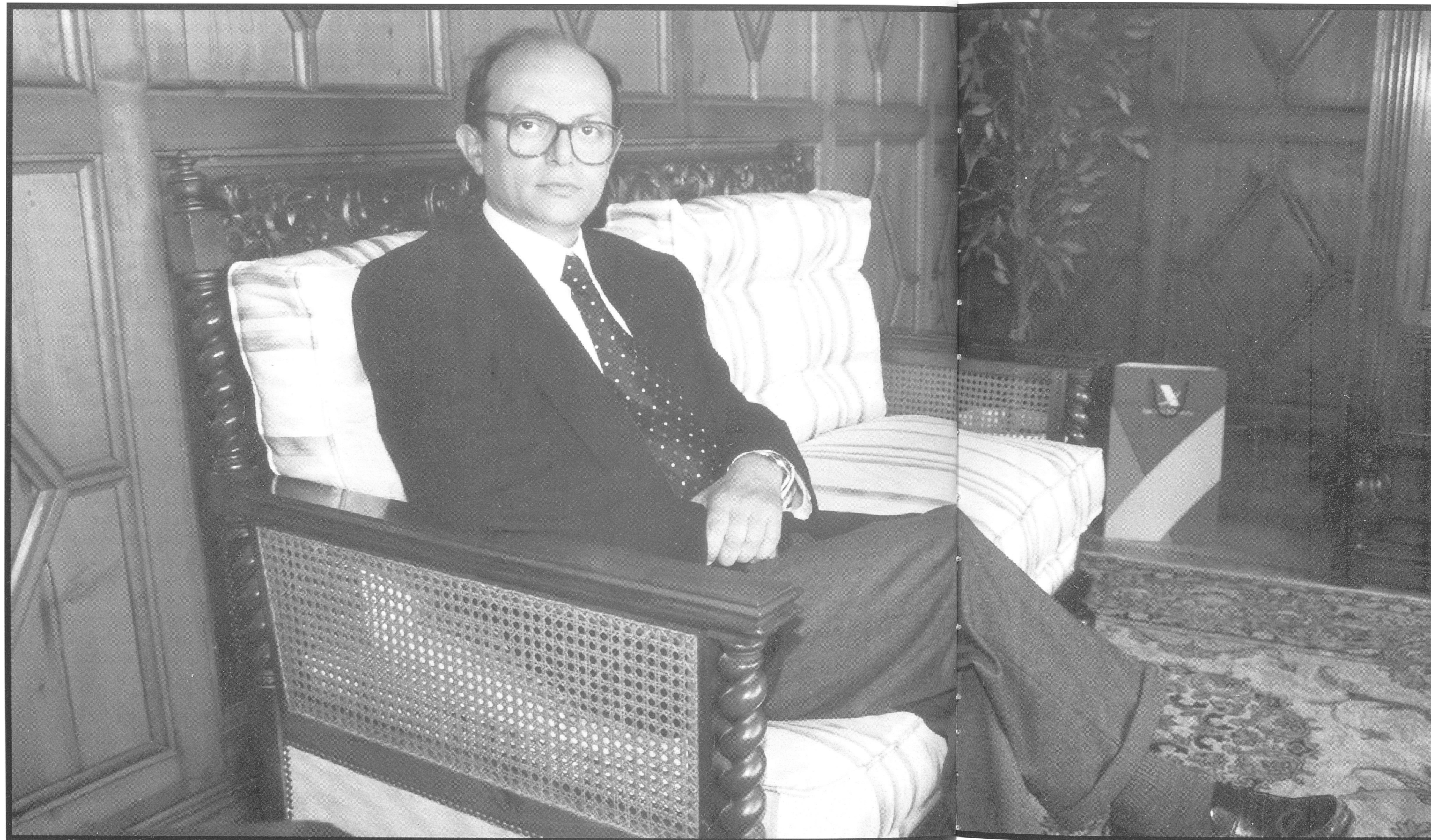
Antoni Miralles Bauçà va néixer a Palma fa quaranta anys. Va estudiar Ciències Econòmiques, branca d'Empresarials, a la Universitat Central de Barcelona. Acabats els estudis, va ingressar l'any 1980 a l'Escola de Hisenda pública i, a partir d'aquí, tota la seva vida professional ha estat dedicada a la Hisenda pública. El seu primer destí va ser a Barcelona com a inspector. L'any 1983 el destinaren a la delegació de les Balears, a Palma. L'any 1991 va ser nomenat cap de la Unitat Regional d'Inspecció i, en el 93, delegat de l'Agència Tributària a les Illes. És casat i té dos fills.

amics i coneguts, és que hi ha una certa irritació, una indignació completament lògica. Personalment, jo també he reaccionat d'aquesta manera encara que crec que aquesta irritació no altera, no distorsiona la manera habitual dels ciutadans de comportar-se en relació als seus deures amb Hisenda. I si, en qualsevol cas, hi ha una repercussió, crec que és impossible detectar-la. El que sí hem notat és una major aflluència de contribuents per demanar i requerir serveis d'informació i assistència i, també, la presentació d'un major nombre de declaracions complementàries, que fan referència a exercicis passats. Per tant, es podria dir que, possiblement, hi hagi contribuents que, a la vista d'aquests fets, intenten solucionar problemes que vénen d'enrera. En definitiva, si hi ha hagut alguns efectes, aquests han estat positius, encara que hem de matisar molt aquest qualificatiu perquè mai no es pot dir que és positiu que unes persones utilitzin informació privilegiada o quedin al marge de la llei, més si tenim en compte que aquestes persones ocupaven uns càrrecs públics. Ara, tot això ha tengut transcendència sobre el compliment de les obligacions fiscals? Bé, crec que el contribuent ha valorat positivament la reacció de l'Administració Pública davant aquests fets.

LA POR A HISENDA

- El que es demostra és que el contribuent reacciona quasi sempre per por més que per honestetat.

- Això és lògic, de la mateixa forma que tota norma jurídica té

el suport d'un règim sancionador, sigui civil o penal, la societat utilitza la coacció per fer complir unes normes que estan consensuades pels representants polítics. Jo tampoc no puc opinar sobre això: si un contribuent declara correctament jo no puc saber, o valorar, si ho fa perquè té consciència que ha de ser així o si és per por que es pugui descobrir una pràctica irregular. Com més moderna o més evolucionada és una societat, els comportaments obeeixen més a factors de convicció sobre el que és correcte que no a qüestions de pressió o coacció.

- El comportament fiscal que es dona aquí és assimilable al dels ciutadans d'altres països europeus, tenim ja unes relacions completament normals respecte a la Hisenda Pública?

- Després de la reforma fiscal que es va produir l'any 78, quan, efectivament, la situació a Espanya era diferent que a la resta de països, les coses s'han anant normalitzant; s'ha avançat moltíssim, tenim un compliment de les obligacions fiscals molt adequat. I és fonamental dir que les situacions de frau no són generals. Efectivament, hi ha frau, hi ha contribuents que decideixen declarar incorrectament, és una decisió personal que fan, però aquesta situació no és en absolut generalitzada. Si ens comparem amb els països més avançats en aquest tema, possiblement els Estats Units i Suècia, encara no estam al mateix nivell, però si ens comparem a països del nostre entorn sí que es pot dir que la situació és semblant.

- Alguns pensadors diuen que la relació dels ciutadans dels països llatins amb la Hisenda pública mai no serà com als països del nord per una qüestió de tradició, fins i tot es remeten a factors de tradició lligats a la religió.

- Sí, clar, fins i tot hi ha aquella broma que diu que, aquí, nosaltres ens podem anar a confessar mentre que a altres països no tenen aquesta possibilitat. Però això és només una broma, nosaltres hem avançat moltíssim i crec que, de vegades, aquestes idees no són més que mites que es transmeten i que no es corresponen a la realitat. Jo ja fa deu anys que som a aquesta casa i puc dir que els canvis que he vist són enormes.

ON ÉS EL FRAU?

- Quins són els col·lectius que presenten més risc de frau?

- Els grups on les possibilitats de frau són superiors, i als quals es dirigeix més la inspecció a través d'actuacions més nombroses, són, en primer lloc, aquelles empreses que venen els seus productes a consumidors finals. En la mesura que les vendes o els serveis es donen a consumidors finals és més fàcil amagar o defraudar. A aquests col·lectius els feim un seguiment bastant intens. Un altre sector, que tradicionalment també té un elevat risc de frau, és el dels professionals, encara que vull matisar i destacar que risc de frau no vol dir que efectivament hi hagi frau. Enguany també hem dirigit bastant la inspecció cap a un altre sector, el que nosaltres denominam socis-societat, que és aquell sector de negocis familiars que utilitzen la figura de la personalitat jurídica de la societat i que no són més que una perllongació de les persones físiques. Així

mateix cap al que definim com "renunciants", és a dir, aquells empresaris que tot i que poden estar subjectes a un sistema d'estimació objectiva per mòduls han decidit renunciar a aquest sistema. En principi, està recollida dins la normativa aquesta llibertat del contribuent de no estar dins aquest sistema i passar-se al d'estimació directa, però ens preocupa molt que dins els "renunciants" s'hi puguin haver introduït persones que utilitzin el sistema d'estimació objectiva de manera fraudulenta. I finalment, encara que aquest és un dels sectors on ja tradicionalment ha treballat la inspecció, al de la construcció i promoció immobiliària, per les seves característiques, perquè ha retut plus-vàlues molt elevades i per la facilitat que manté per encobrir beneficis i canalitzar doblers negres en aquests darrers anys.

- Quina referència estadística es podria donar per conèixer el volum de frau?

- La veritat és que moltes vegades ens pregunten sobre les dimensions del frau i, lògicament, no podem contestar. El frau és amagat, és allò que no coneixem, és impossible xifrar-lo. De l'únic del que podem parlar és del frau que ha localitzat la inspecció. Les úniques dades que podem aportar són les de la inspecció al llarg del darrer any i, en aquest sentit, li puc dir que la inspecció ha examinat les dades de 1.674 contribuents als quals se'ls va descobrir una quota, un deute, de 7.280 milions de pessetes. Són actuacions de la inspecció durant l'any 93 referides a qualsevol concepte impositiu i dels anys no prescrits, és a dir, de cinc anys enrera.

- Per tant, de cada contribuent inspeccionat s'ha detectat un volum de frau..

- ...un frau mitjà de devers 5 o 6 milions de pessetes.

- És molt elevat, no?

- Sí, és elevat, encara que aquestes xifres incorporen ja les sancions i els interessos de demora corresponents.

- Quin frau màxim s'ha localitzat dins aquest volum global?

- Bé, s'han incoat actes d'inspecció a un contribuent concret de més de 600 milions de pessetes.

- És imaginable que molts d'aquests fraus s'efectuaren en els moments del "boom" econòmic i que, ara, quan són trobats per la inspecció, els responsables es trobin en una situació econòmica diferent i no puguin pagar.

- La funció de la inspecció és la d'aixecar les actes i el cobrament de les sancions correspon als serveis de recaptació. Hi ha un termini voluntari, durant el qual es pot pagar sense recàrrec. En el cas que s'incompleixi aquest termini, passa a recaptació i s'incorpora un recàrrec i, a partir d'aquí, si no hi ha un pagament voluntari, s'utilitza la normativa per aconseguir cobrar aquest deute, el que significa l'embargament dels béns del deutor i l'execució d'aquests béns en subhasta.

- El Govern balear demana un règim fiscal especial per a les

Balears que tenguin en compte el fet insular, què opina d'aquesta iniciativa?

- No, jo sobre aquest tema m'estim més no opinar, és un tema completament polític sobre el qual no puc dir absolutament res, la meua funció no té relació amb qüestions d'aquests tipus.

- Pensa, tal com sembla que se sent generalment, que hi ha una pressió fiscal excessiva?

- No, la meua idea és que nosaltres tenim una pressió fiscal

molt inferior a la de la mitjana europea o dels països de l'OCDE. En aquest sentit, el que s'ha produït en aquests darrers anys és un increment de la pressió fiscal molt superior al dels països del nostre entorn. Però clar, és que nosaltres teníem una posició de partida tan endarrerida que, clar, aquests augments poden haver creat la sensació d'una gran pressió fiscal. I és cert que la pressió fiscal ha pujat molt en els darrers tres anys, però també és cert que encara estam per davall de la mitjana europea.

DE CADA DEU, NOU

- L'Agència Tributària es marca alguns terminis per aconseguir una major normalització fiscal o un menor volum de frau?

- La inspecció sempre haurà d'actuar però, clar, una de les meves quimeres és que actués aquesta inspecció i, al final, felicitàs el contribuent perquè el seu comportament és correcte i no presenta cap tipus de frau, cosa que, de moment, no es produeix. En una situació futura ideal es podria donar una proporció, per dir-ne alguna, en la qual, de cada deu contribuents inspeccionats, només n'hi hagués un que fos responsable de frau. I jo crec que això es pot aconseguir

- I ara, de cada deu inspeccionats, quina és la proporció?

- Possiblement estam en la proporció inversa de la que he comentat. Però vull remarcar que podem arribar ben aviat a l'altra xifra, estam molt a prop d'aconseguir-ho. Només falta que els contribuents adverteixin que defraudar surt caríssim; ni tan sols crec que faci molta falta, jo crec que ja es produeix. Abans, en una situació de frau generalitzada, la possibilitat de ser inspeccionat era molt petita i, fins i tot, si hi havia inspecció, els resultats no sempre eren exemplificadors. Clar, tot això canvia i ara ens trobam que de cada vegada se seleccionen millor els contribuents que han de ser inspeccionats i, a més a més, la prescripció es produeix al cap de cinc anys, hi ha temps suficient per examinar les dades d'exercicis anteriors. Avui en dia jo entenc que un contribuent que defrauda té una possibilitat molt elevada de ser

inspeccionat i, en aquest sentit, crec que veurem molt aviat com disminueix dràsticament el nombre de persones que defrauden.

- Així que el consell clar que vostès donen és, senyors, no defraudin que els agafarem.

- Efectivament. És que no és un consell, és una realitat claríssima. De vegades, molta de gent actua mirant cap enrera i el que ha passat abans i, bé, en aquest cas diria que el que s'ha de fer és actuar mirant cap endavant. Basta pensar que els escàndols que ocupen aquest dies les pàgines dels diaris responen a comportaments que es produeixen l'any 88. Possiblement en aquells moments les situacions de frau eren més generalitzades o eren més comunes. A mi m'agradaria dir als contribuents de l'any 94 que tenim fins l'any 99 per comprovar què declaren. I en el 99 tendrem ja una situació molt diferent a la d'ara i, per tant, jo diria que defraudar ara és molt perillós. La possibilitat que els detectem és pràcticament total.

- L'any que ve, segons el que s'ha aprovat ara, hauran de declarar els aturats?

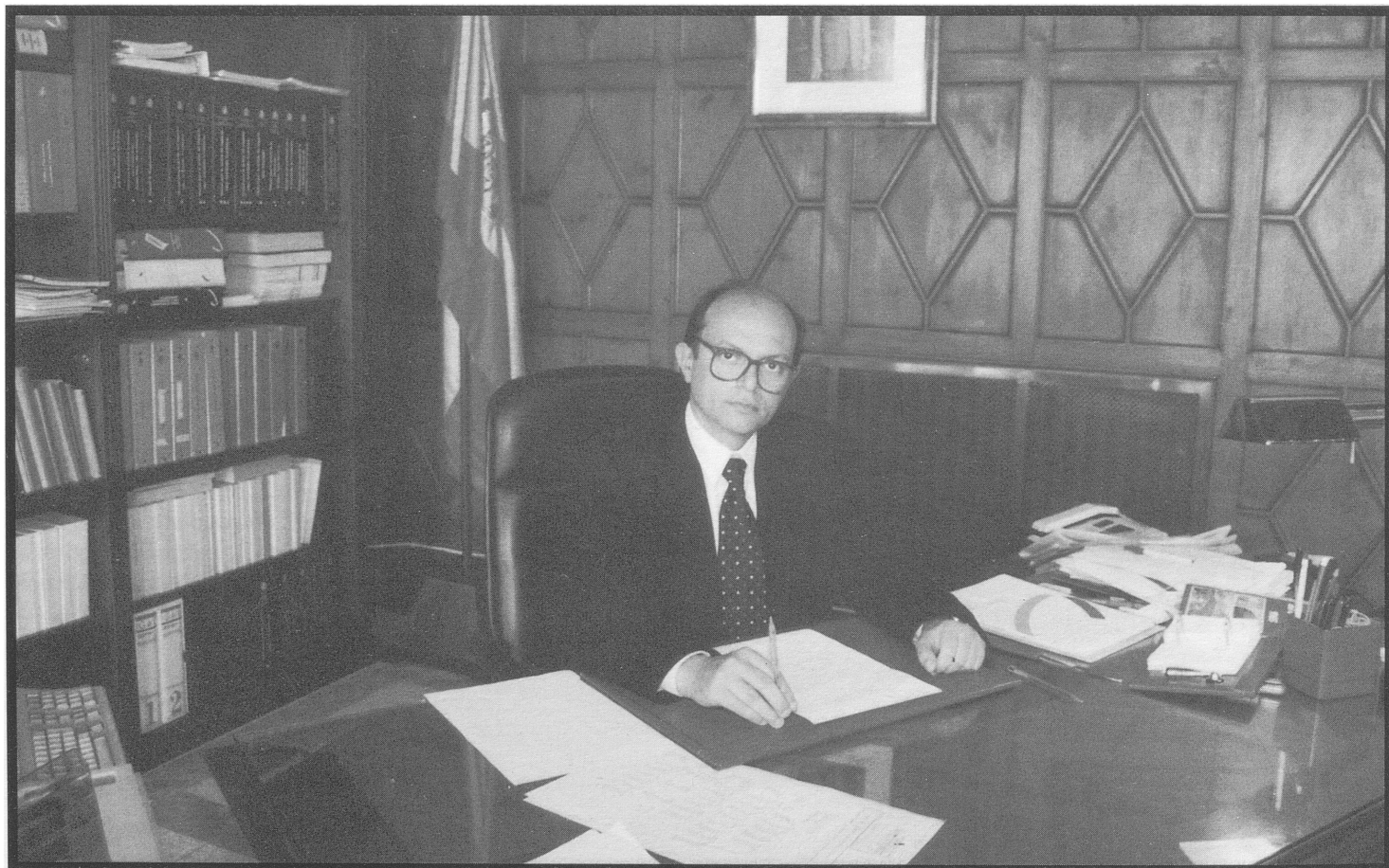
- Sí, en el 95 declararan l'exercici del 94 perquè, a partir de l'u de gener d'enguany, es va reconèixer que les prestacions de l'atur són subjectes a impostos. Als aturats se'ls fan unes retencions i, a continuació, l'any que ve hauran de declarar. Això pot augmentar bastant el nombre de contribuents però l'objectiu és que totes les fonts de renda estiguin subjectes a

declaració. Si es varen excloure de tributació va ser perquè es tengueren en compte components socials. Es considerava que si una persona tenia la desgràcia d'estar a l'atur i rebia una percepció, era lògic que no pagàs impostos. La consideració actual és que tots els ingressos són doblers i que, si una persona guanya 100.000 pessetes treballant i una altra rep 100.000 pessetes de l'atur, les dues han de rebre el mateix tractament. També s'ha de dir que, per davall d'un determinat nivell no hi ha obligació de declarar i que, per tant, molts d'aturats no tendran cap obligació de presentar la declaració.

CONTROL INFORMÀTIC

- Segons ha sortit publicat, una comissió d'experts treballa actualment en l'establiment d'un sistema que permeti creuar les dades informàtiques de diversos ministeris amb la finalitat de dur a terme un control encara més estricte del frau. Fins on pot arribar la investigació informàtica sense lesionar cap dret de les persones?

- És cert que hi ha una preocupació sobre qüestions com aquesta. Però hauríem de saber fins a quin punt aquesta preocupació ve determinada per uns interessos legítims, és a dir, per considerar que la intimitat de les persones és un dret constitucional i, per tant, ha de ser respectat al màxim, o si en realitat aquest argument és utilitzat per evitar pagar. En aquest sentit i pel que fa a l'Agència Tributària, puc dir que tenim un servei informàtic, un base de dades importantíssima, possiblement la més important del país i, possiblement també, amb més informació que bona part dels països del nostre

entorn. Tenim un sistema informàtic molt avançat...

- Avançat perquè som els darrers que han modernitzat el sistema fiscal.

- Més que res pel mateix sistema fiscal que tenim, ja que es basa, quasi totalment, en l'auto-liquidació, és a dir, el contribuent fa la seva pròpia liquidació i la presenta mentre que, a altres països, és l'Administració la que liquida sobre les dades del contribuent. Tot això explicat d'una manera molt simple, perquè el sistema tributari té molts de conceptes i una bateria d'imposts molt gran. Però bé, el que es pot dir és que tenim un sistema informàtic molt avançat i molt potent. Ara, això ve acompanyat d'un total respecte d'aquesta informació, de manera que mai no es pot fer un ús inadequat d'aquesta informació. I, evidentment, aquesta informació només té transcendència si és econòmica, no hi ha dins la base de dades de l'Agència Tributària ni una sola informació que no tenguí aquesta valoració. M'agradaria tranquil·litzar el ciutadà en aquest aspecte ja que es tracta d'un sistema informàtic excel·lent per al control fiscal però que és igualment excel·lent per impedir que aquesta informació no s'usi inadequadament.

- Està en marxa una reforma per augmentar la quantitat de doblers defraudats que signifiquen cometre un delictes fiscal. S'augmenta perquè la realitat ha superat les previsions?

- Actualment el Codi Penal concreta aquesta quantitat en cinc milions de pessetes i es pretén revisar aquesta xifra. Si surt el projecte s'augmentarà aquesta quantitat a 15 milions. I aquest canvi ve perquè el que es va fixar fa quasi deu anys no té ara, sobretot si tenim en compte que la inflació ha estat molt elevada, la transcendència econòmica que tenia llavors. Però el projecte encara és en fase d'estudi.

- Si ens atenem al que han publicat els mitjans de comunicació, considera que en un exemple com el de Mariano Rubio, el volum de doblers defraudats signifiquen un cas excepcional o, en realitat, hi ha bastants de frauds d'aquesta entitat?

- Bé, resultaria molt difícil saber quantes persones arriben a defraudar aquestes quantitats però, bé, es pot dir que pel que fa al volum no és un cas extraordinari. Hi ha molts de contribuents amb un nivell defraudatori similar encara que, també s'ha de dir, no és que n'hi hagi moltíssims. Del cas de Mariano Rubio jo no sé més que allò que han publicat els diaris i, pel que diuen, sembla que els doblers defraudats, 13 milions de pessetes, són de l'any 88 i que la investigació encara està oberta pel que fa als altres anys.

- Els residents a les Balears, som bons pagadors o, pel contrari, defraudam més que a altres comunitats?

- Són coses que no es poden dir. No hi ha una estadística de frau, no sabem si el frau és del 5, 10, 15, 25 o del 50%. No ho sabem. De vegades hi ha institucions o investigadors que fan estudis i els publiquen a la premsa, però no són més que estimacions. N'hi ha que diuen que el 10%, d'altres diuen que el 14%...jo crec que no els podem atorgar massa consideració

perquè, si no hi ha dades, mai no poden ser uns estudis seriosos. L'Agència Tributària no ha fet un estudi sobre aquest tema i, per tant, no hi ha dades per parlar-ne i per comparar. L'únic que podem dir és que, sobre les xifres de frau constatat de les quals parlàvem abans, aquí es defrauda igual que a altres indrets, tenim un nivell bastant similar.

AUGMENT DE LA RECAPTACIÓ

- Com es nota la crisi econòmica en els ingressos de l'Agència Tributària?

- Sense ser un expert en temes econòmics, el que sí puc dir és que en el 94 ha augmentat la recaptació respecte de l'any 93. I això implica, d'alguna manera, que sortim de la crisi, almenys seria una conseqüència lògica. Si en el 94 ha augmentat la recaptació això vol dir que ha augmentat l'activitat econòmica i tots volem pensar que això significa que sortim de la crisi.

- És possible que, tenint en compte que de cada tres contribuents, dos tenen dret a devolució, hi hagi un canvi de sistema pel que fa a la recaptació de l'IRPF?

- Sí, potser. Jo crec que si enguany es torna a repetir una proporció de declaracions negatives tan alta com la de l'any passat, és previsible que es faci una reforma, a través de petites modificacions del quadre de retencions o de pagaments fraccionats, per tal d'equilibrar aquesta situació. El que es pretén és que els pagaments fraccionats i les retencions s'equilibrin, de manera que, a l'hora de fer la declaració, el resultat s'acosti a zero. En termes globals, evidentment. L'Agència Tributària de les Balears preveu ingressar enguany 14.500 milions de pessetes per l'IRPF, i n'haurà de tornar 17.500; el saldo, per tant, és negatiu en uns 3.000 milions. Aquesta xifra significa una certa desviació però és inferior al 5%, no és molt important si es consideren els globals. Clar que la pretensió és equilibrar completament, acostar-nos a zero.

- Ningú no li fa sentir, de tant en tant, que vostè és el dolent de la història, que el seu paper és el més desagratit?

- No, en absolut. I la persona que em vulgui entrar per aquesta via se'n pot dur una bona sorpresa perquè jo som molt bona persona.

- Però vostè sí que ha treballat molts d'anys com a inspector d'Hisenda. No és una feina, de vegades i davant els problemes dels altres, desagradable?

- Bé, agradable, agradable jo no la hi puc considerar, difícilment es pot considerar un plaer. Però sí que és una feina satisfactòria, en el sentit que compleixes una tasca absolutament necessària, que ha de menester una qualificació tècnica molt forta i amb una responsabilitat molt gran. És més, jo crec que no arribes a la inspecció si no és per vocació. És un treball entretingut, hi pot haver grans satisfaccions, coneixes molta gent, veus empreses molt diverses, tens un coneixement de la realitat econòmica bastant gran i, realment, jo la consider una feina molt satisfactòria.

Des del Tercer Món

Entrevista a Miquel Parets

per Sebastià Verd

De cop i volta ens hem acostumat a sentir parlar de Kigali, la capital de Ruanda, enrevoltada per un exèrcit de tutsis. Hem vist per la televisió les atrocitats fetes a aquest país, i també a Burundi, territori centreafricà que des de Mallorca sempre ha relacionat amb les guardioles del Domund. Hem vist, però, els camins de Ruanda plens de morts, absurdament i tràgica llunyans a la placidesa d'aquells diumenges d'infantesa dedicats a les missions. Hem vist aquestes imatges plenes d'horror, hem sabut com els tutsis mataven els hutus i com aquests mataves aquells, ens hem esgarriat perquè pensàvem que aquestes coses no podien passar a finals del segle XX. I, això no obstant, malgrat sigui a Àfrica - deim, en veu baixa, excusant-nos per un cert inconscient racista- sí que passen... Miquel Parets n'és testimoni directe. Ha presenciat les matances. Ha viscut més de vint anys a Burundi i sap tot el que cal saber sobre la tragèdia que Occident es nega a acceptar. Miquel Parets ha viscut més temps a l'Àfrica o a Amèrica Llatina, del llac Tanganica al llac Titicaca, com li agrada dir, que no a Mallorca i, això no obstant, la seva opinió sobre la societat mallorquina d'avui és d'una enorme lucidesa. Quan se'n va anar per primera vegada gairebé no havia començat el "boom" turístic i, ara, quan ha tornat, ha vist que res ja no és igual. I que no tot ha anat per bon camí. Tal volta per això no ha desfet les maletes i vol tornar a partir cap a Zaire o a Tanzània, tan aviat com sigui possible. Segons ens diu és allà on es viu l'autèntica ètica, on els homes continuen essent, malgrat tot, persones.

- Com li vaig dir quan concertàrem l'entrevista, volem dedicar el número d'ONA a parlar d'ètica davant els canvis socials que vivim i també, evidentment, davant els casos de corrupció que, aquí i ara s'han denunciat. Amb certa mesura, el que voldríem de vostè és una opinió diferent. La pregunta seria: ens serveix la mateixa ètica aquí, a Mallorca, que allà , a Burundi o a Ruanda d'on vostè ve?

- No, sincerament. No serveix parlar d'ètica aquí si pensam en tot allò que passa al Tercer Món. Si més no, crec que no es pot parlar de la mateixa ètica, encara que primer ens hauríem de posar d'acord sobre de què parlam, no li sembla? Què és per a vostè l'ètica? Un europeu o un africà mai no poden parlar de la mateixa ètica, perquè entenen coses distintes. Jo mateix, després d'haver passat vint-i-dos anys a Àfrica i dotze a Sudamèrica, no puc parlar com un europeu. Després d'haver acceptat fer aquesta entrevista, li asseguro que em vaig quedar pensatiu, perquè no sabia molt bé quina havia de ser la meua contribució a aquesta reflexió a la qual em convidàveu. Sap...

és que jo no som cap moralista, no ho puc ésser, perquè només som un missioner. M'entén?

MISSIONER EN LLOC DE MORALISTA

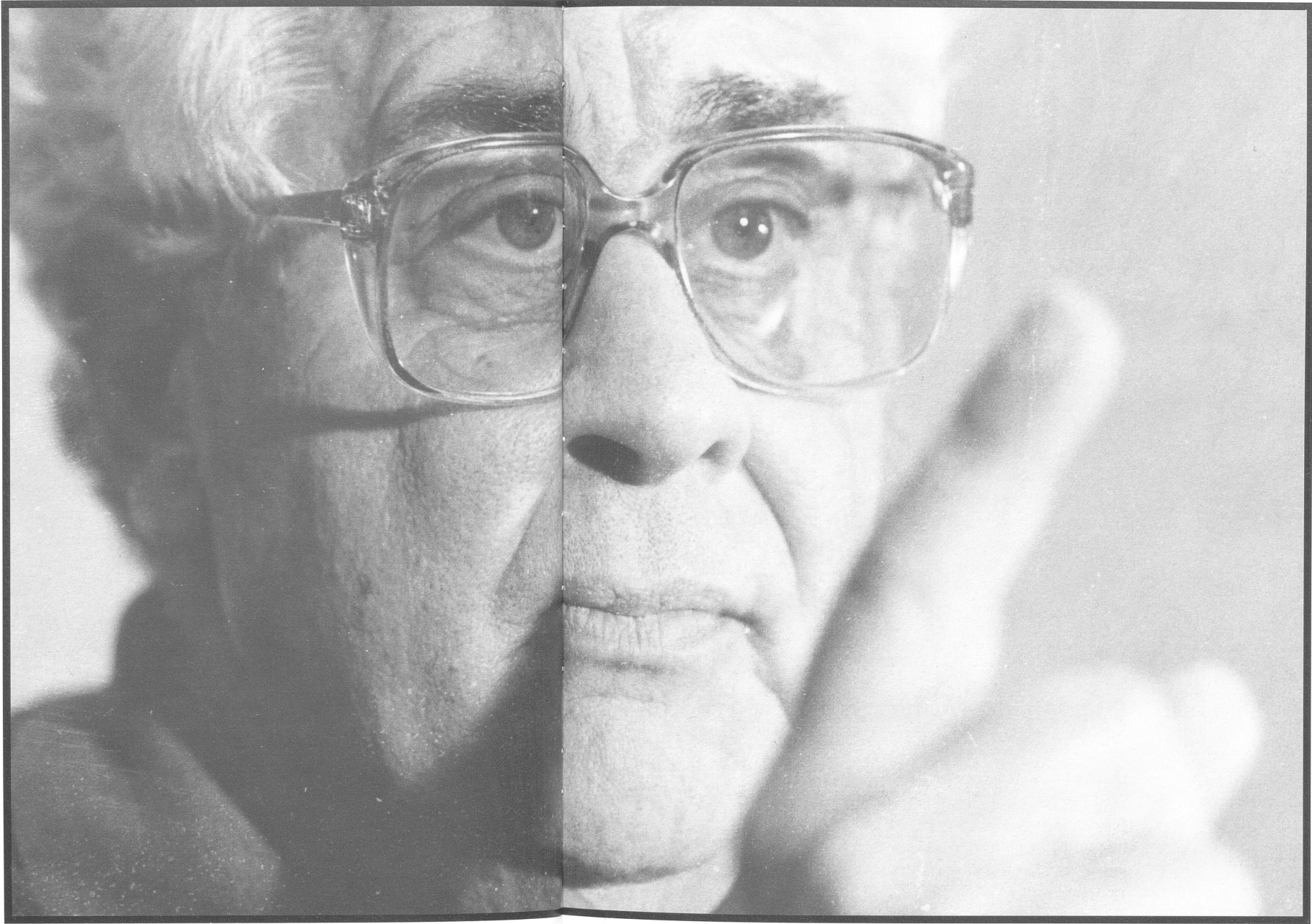
- Li puc assegurar que en el seu cas no pretenia entrevistar cap catedràtic d'ètica, sinó precisament un home que ve d'un món ben diferent , que és ara de tràgica actualitat; però li confés que m'ha sorprès aquesta diferenciació que ha fet entre moralista i missioner...

- És que quan li vaig sentir dir això d'ètica, vaig pensar que era qüestió de preparar-me una mica, per no fer el ridícul. Em vaig posar a pensar en allò que convenia dir. Vaig recordar que ètica en grec significa que té caràcter, que té una forma... però quan estava en aquestes em vaig adonar, precisament, que el ridícul el faria si parlava com un erudit. I així va ser que em vengué a la memòria aquell crit que vaig sentir a Amèrica Llatina. Uns indis de l'Equador em vàrem dir que nosaltres, els

rics, ho volíem comprar tot, que parlàvem contínuament de justícia i de drets humans, però que ells, els dels Tercer Món, mai no n'havien vist cap de dret. " Ens parlau de drets humans, em digueren, però sou vosaltres els que els heu fet i els que els administreu segons vos convé" . Llavors, què he de fer jo: parlar d'ètica o escoltar aquest crit. Lògicament m'estim més escoltar.

- La meua intenció és escoltar, cregui'm...

- Doncs bé... jo ja som africà i, per tant, pertany al Tercer Món i llavors li he de tornar la pregunta que m'ha fet: què és ètica per a vosaltres, per als europeus?. Jo tenc la meua ètica, tu tens la teua, els nostres professors d'Universitat l'han estudiada, n'han fet teoria, l'Església també, és clar...i ens dona doctrina. Cal suposar, en conseqüència, que tots sabem què vol dir ètica?...., però deixam-ho ara de banda i mirem la realitat, quina és aquesta realitat d'avui?: imagini que el món són cinc germans que tenen cinc pans, però que un d'ells se'n menja quatre i només deixa el que fa cinc als altres. Aquests faran bonda perquè tenen por que no els prenguin el seu tros, perquè tenen fam, però quan ja se l'han acabat veuen que encara tenen gana i llavors es barallen per tenir-ne un bossí una mica més gros, i acaban per matar-se entre ells mentre el ric es mira la feta des de fora. Aquesta, per tant, és una ètica amb la qual no hi puc creure. Mai no puc estar d'acord amb el que ha fet el primer món de l'ètica. No puc deixar passar, per exemple, el comportament d'Europa davant els fets de Ruanda. Europa reaccionà tot d'una per rescatar els blancs, per rescatar-me a mi, per exemple, la qual cosa em fa empegueir,

Miquel Parets va néixer a Santa Maria del Camí fa seixanta-dos anys. Quan en tenia vint-i-cinc, el 1957, va ser ordenat capellà. Del 1961 ençà ha viscut vint-i-dos anys com a missioner al Burundi, en dos períodes diferents, i dotze més a Amèrica Llatina, on es va sentir plenament identificat amb la teologia de la lliberació. Fa quatre anys havia tornat a Burundi, d'on va ser expulsat per defensar els drets de la majoria ètnica dels hutus davant la minoria governant dels tutsis. De tornada a la frontera entre Ruanda i Burundi prop dels camps de refugiats, ha estat testimoni directe del nou esclat de violència a aquesta regió africana. Ara, ens diu, té les maletes llestes de bell nou per anar cap a Zaire o Tanzània. És un africà que no sap viure al primer món.

mentre deixa que els negres es matin entre ells. Això demostra que els blancs i els negres no són iguals...segons l'ètica dels europeus. No és gens estrany, per tant, que si sent parlar d'ètica a Europa la meua resposta sigui únicament aquesta: bla,bla,bla...

ROLDÁN ÉS EUROPA

- *Bé, baldament sigui així, li asseguro que m'agradaria saber què en pensa vostè, que ve de l'infern de Ruanda i que sap molt bé de les injustícies que pateix el Tercer Món, sobre el que passa aquí, a aquesta part d'Europa. Haurà llegit, supòs, el cas de Roldán o també , potser, la sentència del cas Calvià...*

- Miri, jo a Roldán no el veig com aquell home gran i calb, que surt a fotografies pornogràfiques, i del qual tothom parla. Jo el veig amb moltes més cares, amb moltes personalitats diferents. Si li he d'esser sincer jo identific Roldán amb Europa. O no són així els europeus? Jo mateix, encara que digui que som africà, i encara que cada vegada quan he sortit d'Àfrica m'ho han robat tot, som com Roldán. El comportament de l'ex-director de la Guàrdia Civil es relativitza quan un ve de Ruanda i ha vist tot el que ha vist. Segurament em quedaria ben tranquil acusant Roldán de falta d'ètica, però des d'allà el problema no és diu Roldán, ni cap dels corruptes de més anomenada, sinó que el problema és Europa, és el primer món. Al món hi ha una minoria, que no arriba al vint per cent, que ho té tot, mentre que la resta no té res. Aquest és el problema. Si ho miram bé és quasi el mateix que passa a Burundi o a Ruanda, on la minoria tutsi, que només és el tretze per cent, ho vol tot, mentre que els hutus, que són el vuitanta-set per cent, no tenen dret a res. Els dels primer món ho volen tenir tot, fins i tot, com deia abans, els drets humans, i l'ètica... i la filosofia... i la capacitat per destriar entre els Roldans i la resta de la societat. Jo crec que hi hauria d'haver una ètica universal que fos igual per a tots, no només per a una minoria. Per tant, fins que no reconeguem que tots som iguals no podrem parlar d'ètica, haurem de parlar d'altres coses...! O si no, vine a Burundi i parlem d'ètica des d'allà, o des de l'ex-Iugoslàvia, m'és ben igual...

LA SOLIDARITAT COM A ALTERNATIVA

- *És evident que el món ha capgirat radicalment en els darrers anys i que el liberalisme econòmic s'ha imposat sobre qualsevol altre corrent o forma d'organització social. Ja no hi ha cap altre punt de referència i això , potser, accentua les diferències....*

- I qui vos diu que el capitalisme sigui l'única via possible. El capitalisme no dona per a tot el món. Jo pens que hi ha una altra filosofia de la vida que s'ha d'aplicar: la solidaritat, que jo he vist en el Tercer Món, tant a Amèrica Llatina com a Àfrica, i fins i tot entre els gitanos del Molinar, però que no existeix al món que en diu desenvolupat. Jo venc dels camps de refugiats, de camps on hi havia més de seixanta mil hutus que, enmig de la tragèdia, es mostraven absolutament solidaris uns amb els altres. Ho compartien tot, tot el poc que tenien evidentment. I això, pens, és una gran lliçó d'ètica...

- *Perdoni'm, però els fets de Ruanda desmenteixen qualsevol*

possible teoria sobre el bon salvatge, que tot ho comparteix. Les matances no són cap invenció d'Occident. No crec que tota la culpa sigui d'Europa.

- Doncs sí que ho és. Parlava abans de l'ex-Iugoslàvia, on Europa ha fracassat, però almanco ha intentat controlar la situació i s'ha sentit esgarriada perquè els que es mataven eren europeus, blancs, mentre que ha vist Ruanda amb una fredor absoluta. Un cop que ha aconseguit rescatar els missioners blancs sembla que ha acabat la responsabilitat d'Europa, quan el problema dels enfrontaments entre tutsis i hutus ve de lluny. La colonització, francesa en aquest cas, va afavorir la minoria tutsi que va ser armada per controlar la majoria hutu. Els europeus podien haver fet afectius els principis d'igualtat, llibertat i fraternitat però es veu que no hagués servit els seus interessos i ara se'n paguen les conseqüències.

- *En qualsevol cas horroritza el genocidi entre ètnies que conviuen en el mateix país.*

- Sí, però dissortadament l'horror no és patrimoni de cap raça ni credo. No fa massa vàrem viure una guerra civil a Espanya, on ens vàrem matar en nom de Crist Rei o del Comunisme. I què me'n diu del racisme? no fa ni cinquanta anys del genocidi jueu. I no veim què passa a Bòsnia, enmig d'Europa? És francament hipòcrita que ens espantem per Ruanda com si només els africans fossin capaços de cometre barbaritats. La societat africana és hereva de la colonització europea.. I ara mateix, com va dir fa poc per televisió Krochner, el fundador de «Metges sense frontera», “s'hauria d'haver intentat evitar la matança, però l'ONU no ha estat capaç ni d'enviar els cinc mil cascos blaus que va demanar Butros Ghali”. Com també té la culpa Europa quan tanca les seves fronteres a la immigració, perquè així no ha de repartir el seu benestar.

EUROPA I ELS IMMIGRANTS

- *La ultradreta defensa el tancament de fronteres europees perquè creu que no hi ha feina per a tothom i cada dia guanya més adeptes.*

- Ho veu com tenc raó? Hi ha poca feina però la que hi ha s'hauria de repartir. A més a més, però, qui ho diu que no hi ha feina? És el sistema que ho diu, però el sistema està condemnat a fracassar. El comunisme ha desaparegut, però el

capitalisme també té els dies comptats. El primer món haurà de baratar el seu comportament si no es vol veure envaït pel Tercer Món. Per moltes barreres que hi posin no podrà aturar l'allau quan s'arribi a una situació límit. Per a mi, que he viscut a Amèrica Llatina, o el primer món fa allò que deia Romero o ben aviat ho tindrà tot perdut. Romero acostumava dir: "abans que no vos tallin els dits, millor serà que repartiu els anells". És un bon consell, no li sembla?

UNA SOLUCIÓ PER A RUANDA I BURUNDI

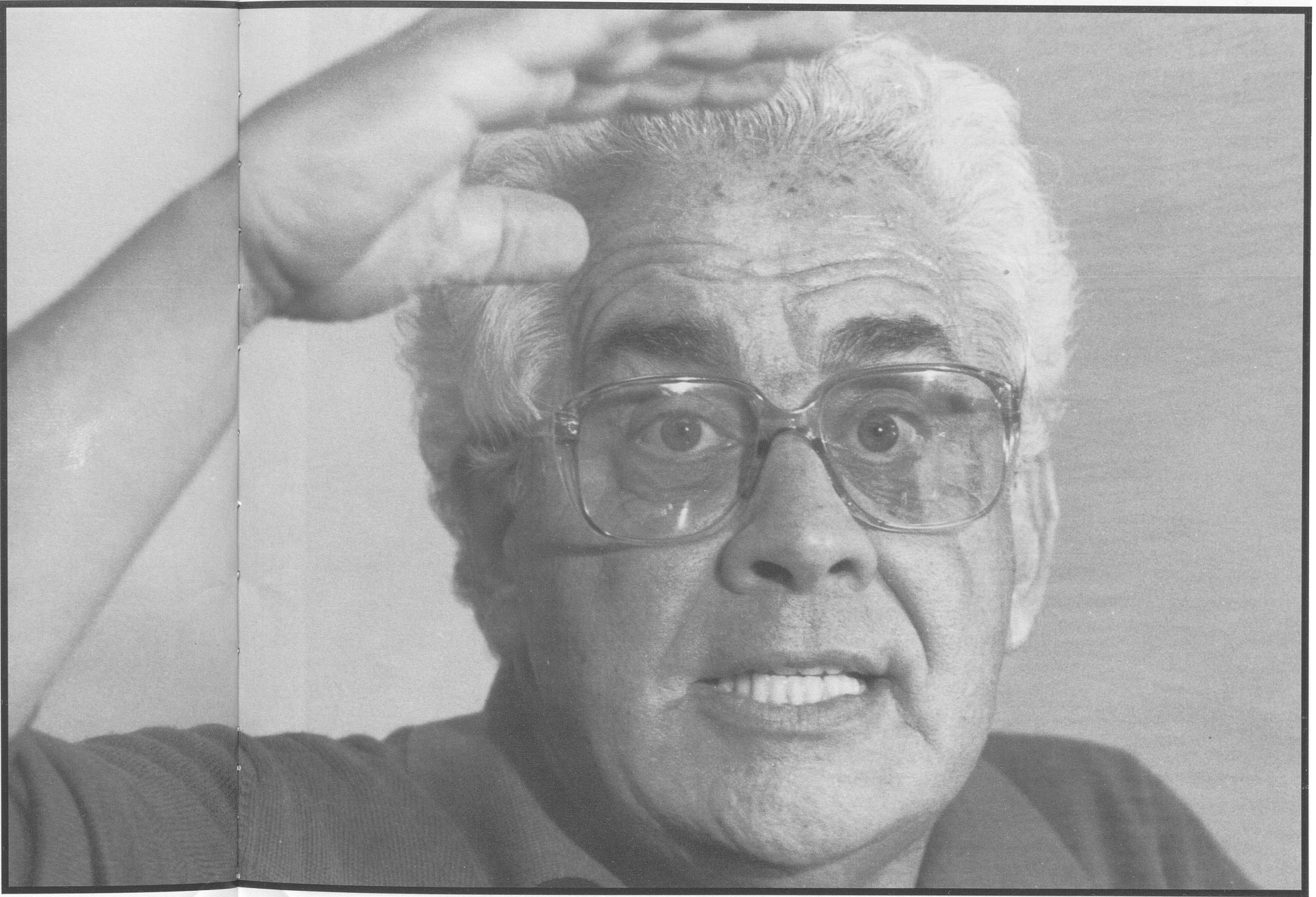
-*En la seva opinió hi ha una sortida per a Ruanda? Té remei l'actual situació?*

- Té remei, però primer s'ha d'evitar que la guerra continuï . Aquesta és una tragèdia que serà molt difícil d'oblidar, perquè a hores d'ara els morts deuen ésser més d'un milió. I un cop hagi tornat la pau s'ha d'intentar una convivència entre dues ètnies,

que s'odien a mort. S'ha d'evitar que sigui la minoria la que detenti el poder sobre la majoria. Una bona solució seria, tal volta, un estat pluriètnic que unificàs Ruanda i Burundi amb alguns dels països veïns per així fomentar una integració racial. És difícil, però cal dir que el substrat d'Àfrica no és la violència. Les matances són certes, però també hi ha una altra realitat que no podem ignorar. En aquest sentit he de dir que durant la meua vida a Burundi he tengut una experiència extraordinària des del punt de vista humà. Hi ha moltes injustícies, però la societat, en general, és molt més solidària que no aquí, a Mallorca. Només entre la gent de Burundi i la d'Amèrica Llatina que vaig conèixer, he trobat una ètica de la solidaritat con Déu mana.

"MALLORCA EM REBENTA"

- *En qualsevol cas, ja que ha esmentat Mallorca, què li sembla si parlam una mica d'aquí? Vostè duu més de trenta anys a*

fora. Què en pensa d'aquesta Mallorca actual?

- A hores d'ara jo em consider africà, però tenc les meves arrels a Mallorca, a Santa Maria. Mai no he renunciat als meus orígens i sempre he sabut que podia tornar. Vull dir això perquè de cap manera el meu testimoni no és el d'un extern...Ara bé, havent fet aquesta advertència: què vol que li digui d'aquesta Mallorca d'avui? Sincerament, em rebenta! Quan em passeig pels carrers del meu poble hi ha gent que em demana què passa entre els tutsis i els hutus, què passa a Ruanda, és gent que al cap i a la fi se sent preocupada o, si més no, que té ganes de tenir informació directe, però en general veig que Mallorca s'ha apuntat decididament al primer món i que els pensaments per a Àfrica no arriben més allà de l'espant quan veuen a través de la televisió que els negres es maten. Pensen que són salvatges i no se'n recorden del trenta-sis. M'indigna veure com a Mallorca es tuden les coses, com s'ha fet tan malbé el patrimoni cultural i la naturalesa, perquè també podríem parlar d'una ètica de la naturalesa, ara que el primer món exigeix allò que ell no ha sabut preservar. Observo també que la insolidaritat creix de cada dia, com els mallorquins es dilueixen en una societat individualista sense cap orgull pels seus orígens. M'indigna veure que a mesura que la societat és teòricament més rica hi ha major marginació social i major indiferència pel Tercer Món, que el Tercer Món és ja a molts d'indrets de la mateixa Mallorca.

- I ja que parla de solidaritat, què opina de la campanya a favor del 0'7 per cent?

- L'altre dia em vaig topar amb Jaume Santandreu i li vaig suggerir que ens sumàssim a la vaga de fam per demanar aquest 0'7 per cent del Producte Interior Brut a favor del Tercer Món, però em va dir que ara estava massa ocupat per fer vagues...Era una broma, però és cert que quan es toquen els problemes de prop fa riure que es discuteixin sols unes dècimes del PIB. No sé, pens que l'ètica no es pot mesurar amb cap fórmula matemàtica. El que s'ha de fer, en qualsevol cas, és donar una validesa universal als drets humans, reconèixer que totes les persones són iguals, però això no ho pot entendre ni Europa ni els organismes internacionals, ni molt manco els nord-americans, que defensen els interessos del primer món en nom del mercat o de no sé quines coses...Ja sé que em direu que som un utòpic. Sí que ho som, com a missioner crec en les utopies. Fins i tot crec en una ètica universal que jo som el primer a dir que no existeix...Com En Jaume jo tampoc no tenc temps per perdre...Me'n vull tornar a Àfrica, entre els meus, perquè no em sent a gust entre tanta abundància. Miri, hem parlat de la guerra, dels milers i milers de morts... per cert, amb armes de foc fabricades pel primer món...però on la desnutrició i les infeccions marquen la gran diferència amb Occident més, fins i tot, que la violència física. Europa coneix el problema: ho diu la ONU, els "Metges sense frontera": el gran mal dels refugiats no és la guerra sinó la disenteria que ha provocat ja més de cinquanta mil víctimes, el problema és la manca de netaedat, però és que els refugiats de Ruanda no reben més que una pastilla de sabó per família cada mes. Hi ha tanta diferència entre un món i l'altre que, perdonau, no puc parlar d'ètica. Supòs que ho enteneu.

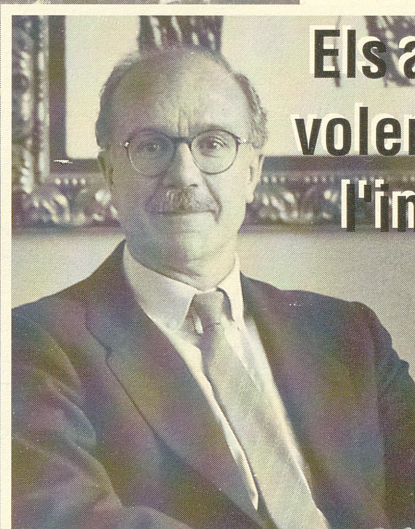
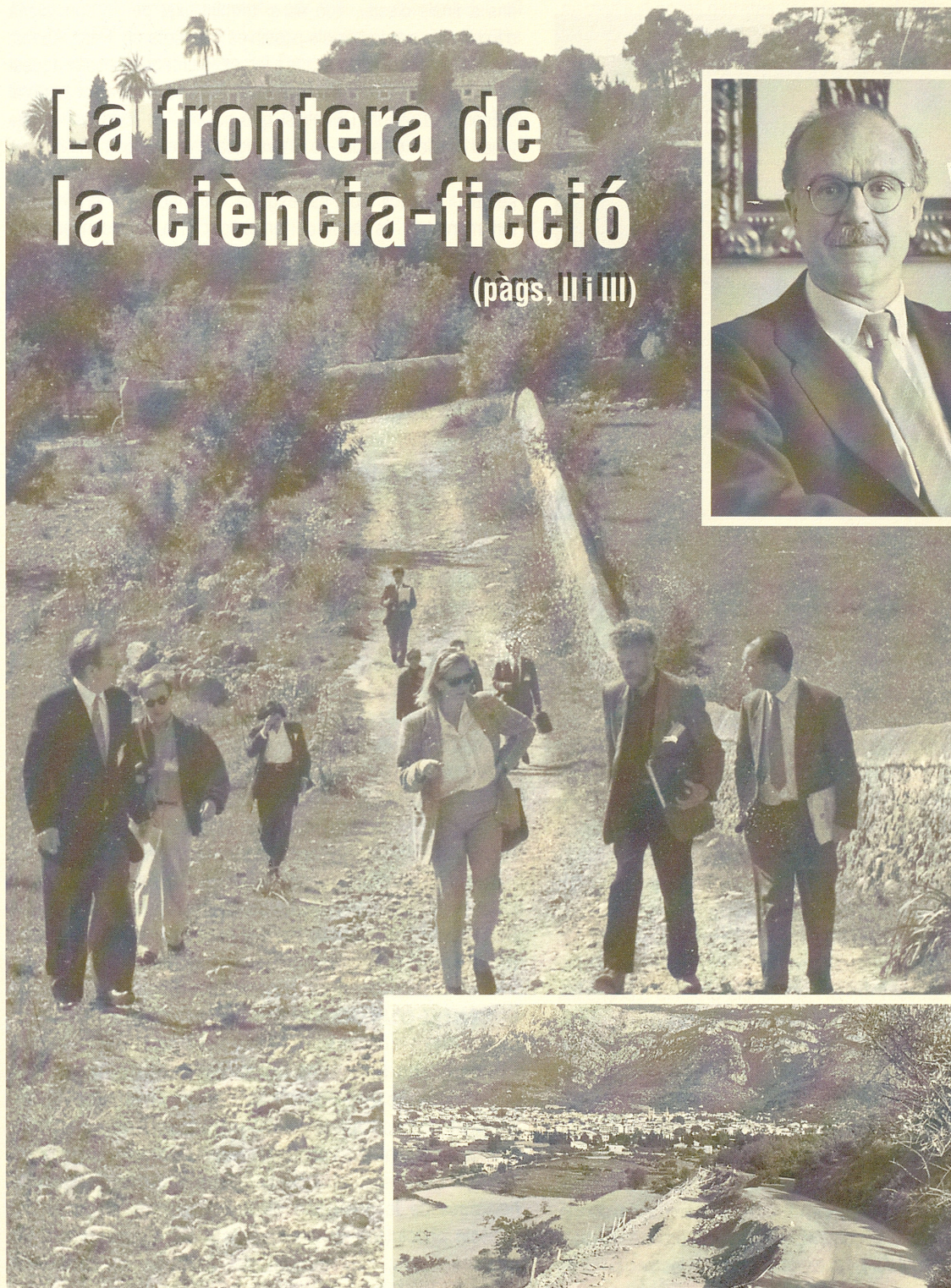

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

La frontera de la ciència-ficció

(pàgs. II i III)

Els alemanys volen cases a l'interior de Mallorca

(pàg. IV)

Alarma roja per a l'entorn

(pàg. V)

Parc Bit: la frontera de l'economia-ficció

Sebastià Verd

El concurs d'idees sobre el Parc Balear d'Innovació Tecnològica, el parc BIT, ha estat un èxit d'organització. Va assolir que hi participassin alguns dels més prestigiosos arquitectes del món (Rogers, Foster, Koetter, Hara, Mossessian, Torres...) de manera

Alguns dels millors arquitectes del món davant son Espanyol

que el Govern balear gaudeix en aquests moments d'una carpeta plena de brillants idees, un complet "dossier" capaç d'inspirar confiança als futurs inversors. Perquè d'això es tracta ara, de trobar qui vulgui invertir en un projecte que pretén situar Mallorca al llindar de la ciència-ficció. Ara només manca -i no és poc aconseguir que la iniciativa privada inverteixi entre cinquanta i cent mil milions de pessetes, molts de doblers, sobretot si els comparam amb els pressuposts de la Comunitat Autònoma. Per això s'ha fet una crida directa al mercat internacional, oferint les Illes Balears com a estació de lleure, de treball i de residència, tot plegat, a un extrem de les infinites autopistes de telecomunicació que es construeixen. Aquesta serà la feina que s'ha de fer des de la conselleria: convèncer el món que les nostres illes estan preparades per a un canvi de rumb històric a la seva economia, un canvi això no obstant sobre el qual els mateixos mallorquins es mostren públicament escèptics.

És, per tant, aquest Parc BIT un simple projecte d'economia ficció?, un més dels molts i mastodòntics projectes dels quals se n'ha parlat a les Illes sense que cap no s'hagi fet realitat? La resposta a aquest interrogant la donarà el temps. De moment l'única cosa tangible és una estratègia, fonamentada en un programa anomenat Balears 2.001 i que es concreta en un grapat d'idees que volen convertir Mallorca en una societat tecnològicament avançada, una illa on sigui possible compatibilitzar, com s'ha dit, el treball a distància amb la residència i l'oci. És un bon començament, encara que urbanísticament pugui ser discutible. Avui ja no és necessari que les decisions es

prenguin al lloc de producció i, fins i tot, la major part de l'activitat creativa - fins i tot de les empreses d'indústria més pesada - es pot fer a milers de quilòmetres dels llocs de producció que tradicionalment han cercat mà d'obra barata i la proximitat de les matèries primeres. Les Balears, que per raons geogràfiques romangueren allunyades del gruix de la revolució industrial, quedaran ara connectades amb les principals xarxes informàtiques del món gràcies, entre d'altres coses, a una multimilionària inversió (cinc mil milions) de la Telefònica.

UNA OPORTUNITAT HISTÒRICA?

Malgrat això, la pregunta haurà de romandre sense resposta fins a finals d'estiu, que és el termini fixat per la conselleria d'Economia per trobar els possibles inversors del Parc. Abans, però, hi ha una altra pregunta a fer: és realment necessari aquest parc BIT per al futur de Mallorca? Segons el director general d'Economia, Andreu Font, sí que ho és: "és l'oportunitat que tenen les Illes de situar-se a l'avanguardia de les comunitats més avançades d'Europa". Les Balears és una comunitat líder en serveis turístics que ha esgotat un model de creixement fonamentat en l'ús abusiu del territori per fer la major concentració hotelera del món. Ara del que es tracta és d'aprofitar l'experiència, el famós "know how" dels serveis, del qual tant se'n parla, i lligar-la al desenvolupament de les tècniques de la informació per permetre crear un espai on l'oci i la feina estiguin directament interrelacionats. De fet, i sense que fins ara hi hagi intervingut l'administració autonòmica, ja són alguns centenars els professionals que han elegit el tele-treball per poder fer feina des de Mallorca per a les seves empreses o clients situats al continent europeu o a qualsevol altre indret del món.

El tele-treball significa la conversió de nombroses segones residències en llocs de feina. Aquesta ja és una realitat que el Govern balear vol potenciar. Però si això és així, algú pot pensar que el Parc BIT no és necessari i que l'expansió de les telecomunicacions arribarà a qualsevol lloc de les Illes de manera "natural" com va passar amb el turisme. Seria aquesta, potser, la idea d'un dels arquitectes cridats a participar en el concurs del parc BIT, l'eivissenc Elies Torres que proposà reproduir sobre els terrenys de Son Espanyol, al costat de la Universitat, el poble de Sencelles per adequar l'entorn a l'arquitectura tradicional mallorquina. És una idea que obtengué una certa audiència i el qualificatiu d'innovadora entre els integrants del jurat i que, segurament, volia demostrar que el Parc com a tal no era necessari perquè n'hi ha prou dotant els pobles de les infraestructures bàsiques de telecomunicació. No és necessari fer Sencelles de bell nou, sinó condicionar Sencelles, el Pla, el Raiguer, la Serra... tota Mallorca si és menester, per aconseguir un Parc amb majúscules.

EL CENTRE D'UN MEGAPARC

El jurat, això no obstant, es decantà majoritàriament pels projectes de Rogers, Foster i Mossessian que desenvolupen idees de ciutats tecnològiques, preocupades per reduir els impactes paisatgístics i per fer un tractament racional de l'ús de l'energia i de l'aigua dins del perímetre de les cent cinquanta hectàrees de la possessió de Son Espanyol. O també pel projecte absolutament avantguardista del japonès Hara. En qualsevol cas, l'eix central del Parc és un centre de

telecomunicacions que ha de servir no només a l'entorn privilegiat del BIT sinó a la resta de Mallorca i a les altres Illes. Al capdavant la creació del Parc BIT no és substitutòria, de cap manera, d'un desenvolupament més harmoniós de les tecnologies de la informació des d'un extrem a l'altre de les Balears sinó que vol ésser el sistema neuràlgic que l'inspiri. El Parc BIT és el centre del Megaparc en què es vol convertir tot l'arxipèlag.

EL PLA DELORS I LES TELECOMUNICACIONS

Segons el conseller d'Economia tot juga a favor d'aquest projecte. La Unió Europea afavoreix el desenvolupament tecnològic com ho demostra que el Llibre Blanc de Delors inclogui propostes d'inversions per més de seixanta-set mil milions d'ECUS per a les telecomunicacions i que les Balears siguin un excel·lent "Business Resort", un nou concepte la traducció literal del qual pot ser la de "refugi de negocis", és a dir, un lloc ideal per fer turisme i negoci alhora. Un aeroport que ben aviat serà a la primera línia europea i des del qual es pot connectar amb qualsevol part d'Europa en només dues hores de vol, les xarxes informàtiques abans esmentades i un entorn

Ara, gràcies al concurs convocat per la conselleria d'Economia, ja tenim un caramull de bones idees, signades per prestigiosos arquitectes. Només manca trobar els cinquanta mil milions de pessetes que, com a mínim, valdrà fer el parc d'innovació

agradable, fan que la qualitat de vida de les Illes sigui suficientment atractiva com per propiciar un canvi de rumb històric en la seva economia, un canvi que en qualsevol cas ha de ser compatible amb l'actual infraestructura turística un cop s'hagi modernitzada i reduïda als límits aconsellables per a un bon equilibri entre l'oferta i la possible demanda futura.

Per tant, la primera passa, la de les idees, ja s'ha donat. Si més no s'ha creat l'expectació suficient per intentar les inversions i, també, s'ha originat un inevitable escepticisme. Tot canvi implica risc i determinats riscos fan por, això és evident. Però la inauguració el passat desembre de l'anomenada primera superautopista de la comunicació europea, que integra 22 companyies de 17 països, entre les quals hi és Telefònica, ens demostra que som en el punt de partida d'un procés absolutament innovador, que capgirarà les relacions de la societat amb el món del treball, molt més enllà fins i tot de canvis que s'han introduït amb l'aplicació de les tecnologies que ja són al mercat. És la resposta europea a la guerra de les telecomunicacions universal. Sis milions de nord-americans ja utilitzen el tele-treball com a suport a la seva activitat professional. La comissió Europea que ha donat el vist-i-plau al Pla Delors preveu que el Vell Continent superi aquesta xifra abans de finals de segle, quan deu milions de persones puguin desenvolupar-se professionalment mitjançant la utilització de la informàtica avançada.

LLUITAR CONTRA L'ESCEPTICISME

Aquest és el repte. Un repte que ha de lluitar no només contra l'escepticisme sinó també contra els efectes negatius que tot canvi implica. Mallorca no es pot permetre el luxe de consumir més territori i és evident que el Parc BIT pagarà una bona mossegada paisatgística sobre una de les poques possessions de muntanya que queden en el terme municipal de Palma, a la vorera d'un espai protegit. Ja deia l'urbanista Josep Lluís Sert que la millor urbanització és aquella que no existeix, que respecta totalment la naturalesa. D'altra banda, el tele-treball suposa un canvi en les relacions laborals que incrementa la competitivitat, però també, l'individualisme. Mallorca ha sofert un "shock" cultural molt fort en les darreres dècades i la introducció de les noves tecnologies de la telecomunicació encara el pot accentuar. És,

també, un canvi per al qual es requereix una forta preparació tecnològica i professional. La Universitat de les Illes Balears s'ha dirigit cap a aquest objectiu, però la societat balear arrossega dècades, i fins i tot segles, d'allunyament universitari que fan, en opinió de molts, que la idea de megaparc telemàtic sigui una utopia inabastable.

Si és així o no, el temps ens ho haurà de dir, un temps que, com s'ha informat, ha de ser necessàriament breu, almenys en aquesta primera etapa. La Conselleria, com hem dit, s'ha donat el termini de mig any, fins el desembre, per trobar els possibles inversors del Parc BIT. Després es coneixerà si aquest serà part del futur de les Illes o si la penetració de les telecomunicacions cercarà un camí més espontani. En qualsevol cas el que no es pot fer és perdre el tren del futur. El Parc BIT és, de moment, un "dossier" brillant, un esborrany de llibre d'arquitectura que pretén oferir una activitat complementària a l'economia turística de les nostres illes. ■

Hara, autor d'un espectacular projecte de Parc Bit

Els alemanys volen cases a l'interior de Mallorca

S.V

Pedro Pablo Marrero, qui fora vice-president del Parlament balear fa una dècada, és un misser especialitzat en inversions estrangeres. En dates recents fa ser ponent a una jornada sobre inversions immobiliàries organitzada pel Deutche Bank al club DM. El "leit motiv" de la trobada no era altre que posar ordre mental sobre les expectatives de reactivació que registra el mercat alemany. Un nombrós públic acudí a la cita com a prova, si més no, de l'expectació creada entre els promotors i constructors.

- Senyor Marrero: és cert que hi ha aquesta reactivació?

- Sí, és absolutament cert, si bé els promotors encara no la noten. La devaluació de la pesseta i la millora de la imatge de

Mallorca a Alemanya fa que les inversions immobiliàries a l'illa siguin cada vegada més atractives per a aquest mercat. El que passa és que fins ara la majoria de transaccions es fan entre propietaris alemanys, de manera que aquí no han arribat molts dels doblers. Però la meua impressió és que aviat també es començaran a fer negocis aquí.

- Això pot suposar una nova pressió urbanística i, tal volta, un nou deteriorament paisatgístic?

- Pens que no, perquè no es tracta de repetir allò que va passar fa uns anys. Els nous inversors no cerquen propietats a zones massificades, o apartaments a primera línia de mar si no es garanteix un bon paisatge. S'estimen més invertir a l'interior de Mallorca i restaurar cases antigues, la qual cosa significa una recuperació arquitectònica que potser era inimaginable fa ben poc. De fet el que volen són segones residències de cap de setmana o per poder-hi viure llargues temporades.

VOLEN NATURALES

- Però en qualsevol cas es necessitaran noves urbanitzacions

- Home! A Mallorca hi ha un excés d'oferta d'apartaments de vorera de mar, que són petits i d'una arquitectura més que regular i, en canvi, fan falta cases unifamiliars d'estatus mitjà-alt o alt, d'entre cinquanta i noranta milions de pessetes, que és el que es demana en aquests moments. Hi ha oferta d'aquest tipus però és insuficient i, per tant, s'haurà de crear si volem aprofitar la demanda. Hauré de fer un esforç per

Segons el Deutche Bank cal esperar una recuperació de les inversions immobiliàries alemanyes a Mallorca. Els nous clients, però, fugen de les zones massificades i cerquen propietats rurals d'alta qualitat

potenciar aquest segment de mercat. Però això no vol dir que s'hagi de fer malbé el paisatge, ans el contrari, perquè els nous clients són extremadament sensibles en qüestions mediambientals i el que cerquen a Mallorca és, precisament, paisatge i qualitat de vida. No els poden enganar.

RECUPERACIÓ, A FINALS D'ANY

- Podem parlar de xifres?

- És prest. Les inversions estrangeres a les Balears arribaren a ser de vint mil milions de pessetes l'any 1989, però des de llavors varen baixar fins a l'any passat, quan l'encefalograma de les inversions immobiliàries estrangeres va ser totalment pla. Ara es belluga una mica i la impressió és que ja podrem parlar d'una recuperació real a finals d'enguany. ■

ESTADÍSTIQUES

EVOLUCIÓ DE LES COMUNICACIONS TELEFÒNIQUES A LES BALERS

Any	Línies en servei	Conferències	
		Interurbanes	Internacionals
1988	253.131	83.034.000	14.597.000
1989	276.768	89.073.000	14.768.000
1990	298.847	96.028.000	14.729.000
1991	315.000	82.299.000	14.334.000
1992	328.006	77.005.000	14.863.000
1993	332.889	77.594.000	17.295.000

Font: Telefónica (Butlletí d'Estadística Balear)

Alarma roja per a l'entorn

L'expansió econòmica iniciada enguany - ja hi ha qui parla d'un sis per cent d'increment del PIB - ha fet saltar un cop més l'alarma roja de la naturalesa. La malifeta de Ses Covetes, la voracitat manifestada entre Deià i Sóller pels responsables de carreteres i, finalment, la plaga dels incendis forestals són, encara que aparentment distants, tres vèrtexs del mateix problema: el desequilibri entre la naturalesa i l'ús que en fa l'home, la qual cosa allunya, en opinió dels ecologistes de Mallorca, la creença que és possible un nou ordre territorial.

Durant dècades la societat mallorquina ha girat l'esquena a la naturalesa o se n'ha aprofitat en el pitjor sentit d'aquest verb. El creixement econòmic s'ha fonamentat en un ús abusiu del territori i en la captació massiva de turistes. Ambdues coses han provocat increments demogràfics en constant progressió geomètrica i l'esgotament de recursos naturals tan importants com l'aigua. També ha significat un abandonament de les activitats econòmiques tradicionals, especialment al sector primari, víctima ara d'un greu conflicte social, així com un evident deteriorament paisatgístic que atempta contra la principal font de riquesa de l'illa: el turisme. És el lluç que es mossega la cua, situació amb la qual semblava que Mallorca havia posat punt i final, però dissortadament no és així.

L'escàndol de Ses Covetes, la destrucció de la Trapa i la carretera Deià-Sóller ajornen, en opinió de l' ecologisme, la possibilitat d'un nou ordre territorial a Mallorca.

La recessió econòmica iniciada a la dècada dels noranta pareixia haver despert moltes consciències. Si més no, suposà l'adopció de mesures proteccionistes, com va ser la Llei d'espais naturals, malgrat l'oposició dels sectors més insolidaris del poder econòmic. Semblava que havia arribat l'hora d'harmonitzar el desenvolupament, però aquesta possibilitat es pot haver esvaït amb la reactivació. De fet, la recuperació del turisme massiu fa témer un rebrot del desenvolupisme que gairebé ningú no semblava desitjar fa només uns mesos.

El cas de Ses Covetes prova la continuïtat d'una connivència entre determinats sectors polítics i l'antic model de desenvolupament que, en opinió manifestada pel conseller de Turisme, Joan Flaquer, en el darrer número d'ONA: "pot ser s'hagi vist ara que no era el millor". Per altra banda, les obres de la carretera Deià-Sóller, tal com s'executen, demostren una vegada més la supeditació del paisatge a les necessitats del transport massiu de passatgers. Finalment, els incendis - que de bell nou han acudit a la cita anual amb tot el seu dramatisme - ja han cobrat enguany els emblemàtics paratges de la Trapa. Només en els primers dies de juny ja s'havia cremat més zona forestal que durant tot el 1993. Les mesures contra incendis adoptades pel Govern balear s'han demostrat inútils davant la força de les flames, contra les quals sembla no haver-hi cap altra alternativa que una política territorial més harmònica per a les relacions entre l'home i la naturalesa. ■

SES COVETES.- La construcció de 68 apartaments a vorera de mar a la zona de Ses Covetes provoca un gravíssim impacte ambiental i paisatgístic en un dels paratges més simbòlics de Mallorca: la platja del Trenc. Les obres atempten contra l'esperit de la Llei de protecció d'aquest espai natural aprovada pel Parlament balear, la qual cosa fa que siguin, al marge de qualsevol altre raonament de tipus legal, èticament il·lícites. La Llei de costes mana que no es pot construir res a menys de cent metres de la mar, a no ser que sigui zona urbana, i el solar en qüestió només és a vint metres. El problema és saber quan i de quina manera es va convertir en sòl urbà i, com, per tant, obtingué la llicència d'obres de l'Ajuntament de Campos.

Una manifestació convocada pel GOB i moltes d'altres associacions de caràcter cívica va demanar l'esbucament de les obres i la restauració del paisatge com a única mesura possible per evitar l'alarma social causada per aquest nou exemple de l'anomenada "cultura de l'especulació". (foto Vicenç Matas)

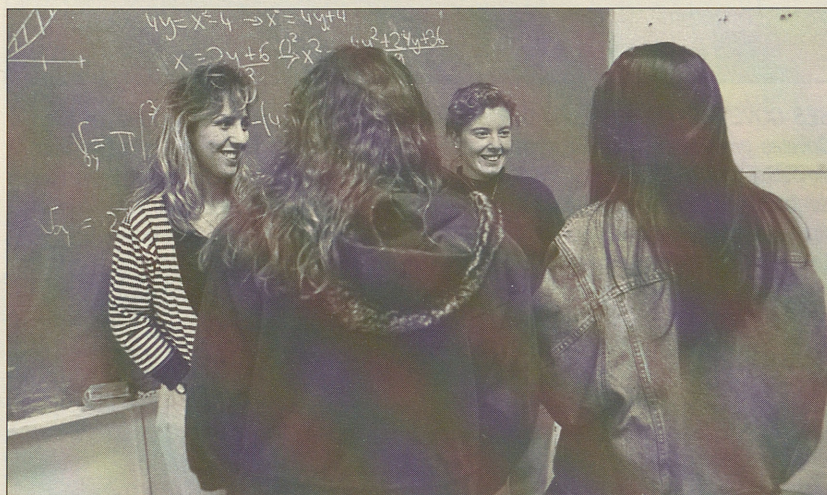

LA CARRETERA DEIÀ-SÓLLER.- Les obres d'ampliació de la carretera han confirmat els temors: el projecte no respecta l'entorn ni els elements d'arquitectura popular que singularitzen les antigues carreteres de muntanya de Mallorca. Segons es pot veure a la fotografia les obres destrueixen els antics marges, l'arquitectura dels quals obeïa a unes normes tradicionals segons les quals les pedres s'havien de col·locar de majors a menors per garantir-ne l'estabilitat. Els nous marges, en canvi, no els signaria cap dels mestres margers que encara treballen a Mallorca, les pedres es barregen sense cap lògica arquitectònica. (foto Vicenç Matas)

La desigualtat en xifres

Gina Garcías

Sobre una fotografia d'un Ple del Parlament Europeu una llegenda diu: "És que el 85% de la població s'afaita cada dia?" Amb un cartell així el Lobby Europeu de Dones va voler posar de manifest el dèficit de presència femenina a les institucions que es diuen representatives de la població. Aconseguir la paritat democràtica, és a dir, una representació igualitària d'homes i dones als centres de decisió, és l'objectiu que ara es plantegen els Lobbys de Dones constituïts com a grups de pressió a diversos indrets europeus.

A les Balears la situació és semblant. Les darreres estadístiques demostren que les dones han entrat amb força al mercat del treball. Ara quasi un 40% de les dones en edat de treballar estan integrades a la població activa. Però els càrrecs de responsabilitat tant en l'Administració pública com a l'empresa privada, són ocupats massivament per homes.

A l'àmbit de la política i de les institucions la desigualtat és fins i tot superior. Tot i que ja hi ha, a les Balears, tres partits polítics presidits per una dona -El Partit Socialista, Unió Mallorquina i els Verds- la seva presència a les Comissions Executives només és igualitària al partit de Els Verds. El PSIB va fer un esforç d'integració al darrer Congrés, i ara un 38% de la seva executiva és femenina. Però, a la resta, cap no supera el 25% de participació femenina, i partits com el Partit Popular, el Partit Socialista de Mallorca i el Partit Socialista de Menorca, són dirigits exclusivament per homes.

PARTITS POLÍTICS - COMISSIONS EXECUTIVES:

PARTIT	TOTAL	HOMES	%	DONES	%
PP	10	10	100%	0	0%
PSOE	21	13	62%	8	38%
PSM	4	4	100%	0	0%
UM	4	3	75%	1	25%
EU	9	7	77%	2	23%
CDS	9	8	88%	1	12%
EEM	9	9	100%	0	0%
ELS VERDS	10	5	50%	5	50%

Al Parlament balear només hi ha 10 dones entre els 59 diputats que formen la Cambra legislativa. Cap grup parlamentari no té més d'un 20 per cent de diputades.

COMPOSICIÓ DEL PARLAMENT BALEAR:

DIPUTATS	TOTAL	HOMES	%	DONES	%
CAMBRA	59	49	83%	10	17%
PP	29	24	83%	5	17%
PSOE	20	17	85%	3	15%
PSM-EEM	5	4	80%	1	20%
MIXT	5	4	80%	1	20%

Als Consells Insulars i al Govern balear la presència femenina en els òrgans executius és del 15%.

Els ajuntaments són, a les Balears, les institucions més tancades a les dones. De 67 ajuntaments que hi ha a les Illes només 4 són presidits per una dona. Tots a Mallorca. A Menorca i a les Pitiüses no hi ha cap batlessa.

Per denunciar la publicitat sexista, els casos d'abusos, i per pressionar en favor de la presència igualitària de dones i homes als centres de decisió, s'ha constituït, també a Mallorca, un "Lobby de Dones", que es va presentar públicament el passat mes de maig. A l'estudi ofert per sustentar les seves demandes, també es posà de manifest l'escassa presència de dones a altres centres de decisió de la societat civil: Administració de Justícia, Banca, Col·legis Professionals, Organitzacions Patronals, Sindicats, Cambres de Comerç, Foment del Turisme i fins i tot la Universitat són encara centres ocupats per gent la majoria de la qual s'ha d'afaitar cada dia.

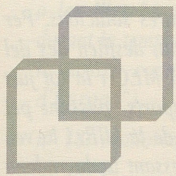
Record de banderes blaves

Les Illes Balears han obtingut 77 de les 306 banderes blaves que la Fundació Europea d'Educació Ambiental ha concedit enguany a Espanya, la qual cosa suposa que la nostra comunitat autònoma disposa d'una quarta part de l'oferta de major qualitat, tant de platges com de ports esportius, de tot l'Estat.

La bandera blava que oneja sobre l'arena de 61 platges de les Illes i 16 ports esportius és tota una institució que qualsevol europeu reconeix. Cal recordar, això no obstant, que no és un distintiu ecològic, sinó que en la concessió hi intervenen una barreja d'elements entre els quals n'hi ha de mediambientals (estat sanitari de les aigües, per exemple) i altres de

serveis (accessos fàcils, recollida de fems, instal·lacions sanitàries, etc), la qual cosa fa que a la llista hi sigui la platja de Palma o "Puerto Portals" i, en canvi, no hi figuri el més emblemàtic dels nostres arenals: es Trenc.

En qualsevol cas, pel que fa a l'oferta turística, la bandera blava és tota una garantia, sobretot si l'acompanya l'informe sanitari sobre les platges que ha fet conèixer la conselleria de Sanitat. De 128 platges controlades, el 92'5 per cent han rebut el qualificatiu d'excel·lents, segons la directiva 76/160 de la Comunitat Europea i la resta, 7'5% el d'aptes. Cap de les platges no ha estat declarada no apta.

FUNDESCOOP

FUNDACIÓN
PARA
EL DESARROLLO
DEL COOPERATIVISMO
Y LA
ECONOMÍA SOCIAL

Conferència d'Aina Moll, coordinadora de la Campanya de Normalització Lingüística

Dos anys d'ONA-Quadern de debat, signe de normalitat lingüística?

Amb motiu de complir-se el segon aniversari d'ONA, aquesta publicació i la seva editora - FUNDESCOOP- varen convidar Aina Moll a fer una conferència sobre les possibilitats d'una premsa normalitzada en català a les nostres illes. Ella mateixa ens va recomanar que la titulàssim: "Dos anys d'ONA, signe de normalitat lingüística?" amb un interrogant perfectament intencionat que, entenem, s'ajusta totalment a la realitat.

D'altra banda va ser una conferència per a nosaltres memorable. La coordinadora de la Campanya de Normalització Lingüística va fer un seriós estudi sobre la nostra publicació, sobre les seves possibles virtuts i, també, sobre els errors o els oblitats. Sap Aina Moll que des de FUNDESCOOP i ONA ens sentim molt agraïts per la seva col·laboració.

Aquest és el text íntegre de la conferència:

La invitació de Fundescoop, per parlar d'ONA en ocasió del seu segon aniversari, i en aquest Club Diario de Mallorca que tant i en tan poc temps s'ha prestigiats com a fòrum de debat sobre la realitat mallorquina i sobre els temes que interessin i preocupen els illencs, com a tals o com a ciutadans del món, em va sumir en un mar de confusió. D'una banda, agraïa profundament el convit, pel fet d'haver pensat en mi en una ocasió tan assenyalada i sobretot perquè ho justificaven pel fet que la revista, redactada íntegrament en català, és una contribució a la normalització lingüística de les Balears i com a tal ha d'interessar a la coordinadora de la Campanya institucional de Normalització Lingüística. Des d'aquest punt de vista, és evident que havia d'acceptar l'encàrrec a mans besades.

D'altra banda, era conscient de la meua manca de competència per fer una anàlisi de la revista, i sobretot del fet que hi ha molta gent a Mallorca que sí que és capaç de fer-la i d'ocupar dignament aquesta tribuna per celebrar-ne l'aniversari. Per això vaig intentar negar-m'hi. Finalment, però, convinguérem que "em defensaria" combinant el tema d'ONA i el de la normalització, i ho vaig concretar en el títol "Dos anys d'Ona, Quadern de debat: un signe de normalitat lingüística?" Aquest interrogant ha sorprès algun amic, que considera que, essent ONA una magnífica realitat des del punt de vista lingüístic, aquest subtítol havia de dur un signe d'admiració, i no d'interrogació. Miraré d'explicar-me.

Repasar, un a un, els 18 números d'ONA, Quadern de debat produeix sens dubte als seus responsables directes (director, consell assessor, redactors i col·laboradors) i a la Fundació que l'ha creada, un sentiment de legítima satisfacció, que els que en som simples beneficiaris com a lectors tenim motius sobrants per compartir.

La revista compleix perfectament els objectius que els seus promotors es van fixar. Deu números anuals, apareguts puntualment, d'una revista periòdica feta per economistes, sociòlegs i periodistes i dedicada al debat plural de temes vitals per al present i el futur de la comunitat d'una àrea geogràfica determinada, amb una presentació material moderna i atractiva, són motiu de satisfacció

El director d'ONA
presentà Aina Moll

per a qualsevol comunitat i es poden presentar dignament en els fòrums internacionals. I si aquesta revista va dedicada a una comunitat de 700.000 habitants, repartida en quatre illes i amb poca consciència de la seva identitat, i està redactada en una llengua "petita", fins fa poc minoritzada segons la llei i encara ara socialment minusvalorada per la inèrcia d'una marginació secular, no és exagerat qualificar de proesa el fet de dur-la endavant.

Els objectius de la col·lecció exposats a l'editorial de presentació del número 1 (juny de 1992) són ben clars: "acostar-se a la realitat econòmica i social de les Balears", recollint, d'acord amb els estatuts de la fundació editora Fundescoop, "el repte important de contribuir al necessari diàleg, fomentar la confrontació d'idees i fer possible, de manera amena, que els grans temes que afecten i preocupen la societat balear tinguin un reflex en forma de monografies".

Hi ha un aspecte d'aquesta presentació que, en general, es pot considerar signe d'absoluta normalitat lingüística: no parla de la llengua. A les revistes que s'inicien en una llengua minoritzada -la nostra inclosa-, la reivindicació lingüística sol aparèixer en primer lloc, i la voluntat d'incidir en el seu recobriment s'hi expressa amb èmfasi. ONA ni tan sols fa constar que serà redactada en català: simplement, exposa en la llengua pròpia de les Illes Balears la seva voluntat de ser altaveu de la societat d'aquestes Illes, amb la mateixa naturalitat amb què es presentaria a Burgos una revista en castellà, o a París una en francès. En situació normal, una publicació només ha de fer manifestacions explícites sobre la llengua en què s'expressa, si en fa servir una d'aliena al conjunt de la comunitat.

Podem dir, per tant, que aquesta no-menció de la llengua, és signe de normalitat lingüística, a les Illes? Si consultau un sociòleg o un sociolingüista que no conegui la nostra situació, us diran amb seguretat que sí: aquesta revista té tot l'aire de ser producte d'una societat moderna, lingüísticament normal. Però els qui coneixem la situació sabem que no reflecteix una normalitat real, sinó una aparença de normalitat; o bé és signe de voluntat de normalitat

lingüística, prr part dels qui han planejat i posen en marxa la publicació.

D'altra banda, el Consell Assessor és format per tres economistes, un psicòleg, un arquitecte, un administratiu, un empresari, un advocat i la directora de Fundescoop. No hi ha cap lingüista. Segurament tenen almanco un corrector d'estil -si no, no sortiria tan bé-, però també el té -i no hi és consignat- qualsevol revista editada en qualsevol de les grans llengües de comunicació, com a part de l'estructura tècnica de realització de la revista.

Quant als continguts, responen molt bé als objectius exposats a la presentació: són representats de manera llegívola i amena, són introduïts sempre per una veu pròpia que intenta enfocar fets i situacions de manera realista i obrir camins d'esperança i de progrés, i deixen sentir veus molt diverses de persones qualificades -pels seus coneixements, per les responsabilitats que tenen assumides, o perquè són especialment afectades per la situació-; tots s'expressen lliurement (en entrevistes o taules rodones), de manera que el lector pot fer-se la seva pròpia idea de l'amplitud i complexitat del tema tractat i "prendre partit".

El primer número recull "diverses opinions sobre el trànsit d'un model econòmic que ha dirigit la vida de les Illes durant trenta anys cap a un altre que encara no s'ha definit", i ho fa amb un títol contundent: *Les Balears: el passat s'ha d'acabar*. La revista, que vol obrir camins de futur, ha volgut en certa manera cloure una etapa de la vida illenca i obrir-ne una de nova, presentant la necessitat -la inexorabilitat- del canvi socio-econòmic, i convencent els illencs que serà bo que es produeixi (Per què tancam les portes al futur? del director Sebastià Verd). Diversos entrevistats conviden a afrontar aquest canvi amb coratge (Miquel Alenyar -La qualitat. Un repte per superar totes les crisis-; Jaume Carbonero -Ordenar el Territori, elegir un futur-) i amb imaginació (Construint castells és el títol de l'entrevista en què l'aleshores Conseller d'Economia i Hisenda Alexandre Forcades exposa amb il·lusió el seu projecte de parc tecnològic), així com a no aferrar-nos a un model ja inútil (El Turisme massiu és propi de països en vies de desenvolupament, segons el director general de Royaltur Joan Palou). El mateix missatge es dedueix -amb les divergències d'opinions i de criteris que us podeu imaginar- d'una animada taula rodona entre Joan Huguet, president del CIM de Menorca, Francesc Obrador, portaveu del Grup Parlamentari Socialista, Miquel Pastor, batle d'Artà i Antoni Fleixas, economista, a la qual la coordinadora Joana Mª Roque posa el títol-resum: *El model econòmic està esgotat*.

Finalment, i justificant-ho perquè "preparam el futur" i necessitam "saber que pensen els joves d'avui que governaran les Illes en aquest futur", s'intenta obtenir un perfil de la joventut actual amb una entrevista a Catalina Juan, autora d'una tesi sobre la imatge que els joves de Palma s'han fet dels partits polítics. El títol de l'entrevista és *Joves: generació ecològica*, i val a dir que hi apareixen com a molt poc preparats per perfilar i posar en pràctica el nou model econòmic que s'ha evidenciat necessari. Tal vegada per això, ONA s'ha preocupat reiteradament dels joves i dels seus problemes i de treure a llum i difondre les seves opinions i actituds sobre els temes que tracta.

L'esquema d'aquest primer número es repeteix sistemàticament en tota la sèrie: una columna amb una breu i precisa justificació del tema; un article del director Sebastià Verd, que en fa una exposició panoràmica; una sèrie d'entrevistes a personatges que pel seu càrrec i/o per la seva preparació hi poden aportar dades sobre aspectes essencials, o visions diferents amb enfocaments diversos i fins i tot contraposats, i una taula rodona en què els criteris de tres o quatre contertulis ben seleccionats confronten obertament les seves opinions. L'alt interès dels resultats es deu en bona part a les aportacions dels convidats, però també a l'habilitat i la discreció d'una colla d'entrevistadors i de moderadors que, amb preguntes concises i evitant el protagonisme personal, aconsegueixen treure a llum totes les qüestions essencials, posar en relleu les mancances

de la situació actual i enfocar la recerca de futures solucions. Per exemple, en el número 5, dedicat a la Universitat, desfilen des del rector Nadal Batle fins al director provincial del MEC i la tot just cessada consellera de Cultura, Educació i Esports, passant pel president i per un ex-membre del Consell Social de la UIB, i la veu dels joves usuaris s'hi deixa sentir en una interessant taula rodona -titulada significativament *Futur imperfecte*- entre quatre representants (molt diferents entre ells) de tres associacions, igualment diferents, d'estudiants universitaris: AUIB, BEI i ABEU. El número es clou sempre amb un text informatiu sobre Fundescoop (una fundació d'abast internacional) i sobre les seves activitats a les Illes Balears (cursos de gestió, foment del cooperativisme, etc.).

Val la pena fer la llista dels temes tractats durant aquests dos anys. Ho faré per ordre cronològic, reproduint exactament els títols, en general extraordinàriament expressius, de cada número:

nº 2: Aigua i energia: recursos escassos.

nº 3: Les Balears i Europa, més enllà dels tòpics.

nº 4: La Universitat, un territori inexplorat.

nº 5: Naturalesa en llibertat condicional (on la polèmica Llei de defensa dels espais naturals ocupa un lloc important).

nº 6: En un pou sense fons (amb testimonis impressionats sobre la marginació que ens envolta).

nº 7: La mar, objecte de desig (tema que, com es diu a la columna de presentació, "no deixa de ser un pretext per pensar en veu alta, una vegada més, sobre el futur de la societat balear, obligada -com sabem molt bé- a fer un ús racional de tots els seus recursos naturals").

nº 8: Transports i comunicacions per no perdre el tren (amb especial incidència sobre les telecomunicacions, perquè "són l'eix bàsic per garantir un avenir de prosperitat").

nº 9: Turisme: canvi d'època.

nº 10: Ciutat ideal, però desencantada (lúcida anàlisi de les llums i les ombres de Palma i de la seva problemàtica).

nº 11: Exportacions: economia en declivi.

nº 12: Dia i nit a la societat de l'oci.

nº 13: Custer contra els sioux o viceversa (títol enigmàtic, en una portada que reproduceix el parlament Balear, i que la columna de presentació, titulada "Comença el curs" ens començarà a aclarir -es tracta de la commoció produïda pel canvi de govern i per la perspectiva del nou període agitat de sessions parlamentàries-, tot confessant que, per això, "aquest número d'ONA té un caire més polític que econòmic o social, en contra del que acostuma ser habitual". I, en efecte, en aquesta ocasió director i redactors deixen traslluir obertament les posicions personals que habitualment queden tot just discretament insinuades i fan servir sense reserves el to irònic del títol que es reproduceix ampliat en l'article de fons de Sebastià Verd, "El general Custer contre els indis sioux o viceversa", que queda explicat així: "La suma de totes les forces polítiques de les Illes Balears serien els integrants de la gran tribu dels sioux, segons la terminologia del president Cañellas qui, a la vegada, representaria el papel del general Custer, tal com deixa el secretari general del PSIB-PSOE, Joan March". Es veu que el sarcasme dels representants del poble es va encomanar a l'equip de la revista, que va deixar de banda qualsevol autocensura).

nº 14: Foravila: empatx d'Europa.

nº 15: Un projecte Leader per a la Serra de Tramuntana.

nº 16: Rebaixes fora de temporada (els problemes del comerç).

nº 17: Sanitat, a punt d'infart (sobre la greu situació de la sanitat

a les Illes "a causa del greu sobrepès demogràfic que registra durant la temporada alta i el dèficit de llits hospitalaris que fa que la nostra comunitat autònoma se situï a la coa d'Espanya i d'Europa").

nº 18: Mallorca: 300.000 tones de fems.

nº 19: Generació X: el futur cara a cara (dedicat íntegrament a aquells "joves que governaran les Illes en el futur", que ja eren objecte inicial de preocupació per a ONA, reflectida en la taula rodona del núm. 1. La preocupació culmina en aquest número, i s'expressa eloqüentment en el títol de l'article del director -diferent, per una vegada, del títol general de la monografia: Parany per a la generació del dos mil).

Com veis, es tracta d'un magnífic repertori de temes que constitueixen, per dir-ho amb paraules d'ONA (núm. 17) "preocupacions de qualsevol societat i, de manera molt especial, d'una societat avançada", analitzats a partir de la situació concreta de les Balears i amb l'objectiu (comú també a la societat occidental d'aquest final de mil·lenni) de cercar sortida a les deficiències abandonant models econòmics antics, preservant el patrimoni rebut (ecològic, arquitectònic, etc.) i obrint camí cap a nous models i nous sistemes de convivència. En definitiva, una revista arrelada a la nostra terra però que, com la Balanguera, "sap que la soca més s'enfila com més endins pot arrelar", i que per tant pot figurar dignament en un rànquing internacional de revistes científico-divulgatives.

I la llengua? Com a element essencial que és de l'ecologia social i del patrimoni cultural del poble de les Illes, quin lloc ha ocupat la llengua, entre els temes estudiats per ONA, durant aquests fructífers dos anys?

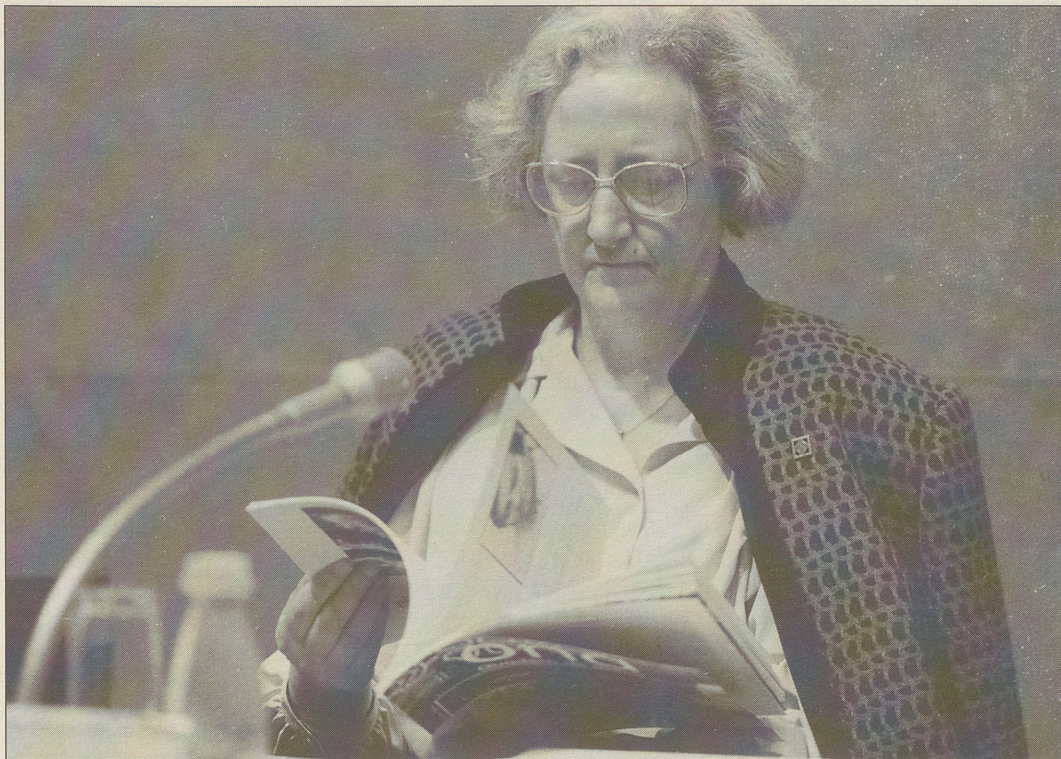
Ja ho hem vist: Cap. O, per no exagerar, diguem que molt poc. Aquest tema, que "desentonaria" en una revista com ONA escrita en una gran llengua de comunicació, no ha estat objecte de monografia, ni apareix tampoc parcialment a la nostra revista, tret del núm. 13 -el del "general Custer", l'únic amb caràcter realment local-, i del núm. 19, sobre joventut. Però fins i tot en aquest números, hi apareix en forma quasi marginal (amb l'excepció de l'entrevista a Maria de la Pau Janer, esplèndida en general, i sobretot quan parla de nacionalisme i d'identitat cultural i llengua) i rep un "tractament internacional": es planteja en l'aspecte -que avui en dia és motiu de preocupació a tot el món occidental- de la integració dels immigrants. Vegem-ho, en el cas del núm. 13:

a) Respecte de la gent del país, Huguet, responent a una pregunta sobre foment del sentiment de poble balear, comenta que "internament la gent se sent mallorquina, menorquina, eivissenca o formenterenga. Només de portes cap a fora sorgeix el sentiment balear", però no al·ludeix per res la llengua -i les seves "modalitats", tan sovint invocades-, ni l'ha al·ludida tampoc l'entrevistador.

b) En Miquel Pascual reconeix de passada la unitat lingüística i cultural, però centra el seu comentari sobre la qüestió del nacionalisme (que és la que li ha plantejat l'entrevistador) en el rebuig del terme "Països Catalans" i la defensa d'un "nacionalisme insularista".

c) A l'entrevista a Francesc Obrador, Antoni Llompart aborda el tema així: "El canvi demogràfic i social ha vingut acompanyat d'un conflicte lingüístic (...) a Catalunya, Rafel Ribó pot fer mítings en català" (...) a Mallorca l'auditori socialista ha insultat Fèlix Pons perquè ha gosat saludar-los en mallorquí. Per què no hem estat

capaços, a Mallorca, de generar aquesta cultura de la integració?" I Obrador contesta: -"Tal vegada perquè el mallorquí es parlava a les barriades però a Ciutat ja es parlava el castellà"... "a Barcelona la classe dominant era catalanoparlant i, per tant, tenia més facilitat per imposar la llengua. En canvi, aquí, la classe catalanoparlant era la classe no-dominant, el poble pla". La situació sociolingüística dels autòctons s'esmenta de passada, per explicar la no-integració

Aina Moll durant la conferència al Club DM

dels vinguts de fora, no com un problema que necessiti urgent solució (i deixau-me fer un incís per dir que és absurd pretendre la integració lingüística dels externs, si els de casa reneguen de la llengua pròpia, o la mantenen reduïda als límits de la relació familiar col·loquial).

d) Només Pere Sampol és interrogat directament sobre si "s'ha progressat en la normalització de la nostra llengua" (i hi contesta breument i amb coneixement de causa); però va com a colofó d'una pregunta anterior sobre la integració dels immigrants, que ha contestat també amb gran seny: "Com arribar-hi. Evidentment, amb un tracte d'igual a igual amb els immigrants, que quan se senten tractats com un mallorquí més, no sols són més sensibles a acollir la nova cultura en la qual són immersos, sinó que fins i tot es converteixen en els seus fervents defensors. Des de les institucions, s'ha de procurar prestigiar el nostre idioma i fer-lo necessari. Això és un matís que no vol dir imposar-lo..."

Fins i tot hi ha casos en què el tema apareix marginalment i no és aprofitat: en el núm. 5, el president Cañellas, interrogat per Gina Garcías sobre els seus motius de discrepància amb Mª Antònia Munar, contesta: "Discrepàncies n'hi ha hagut en molts de temes: en la Llei d'espais naturals, en el Pla de ports esportius, en els pressupostos, en la política lingüística... Cap d'ells no ha estat definitiu". La periodista no li demana que s'expliqui més, i perdem una ocasió d'or, de conèixer de primera mà els punts de vista del president en política lingüística i els punts de divergència amb la seva ex-consellera en aquest àmbit...

Vol dir, això, que ONA i els seus responsables no tenen interès pel català? De cap manera. El fet d'haver-lo triat com a idioma únic de la revista, és manifestació expressiva d'un alt interès per la llengua; més encara: de la vivència de la llengua. I encara que no coneguéssim

la llarga tasca de Sebastià Verd per la seva defensa i promoció des de diferents mitjans de comunicació i amb múltiples activitats, l'interès per l'idioma -com per la terra, pel medi ambient, per tot el nostre patrimoni com a poble -"es respira, dins ONA". Espigolant-hi frases i preguntes, tant del director com dels seus col·laboradors, que expressen o deixen traslluir aquest interès "viscut", en podríem fer una gran garba. Però, ho repetesc, es tracta més d'una vivència que d'un objecte d'estudi.

Podríem dir, per tant, que aquesta actitud d'ONA davant la llengua és un signe de normalitat?

No exactament: Aquesta actitud no reflecteix una situació normal, sinó la voluntat d'actuar com si la situació fos normal. I val a dir que aquesta és una bona manera d'acceleirar el procés de normalització. Si tots els illencs decidíssim actuar així, en tots els aspectes de la vida, fariem progressos espectaculars...

LA LLENGUA D'ONA

El model de llenguatge que maneja ONA és molt encertat. Un perfecte català estàndard, que serà entès i assaborit a qualsevol punt dels territoris de llengua catalana, i on s'insereixen amb naturalitat paraules i expressions que només s'empren a les nostres illes ("una capavallada", "tenir una pressada", "Foravila: empatx d'Europa",...), amb abundància les locucions, jocs de paraules i refranys, fins i tot en els títols ("Paraula d'amo" introdueix l'entrevista al President Cañellas; "Toca fusta", una entrevista a M. Castelló sobre preservació de la riquesa forestal; "Vendre les cases i anar lloguer", una taula rodona sobre urbanisme i ecologia; tot això en que el volum "Naturalesa en llibertat condicional"). Com que reproduceix generalment converses, plasma un llenguatge planer, fluïd i saborós. Un llenguatge normal, de gent cultivada d'una llengua normal, un "mallorquí de registre formal", que cap mallorquí de bona voluntat no considerarà estrany.

Ara bé, també aquí es tracta d'una falsa normalitat. Escoltau qualsevol dels personatges en una entrevista radiofònica o televisada -o en una actuació al Parlament balear- i llegiu després la que s'ha publicat a ONA i mesurareu la distància que hi ha entre una i altra: desapareixen els castellanismes i les imprecisions, l'expressió és fluida i "espontània"; i no obstant això, "és l'entrevistat qui parla", només s'ha embellit la seva manera natural d'expressar-se. Una vegada més, estam, lingüísticament, davant "allò que hauria de ser", no "allò que és".

UN GRAN PAS ENDAVANT CAP A LA NORMALITZACIÓ

Que això sigui possible és signe d'un enorme progrés en el camí de la normalització. No és que hàgim fet "un gran pas", sinó una gran quantitat de passos, cap a l'objectiu irrenunciable de fer de la nostra llengua l'element normal de relació del poble de les Illes Balears.

Sovint m'acusen de ser massa optimista, i fins i tot triomfalista, davant un procés de normalització que, no ho podem negar, és molt més lent del que hauria de ser, i del que podria ser. Però jo he seguit pas a pas les peripècies de la nostra llengua -a les Illes i a la resta dels Països Catalans-, des de la meua adolescència, durant la dècada del 40. Em vaig alimentar de les revistes catalanes que ens arribaven a l'exili, i vaig participar il·lusonada en el projecte de Raixa, que en els primers anys 50 hauria estat l'única revista en català de tot el seu territori (una modestíssima revista, que avui faria riure, i que va ser prohibida ja en el segon número); i he vist néixer i créixer, a l'empara de l'Església o de benemèrites entitats privades, revistes com Serra d'Or, la infantil Cavall Fort, Lluc (de la qual celebrarem aquí, fa poques setmanes, el vint-i-cinquè aniversari de la seva total catalanització, més tard El Mirall, i després Pissarra, revista d'ensenyament de les Illes Balears, i un esplet de revistes de Premsa Forana que fa una tasca meritíssima,

parlant a la gent, en la nostra llengua, de les nostres coses i de les coses que ens interessin. No m'he atrevit a parlar avui de tot això, perquè m'exigia una feina de preparació que no hi podia dedicar. Però us convid a consultar els primers números de les revistes Lluc, El Mirall i Pissarra, i a comparar-los amb la magnífica realitat d'aquests darrers números que us he volgut mostrar. En considerar tot això, s'imposa l'optimisme, dins una visió pragmàtica de la realitat i del camí que ens queda per recórrer.

Aquestes revistes són diferents d'ONA, per la seva temàtica, per les característiques i la història de les entitats que les editen per l'estructura i la presentació dels seus continguts, etc. I la diferència més gran, és que intenten comunicar la seva profunda consciència de la anormalitat de la situació, enarborant una reivindicació permanent.

Però també tenen amb ONA punts en comú importantíssims: la voluntat de situar la nostra llengua en situació de normalitat plena, a la nostra terra i dins el concert de les llengües de cultura del món, i el domini d'un llenguatge normal, en els registres que li correspondrien en qualsevol llengua normalitzada.

SÓN, TOT AIXÒ, SIGNES DE NORMALITAT?

En part. De normalitat de la llengua, en tant que instrument apte per esser vehicle de cultura i de relació de la seva comunitat, sí. Normalitat com a instrument efectiu d'aquesta relació, encara n'estam lluny.

Per mantenir el símil automobilístic, podríem dir que tenim el "prototipus" del cotxe potent i modern que necessitam: després de molt de temps de provatures i de feina de laboratori, podem estar satisfets d'aquest prototipus, fins i tot ens podem atrevir a mostrar-lo al costat dels models de marques llargament acreditades, i comprovar que no hi fa un mal paper. Però no ens podem considerar normalitzats fins que el fabriqueu en sèrie, en models diferents segons la clientela que l'hagi de fer servir, i a preus competitius.

Estarem en situació normal quan el coneixement del català s'hagi estès a la gran massa dels ciutadans, de manera que no n'hi hagi d'analfabets, que en canvi estan alfabetitzats en castellà. Avui, el coneixement del català, sobretot entre els adults, és un luxe -encara que n'hi ha que no se'n temen que la seva ignorància és un signe de pobresa-. D'aquí a pocs anys, només seran analfabets en català els que ho siguin també en castellà, i és d'esperar que -tal com ens ha succeït als qui, fora dels circuits escolars normals, tinguérem accés a la llengua pròpia- el coneixement de la llengua afavoreixi el seu reconeixement com a signe d'identitat col·lectiva. La demanda de llengua es generalitzarà, i veureu com es va introduint en els circuits normals de comunicació: novel·les populars, còmics de tota casta, diaris esportius, diaris d'informació general. El mateix Diari de Mallorca, que ens acull avui al seu club, dóna actualment entrada al català amb caràcter elitista -i sovint tenim ocasió de llegir-hi articles del director d'ONA-, i és d'esperar que l'anirà introduint progressivament a "nivells més baixos" i de més audiència popular. Quan els comentaris de futbol i les xafarderies sobre els polítics o sobre "la jet" es facin en català als diaris de Ciutat, tindrem un signe clar de normalitat.

La diferència entre el català i altres llengües que lluiten per sobreviure, és que hem començat la normalització "per dalt" (per això tenim publicacions elitistes, i no literatura pornogràfica). I és precisament aquesta circumstància la que fa que tinguem molt millors perspectives d'èxit, i fins i tot un final relativament ràpid del procés de normalització: si la llengua només servís per fer llibrets de falla, mai per mai aconseguiríem normalitzar-la. L'existència d'ONA, amb la seva perfecta aparença de normalitat, ens convida a l'esperança.

Que pugui dur endavant la seva admirable activitat, dins una societat efectivament normal!

Aina Moll